

MAGÁNBIZTONSÁG

I. KÖTET

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

MAGÁNBIZTONSÁG I.

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” elnevezésű projekt keretén belül készült. A Rendészeti ügyintéző, a Rendészeti őr, a Közszolgálati ügykezelő valamint a Közszolgálati ügyintéző szakképesítések szakképzési kerettantervéhez illeszkedő tansegédlet.

Szerző:

dr. Christián László r. ezredes

Szakmai lektor: dr. Lóczy Zsolt c.r. ezredes

Pedagógiai - nyelvi lektor: Halácsy Sándor t. alezredes

ISBN 978-963-9208-73-5

2018

TARTALOMJEGYZÉK

I. A MAGÁNBIZTONSÁG TÖRTÉNETE	6
1.1. A magánnyomozói tevékenység végzésének múltbeli szabályozása, szakaszai	7
1.2. ÖSSZEFOGLALÁS	8
II. MAGÁNBIZTONSÁGI ALAPISMERETEK.....	10
2.1. A biztonság komplex fogalma, a biztonság lényege	10
2.2. Biztonság, közbiztonság, magánbiztonság. A biztonság életminőséget befolyásoló hatása.....	11
2.3. A magánbiztonsági szolgáltatás	11
2.4. ÖSSZEFOGLALÁS:	12
III. MUNKAÉVELEM, BALESETVÉDELEM, ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS.....	14
3.1. MUNKAÉVELEM.....	14
3.2. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei	14
3.3. Balesetvédelem	15
3.4. Elsősegélynyújtás	16
3.5. ÖSSZEFOGLALÁS:	19
IV. EGÉSZSÉGVÉDELEM	20
4.1. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők, prevenció.....	20
4.2. Az egészségügyi ellátó rendszer működése:.....	21
4.3. Egészségnevelés.....	22
4.4. ÖSSZEFOGLALÁS	22
V. KÖRNYEZETVÉDELEM.....	24
5.1. Környezetvédelem fogalma:	24
5.2. A természetvédelem fogalma:	24
5.3. A környezet védelmének szabálysértési és büntetőjogi tényállásai:	25
5.4. Növényvédelem.....	25
5.5. Kutyaürülék – gyűjtés.....	27
5.6. Köztisztasági szabálysértés	27
5.7. Szelektív hulladékgyűjtés.....	28
5.8. ÖSSZEFOGLALÁS	30
VI. SPECIÁLIS SZOCIOLÓGIAI ISMERETEK.....	31
6.1. Társadalmi rétegződés	31
6.2. Társadalmi mobilitás.....	33
6.3. A szociológia alapvető elméleti és módszertani sajátosságai.....	34
6.4. ÖSSZEFOGLALÁS	35

VII. A MAGÁNBIZTONSÁG SPECIÁLIS KOMMUNIKÁCIÓJA	37
7.1. A kommunikáció fogalma, fajtái	37
7.2. Kommunikációs készség	39
7.3. Speciális kommunikációs gyakorlatok	41
7.4. ÖSSZEFOGLALÁS	43
VIII. MAGÁNBIZTONSÁGI DOKUMENTUMOK	45
8.1. Szolgáltatási Napló	45
8.2. Belső normák, szabályzatok, utasítások	46
8.3. Biztonsági terv	46
8.4. Szolgáltatási utasítás	46
8.5. Belépési engedélyek	48
8.6. Kulcsnyilvántartás	50
8.7. Küldemények nyilvántartása	50
8.8. ÖSSZEFOGLALÁS	51
IX. ÁLTALÁNOS VAGYONVÉDELMI ÉS SZOLGÁLATI ISMERETEK	52
9.1. A civil vagyonvédelem története, kialakulása Magyarországon	52
9.2. A vagyonvédelmi szervek tevékenysége és működésük feltételei, alapfogalmak, jogszabályi környezet, jogi háttér	53
9.3. Személy- és vagyonvédelmi tevékenység	53
9.4. Az igazolvány kiadásának a feltételei:	54
9.5. Működési engedélyre vonatkozó feltételek:	54
9.6. Társaság alapítása	55
9.7. A vagyon- és titokvédelemre vonatkozó szabályok	56
9.8. A személy- és vagyonvédelmi tevékenységgel kapcsolatos kötelezettségek	56
9.9. A személy- és vagyonőrrel szemben támasztott általános jogi előírások:	57
9.10. A pénz- és értékőrzési, értékszállítási, szállítmánykísérési, valamint szállítási feladatokat ellátó személy jogosult:	59
9.11. A törvényességi felügyelet	62
9.12. ÖSSZEFOGLALÁS	62
X. SZEMÉLY- ÉS VAGYONVÉDELMI ALAPISMERETEK	63
10.1. A szolgálatokra való felkészülés követelményei	63
10.2. A szolgálat átadás-átvétellel kapcsolatos feladatok	64
10.3. Szolgálati okmányok és azok vezetése	64
10.4. A járműforgalom, szállítmányok ellenőrzésének módszerei és eszközei	66
10.5. A személy- és csomagellenőrzés:	67
10.6. Az ittasság ellenőrzése	68
10.7. Az őr-, járőr-, bolti őr-, recepciós szolgálat alapelvei, végrehajtásának rendje és szabályai	68
10.8. A személyforgalommal kapcsolatos recepciós feladatok	70
10.9. A védelmi rendszer elemei	72
10.10. Mechanikai védelem lehetőségei és feltételei	74
10.11. ÖSSZEFOGLALÁS	75

XI. VÉDELMI RENDSZEREK GYAKORLAT	77
11.1. Elektronikus behatolás-jelző rendszer elemei.....	77
11.2. A tárgyvédelem eszközei	79
11.3. A személyvédelem eszközei.....	79
11.4. A riasztás-jelzés eszközei.....	80
11.5. Automatikus tűzjelző rendszerek.....	82
11.6. Beléptető-rendszerek	82
11.7. Áruvédelmi rendszerek	84
11.8. Kültéri mechanikai védelmek	85
11.9. Héjszerkezeti védelmek.....	85
11.10. ÖSSZEFOGLALÁS	88
XII. OBJEKTUMVÉDELMI GYAKORLATOK.....	90
12.1. Az objektum fogalma.....	90
12.2. Az objektumok jellemzői	90
12.3. A kritikus infrastruktúrák (létfontosságú rendszerek).....	91
12.4. Az objektumok biztonságát befolyásoló kockázati tényezők	92
12.5. Objektumvédelem.....	92
12.6. A vagyonvédelmi koncepció	93
12.7. Szolgáltatási feladatok:.....	94
12.8. Teljesítendő feladatok	94
12.9. Objektumvédelmi intézkedések.....	96
12.10. Az objektumőrzés módjai	96
12.11. ÖSSZEFOGLALÁS	97
XIII. RENDEZVÉNYBIZTOSÍTÁSI GYAKORLAT.....	98
13.1. A rendezvény	98
13.2. Rendezvénybiztosítás	99
13.3. Biztonságszervezési feladatok.....	100
13.4. Különböző típusú rendezvények biztosítása	102
13.5. A rendezvénybiztosításban résztvevők magatartása	105
13.6. ÖSSZEFOGLALÁS	105
XIV. FIZIKAI ÁLLÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE	107
14.1. Fizikai képességek fejlesztése a rendészeti képzésben.....	107
14.2. A fizikai képességek csoportjai	107
14.3. Gyakorlatok erő fejlesztéséhez	110
14.4. Gyakorlatok gyorsaság fejlesztéséhez.....	111
14.5. Az edzés-tervezés főbb szempontjai	114
14.6. Minta edzéstervek.....	115
14.7. ÖSSZEFOGLALÁS	115
XV. MELLÉKLET	117
XVI. IRODALOMJEGYZÉK.....	119

I. A MAGÁNBIZTONSÁG TÖRTÉNETE

A DETEKTÍV SZAKMA MÚLTJA, A MAGÁNNYOMOZÁS IRÁNTI IGÉNY KIALAKULÁSA; A MAGÁNNYOMOZÁS KEZDETI TERÜLETEI

A magánnyomozás a magánbiztonság egyik legizgalmasabb, legmisztikusabb területe, ugyanakkor számos kérdés is felmerül azzal kapcsolatban. A speciális tevékenység megértését nagyban segítheti, ha megismerjük a detektív szakma múltját, kialakulását.

A magánnyomozás kialakulása kapcsán érdemes a magánnyomozás emblemikus figurájával kezdeni a történeti áttekintést. Allan Pinkerton 1819-ben látta meg a napvilágot Glasgow-ban. Apja rendőr járőr. A fiú már 11 évesen segédmunkásnak áll a cserzővargánál (nyers bőrt feldolgozó bőrműves), de a birkabőr kellemetlen szaga miatt hamarosan a kádármester mellé szegődik. Szép lassan világossá válik a számára a társadalmi berendezkedés számos igazságtalansága és egyre többször emel szót a munkások érdekében, megmutatkozik szónoki tehetsége, és aktív szerepet vállal az ehhez kapcsolódó szervezkedésekben. Egy ilyen alkalommal egy betiltott munkásgyűlésen verekezésbe keveredik, és súlyos sérülést okoz egy rendőrnek. Másnap három szemtanú is őt jelöli meg elkövetőként, elfogatóparancsot adnak ki ellene. Gyors döntést hoz, és jegyesével hajóra szállnak és elindulnak Amerika felé. Illinois államban hordókészítőként helyezkedik el és évekig a Skóciában kitanult szakmájában dolgozik. Mígnem 1846-ban egy tetemes hordószállítmányt hamis bankjegyekkel próbálnak kifizetni. Pinkertont annyira bántotta mindez, hogy saját szakállára elkezdi nyomozni, bizonyítékokat gyűjteni. Pár hónap után érdemi bizonyítékkal a helyi sheriff-nél jelentkezik és segítségét kéri a hamisítók kézre kerítésében. Több hónapos közös munka eredményeként sikerrel járnak és lefűlelik a hét fős bandát, akik közül hárman kötelet kaptak, a másik négy jómadár pedig összesen mintegy 600 év börtönt, hogy mindenkinek jusson elég idő. Pinkertonnak felajánlják a sheriff-helyettesi beosztást Kent megyében, Michiganban, ő pedig örömmel igent mond, ezzel a történelem egyik legizgalmasabb rendőr és detektív pályafutása veszi kezdetét. Minden energiáját a csibészek kézre kerítésére fordítja, akikkel nem bánik kesztyűs kézzel, de sikerei révén híre megy a környező államokban. A robbanásszerűen fejlődő USA-ban egyre fontosabbá vált a rend és a biztonság fenntartása. Allan-t Chicagóba hívják, és a helyi rendőrség első számú detektívje lesz, 10 fős nyomozócsoportot alapít. Eléri a főnökeinél és a polgármesternél is, hogy nyomozóinak ne kelljen a rendőrségen dolgozni, ugyanis így gyorsan kiderülhetett volna a figyelők számára, hogy mely személyek a nyomozók az egyenruhásokon kívül. Új módszereket, figyelési megoldásokat és jelrendszert használt és tanított be az embereinek, mégpedig azokat, amelyeket még Glasgow-ban tanult és használt társaival, a munkástüntetésekben a besúgók kiszűrésére. Pinkerton eredményesen végzi munkáját, de az új polgármesternél kegyvesztetté válik. Addig noszogatták értelmetlen feladatokkal, míg be nem dobja a törölközőt. Egy korábbi ügyész kollégájával szövetkezve 1850/1851-ben megalapítják a legendás Pinkerton's National Detective Agency-t (PND), amelyet az első és egyben minta magánnyomozó irodaként tartunk nyilván. Legendás jelmondatuk: Mi soha nem alszunk, jelképük a nyitott szem.

Pinkerton hatalmas elánnal veti bele magát a munkába privát detektívként is, miközben korábbi legjobb kollégáit csábítja el magához a rendőrségtől kétszeres fizetésért. Rendkívül szerteágazó megrendeléseket kapnak, vonatrablások elkövetőinek kézre kerítése, arany és készpénz szállítmányok biztosítása, testőri feladatok vagy éppen a fejedelmek (Wanted, Dead or Alive!). A siker meghatározó kulcsa szerinte a felkészítés, ezért embereit saját maga képezi és vizsgáztatja közelharcból, céllovásból, álcázásból, figyelésből. Kemény főnök volt, kiemelt gázsit fizetett, de rendet és fegyelmet követelt, nem tolerálta az italozást munkanapokon és az elhanyagolt megjelenést. Ilyenkor azonnal megvált az embereitől, de jócskán volt utánpótlás. 1860-

ban Abraham Lincoln-t választják meg elnöknek és egyre élesebbé válik észak és dél közötti harc, amelynek részeként számtalan vasútvonalat próbálnak felrobbantani a délre nyomulás megakadályozása érdekében. Az állam szervei tehetetlenséget mutatnak, ezért a PNDA segítségét kérik. Pinkerton több szár fős járőrszolgálatot szervez a kiemelt vasútvonalak mentén, másrészt fedett nyomozókat épít be a robbantók közé. Az északhoz tartozó Illinois-i illetőségű Lincoln elnökre a déliek fenik a fogukat, több gyilkossági kísérlet terve is nyilvánosságra kerül, mindegyik közül az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy Baltimore-t választották ki a merénylők. Ekkor kerül képbe Pinkerton, akinek 48 órája van az elnök érkezéséig. Két legjobb emberével látnak munkához és különböző történetekkel, északinak, délinek, kanadainak és briteknek egyaránt kiadva magukat a mai szóhasználatnál élve az OSINT (Open Source Intelligence, szabad fordításban nyílt forrású információgyűjtés) minden létező formáját bevetve két nap alatt felderítették a tervezett merénylet minden részletes körülményét: helyszínt, elkövetőt, bűnsegédek. Kiderült, hogy még a rendőrfőnök is a gépezet része volt. Akkor még nem létezett az elnök védelmére létrehozott állami szervezet (Secret Service), így Pinkerton magához vette az elnök védelmének a megszervezését, ennek keretében saját embereivel felügyelte a teljes vasútvonalat, amelyen az elnök utazott, átvizsgálta a teljes szerelvényt, álruhába öltöztette az elnököt és így sikerült megakadályozni a gondosan előkészített merényletet. Pinkerton lett az elnök biztonsági „tanácsadója”, a tudására különösen nagy szükség volt az 1861-ben kitört polgárháborúban. Különösen azzal a feladattal bízzák meg, hogy a déli konföderáció csapatmozgásairól, kapacitásairól, terveiről gyűjtsön információkat. Azonban két alkalommal is félretájékoztatta McClellan tábornokot az Északi Unió főparancsnokát a szemben álló haderő lehetséges létszámáról. A főparancsnok bukása Pinkertont is magával rántja, aki visszatér a civil életbe és irodáján keresztül magánhadsereget toboroz. A PNDA teljes munkavállalói állománya 1865-re megközelítette az 50.000 főt. 1865 tavaszán Lincoln elnök megbízza egy pénzhamisítás elleni szövetségi ügynökség létrehozásával. (Akkoriban ugyanis a forgalomban lévő bankjegyek mintegy harmada hamisítvány volt.) Pinkerton elkészíti a koncepciót a The Secret Service Division of the Department of the Treasury, azaz a Pénzügyminisztérium Titkosszolgálati Osztálya létrehozására, ezzel létrejön a legendás Secret Service elődszerve. A PDNA elképesztő befolyásra tett szert USA szerte, amely megtörésére a XIX. század végén a washingtoni törvényhozás nemes egyszerűséggel Anti-Pinkerton Act-et fogadott el, csökkentve Pinkertonék befolyását.

Pinkerton pályafutása alatt mindvégig a törvényesség és törvénytelenység szűk mezsgyéjén egyensúlyozott, mert azt vallotta, hogy: „A törvény bizony gúzsba kötött bennünket, s olykor mi leráztuk ezt a gúzszt magunkról, de mindig csak a jó és az igazság érdekében.”

Az Allan Pinkerton által alapított legendás hírű magánnyomozó iroda (Lásd: www.pinkerton.com) több, mint másfél évszázada folyamatosan működik, mára rendkívül kiterjedt tevékenységet folytat a biztonsági piacon.

1.1. A magánnyomozói tevékenység végzésének múltbeli szabályozása, szakaszai

Allan Pinkerton tevékenysége nyomán a magánnyomozás világszerte kezdett elterjedni. Magyarországon a detektív szakma története kis túlzással arról szól, hogy éppenséggel engedélyezett tevékenység volt, vagy tiltották a jogszabályok a végzését. Az Osztrák-Magyar Monarchia idején egy császári pátensben [1904. évi 41. sz.] engedélyezésre került a magánnyomozási tevékenység annak engedélyhez kötésével, de a rendelet a birodalom többi részében, így Magyarországon nem lépett hatályba. Hazánkban 1914-ben lépett hatályba egy körrendelet [135.585/1913. BM körrendelet], amely végre szabályozta a magánnyomozói tevékenységet. Érdekes, hogy az úgynevezett magánkutató irodák engedélyét az illetékes törvényhatóság első tisztviselője, Budapesten a magyar királyi államrendőrség főkapitánya állította ki. Feltétel volt a magyar

állampolgárság, a feddhetetlen jellem, jogi egyetemi végzettség, vagy ennek hiányában korábbi kifogástalan rendőri vagy közigazgatási szolgálat igazolása. Ráadásul az előbbi, kimondottan szigorú feltételeknek a tulajdonostól minden egyes alkalmazottig meg kellett felelni. Aki engedély nélkül végezte a tevékenységet, azokra a rendőri büntetőbíróságok 15 nap elzárást, vagy 200 korona pénzbírságot is kiszabhattak. Joggal teheti fel bárki a kérdést, hogy hol vagyunk már a száz évvel ezelőtti szigorú szabályoktól? Az első világháború végén az előbbi jogszabályt hatályon kívül helyezték, és a tevékenység újraszabályozása 1923-ban történt meg. A II. világháború után a magánnyomozás közel fél évszázadig tiltott tevékenységgé vált. Ahogy a korabeli jogszabály [458700/1949. (X. 16.) BM rendelet] fogalmazott 1949-ben: „Magánkutató (magánnyomozó) irodát fenntartani, valamint magánnyomozói tevékenységgel, kutatások, bizalmas megfigyelések és ezzel kapcsolatos adatszolgáltatások teljesítésével üzletszerűen foglalkozni tilos” Aki ezt a szabályt megsértette, az kihágás miatt felelt, és pénzbüntetéssel, vagy elzárással volt büntethető. 1977-ben ugyan hatályon kívül helyezték ezt a tiltó jogszabályt, de a tevékenység végzésére felhatalmazó jogszabály nem született meg. Talán nem meglepő, hogy 1982-ben aztán már jogszabályban deklaráltan is újra megjelent a tilalom, hiszen ismét kimondottan illegálissá vált a magánnyomozói iroda fenntartása, továbbá magánnyomozói tevékenységnek vagyoni haszonszerzés céljából történő folytatása a [6/1982. (VIII. 1.) BM rendelet], de szankciót nem tartalmazott. Az áttörés 1995-ben következett, amikor hatályba lépett a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól szóló új jogszabály [87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet], amely tehát majd 50 év után újra lehetővé tette és szabályozta a magánnyomozói tevékenységet. A magánbiztonság, és ezen belül a magánnyomozás szabályait meghatározó első törvényi szintű szabályozása 1998-ban következett [1998. évi IV. tv.], amelyet a jelenleg hatályos személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: SzVMt.) váltott fel. Mindhárom jogszabály közös jellemzője volt az elmúlt két évtizedben, hogy nehezen értelmezhető, homályos, és ellentmondásos rendelkezéseket tartalmaztak a magánnyomozásra vonatkozóan. A személy- és vagyonvédelmi rendelkezések mellett elsikkadt a magánnyomozói tevékenység részletes szabályainak megalkotása, amelynek következtében jelenleg többségében csak nehezen értelmezhető rendelkezések vonatkoznak erre a hivatásra.

Mindazonáltal a magánnyomozás vonatkozásában a mai napig nem létezik egységes, általánosan elfogadott fogalom, ezért elfogadjuk Mészáros Bence, a terület egyik kutatójának meghatározását, mely alapján az alábbiak szerint foglалható össze a magánnyomozás definíciója: „Az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett, polgári jogi megbízás alapján, egy hatósági jogosítványokkal nem rendelkező magánszemély által ellenszolgáltatás fejében végzett adatgyűjtő tevékenység.” Amint az a fogalomból is kiderül, egy magánnyomozónak semmilyen (többlet) jogosítványa nincs, nem tekinthet be nem hozzáférhető nyilvántartásokba, titkos információgyűjtést nem végezhet. Egy büntetőeljárás során, meghatározott korlátok mellett ugyan, de ezek és számos más lehetőség is az eljáró rendelkezésére áll.

1.2. ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen fejezetben a magánnyomozás kialakulását, történetét sajátos nézőpontból ismerhettük meg. A sajátos nézőpont Allan Pinkerton életének főbb mozzanatait. Tesszük ezt azért, mert rendkívül színes, izgalmas és tanulságos életutat járt be, amely során többek között volt kádármester, rendőr, magánnyomozó, katonai hírszerző, de az Egyesült Államok elnökének személyi testőre is. Pinkertont szokás a magánnyomozás atyjaként is emlegetni, ezért különösen érdekes megismerni a szakma kialakulásának kulisszatitkait.

A magánnyomozói tevékenység Magyarországon is felütötte a fejét, kezdetben magánkutató irodáknak nevezték őket. Sokáig azonban nem voltak szabályozva a tevékenység gyakorlásának részletei. 1914-ben lépett hatályba egy belügyminisztériumi körrendelet, amely végre szabályozta a magánnyomozói tevékenységet. Érdekesség, hogy meglehetősen szigorú feltételrendszerhez kötötték a magánkutató irodák működését.

Ilyen volt a magyar állampolgárság, a feddhetetlen jellem, a jogi egyetemi végzettség, vagy ennek hiányában korábbi kifogástalan rendőri, vagy közigazgatási szolgálat igazolása. Aki pedig a szigorú szabályok ellenére engedély nélkül végezte a tevékenységet, arra a rendőri büntetőbírók 15 nap elzárást, vagy 200 korona pénzbírságot is kiszabhattak.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. Miként alakult ki a magánnyomozás?**
- 2. Mit tud Alan Pinkertonról?**
- 3. Mi az a PNDA?**
- 4. Hogyan nézett ki a magánnyomozás szabályozása hazánkban a XX. század elejétől napjainkig?**
- 5. Melyek voltak a magánnyomozókkal szemben támasztott feltételek az első erre vonatkozó jogszabályban?**
- 6. Mit jelent a magánnyomozás?**

II. MAGÁNBIZTONSÁGI ALAPISMERETEK

2.1. A biztonság komplex fogalma, a biztonság lényege

A „biztonság” a latin „*securus*” szóból (*se* = nélkül, *cura* = félelem) ered, jelentése félelem nélküli. A biztonság, az állampolgárok szemszögéből némileg leegyszerűsítve egy zavartalan állapotot jelent, amikor mindenki nyugodtan élheti mindennapjait, teheti a dolgát, mert biztonságban tudhatja saját magát, családját és szeretteit, valamint ingó és ingatlan vagyonát. A biztonság egy kézzel nem megfogható állapot, helyzet, amelyet hajlamosak vagyunk természetesnek venni, éppen ezért csak akkor gondolkodunk el rajta, amikor azt veszélyeztető tényezők, körülmények merülnek fel. Most, a XXI. században lépten-nyomon a biztonságunkat veszélyeztető újabb kockázatokkal kell szembe néznünk. Az egyik legfontosabb kérdés az, hogy az állam, vagy az egyes ember miként tudja megvédeni magát, miként tud a növekvő veszélyek ellenére biztonságot teremteni.

A biztonság létrehozása nem lehet egy ember, vagy egy erre rendelt szervezet produkciója. A fenyegetések hatásos elhárításához kollektív munkára van szükség. A biztonság egy kooperációs termék, ennél fogva az önkormányzatok, a rendőrség, a biztonsági vállalkozások és a civil önvédelmi egyesületek együttesen jelentős szerepet kapnak a közbiztonsági modell kialakításában.

A komplementer, vagyis egymás tevékenységét kiegészítő, és a biztonság fenntartásában kulcsszerepet vállaló legfontosabb szereplők az alábbi szervezetek:

- rendőrség,
- polgárőrség,
- önkormányzati rendészeti szervek,
- magánbiztonsági vállalkozások.

A hatékonyság fejlesztése, valamint a közrend és a közbiztonság erősítése érdekében elgégethetetlen, hogy az említett szervezetek között szoros együttműködés alakuljon ki.

A biztonságnak egyik részhalmaza a közbiztonság, míg a másik a magánbiztonság, és a két halmaznak közös részhalmaza is van. Manapság talán minden korábbinál nagyobb szerephez jut a magánbiztonság, hiszen számos feladatot az állam magánbiztonsági vállalkozásokra bíz pl. rendezvények biztosítása, területek, létesítmények őrzése.

A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megelőzése, megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és államhatár védelme. A rendőrség feladata például a közbiztonság védelme, ugyanakkor ez a szervezet elsősorban a már elkövetett jogsértés esetén felderíti az elkövetőt és elfogja, lehetővé téve ezáltal a büntetőjogi felelősségre vonást. A rendőrség tevékenysége döntően és elsősorban reagáló, eseménykövető.

Ezzel szemben a személy- és vagyonvédelmi vállalkozások szolgáltatása révén a jogtalan támadások vagy be sem következnek (bekövetkezésük valószínűsége csökken), vagy ha be is következnek, azokkal egy időben történik a veszély elhárítása, a védelmi cselekmények foganatosítása. A magánbiztonság részvevői, szolgál-

tatói tehát közelebb vannak az állampolgárhoz és ezáltal a jogsértéshez, mint a hatóságok, mind időben, mind pedig térben. A közbiztonság szereplői és a magánbiztonság szereplői között nincs mellérendeltség, a közbiztonság letéteményesei a hatóságok, akik felügyeletet gyakorolnak a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó magánszemélyek fölött. A két szféra képviselőinek saját területén való hatékony munkavégzése és együttműködése teremti meg az igazi biztonságot.

2.2. Biztonság, közbiztonság, magánbiztonság.

A biztonság életminőséget befolyásoló hatása

A közrend és közbiztonság alkotmányban (Alaptörvényben) deklarált, alkotmányos értékek, biztosításuk alapvető és kiemelt állami feladat. A közbiztonság olyan kollektív termék, amelyben részt vesznek az egyének, közösségeik és az állam szervezetei. A közrend a nyilvánosság előtt helyesnek tartott viselkedési szabályok betartása, amely egyszerre foglalja magában az írott joganyagot és az íratlan magatartási és egyéb szabályok összességét. Ezen szabályok megsértése nem jár ugyan együtt a közösség élet- és vagyonbiztonságának, illetve az állam működőképességének megsértésével, de olyan jellegű és mérvű sérelmet okoz, amely a közösség értékítélete szerint jogon kívüli eszközökkel már nem tolerálható. Leggyakoribb közrend-sértés: a közterületen, illetve nyilvános helyen történő közrendsértés. Azok a jogsértések, illetve események, amelyek túllépik a zavaró jellegűt, és ezáltal sértik, vagy veszélyeztetik az egyéni és közösségi lét alapját képező jogtárgyakat, így pl. élet, testi épség, egészség, személyi szabadság, vagyonbiztonság, a közbiztonság ellen irányuló cselekmények, illetve események körébe tartoznak.

A biztonság rendkívül fontos tényező az emberek életminősége szempontjából. Amikor megkérdezzük az embereket, hogy milyen a komfortérzetük, vagy mennyire elégedettek a lakókörnyezetükkel, akkor az egyik legfontosabb tényező az adott település, sőt településrész biztonsága. A biztonság kiemelt szerepét igazolja az is, hogy az ingatlanok vételárát alapjaiban befolyásolja, hogy a környék biztonságos, vagy sem, és az sem véletlen, hogy a választási kampányok egyik legmeghatározóbb témája a biztonság. A biztonság alatt ebben az esetben azt értjük, hogy például sötétedés után is nyugodtan ki mer menni az állampolgár az utcára, nem kell biztonságtechnikai rendszereket felszerelnie az ingatlanára, ki meri engedni a gyermekeit az utcára, vagy egyedül elengedi őket az iskolába.

A jog által védelemben részesített rend azt feltételezi, hogy a jogszabályokban előírt magatartásszabályokat a társadalom tagjai betartják, ellenkező esetben az arra felhatalmazott állami szerv, pl. a rendőrség, közhatalom birtokában érvényesíti a rend védelmét.

2.3. A magánbiztonsági szolgáltatás

Az állam rendészeti szervei által nyújtott biztonság mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként, szolgáltatásként kínált biztonság, mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megóvása, fenntartása) maga is szolgáltatás. Tehetős állampolgárok, közösségek, településrészek vásárolnak maguknak biztonságot, a magánbiztonsági piac egyre nagyobb szeletet hasít ki magának a közbiztonság fenntartásából.

A piaci alapon megszervezett védelmi szolgáltatások közös jellemzője, hogy azok elsődlegesen preventív jellegűek. Ennek megfelelően az állampolgárok által kifejtett védekezés elsődleges célja a bűnmegelőzés, és nem a bűnüldözés. A magánbiztonsági szolgáltatások vonatkozásában különbséget tehetünk azok közvetlen és

közvetett hatása között. A közvetlen hatás körébe tartozik a szolgáltató által kifejtett védelmi tevékenység, aminek köszönhetően a védelem alatt álló vagyon vonatkozásában a védelmi szint növekszik. A magánbiztonsági szolgáltatás közvetett hatása, hogy javulnak a bűnügyi statisztikák, így közvetett módon az állampolgárok által végzett védelmi jellegű tevékenység növeli a közbiztonságot.

Az Alaptörvény V. cikke szerint „Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett, vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.”

A legfontosabb jogszabályunk által deklarált fenti szabály szerint az állampolgárok testi épsége és becsülete mellett a tulajdonába tartozó vagyoni javak is védelem alatt állnak, hiszen a jogalkotó felhatalmazást ad mindenkinek, hogy az előbbi értékeket veszélyeztető támadást elhárítsa. Ennek megfelelően a jogos védelmi helyzet a Büntető törvénykönyv [2012. évi C törvény] szerint nem csak a személy ellen, hanem a javak ellen intézett jogtalan támadás elhárítása érdekében történő fellépést is magába foglalja. A magánbiztonság szempontjából ezek rendkívül fontos szabályok, ugyanis a védekezésre nem csak a megtámadott jogosult, hanem az általa feljogosított harmadik személy is, azaz egy vagyoni védelmi céget is megbízhat az őt érő jogtalan támadás elhárításával. Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a fenti törvények közvetetten a jogos védelem kapcsán legitimálják, lehetővé teszik a magánbiztonsági cégek által nyújtott védelmet, mert nem követeli meg a tulajdonos közvetlen fellépést.

Az elmúlt két évtizedben a piaczgazdaság viszonyai között létrejött a magánbiztonsági vállalkozások kiterjedt rendszere, akik arra hivatottak, hogy a magántulajdon szentségének biztosítása érdekében a tulajdonos alaptörvényben biztosított alapjogait minél teljesebb módon gyakorolhassa. A rendőrség és magánbiztonság közötti viszonyrendszer abban ragadható meg, hogy a teljes magánbiztonság törvényes működése felett a rendőrség gyakorolja a felügyeleti és ellenőrzési hatásköröket. Az igazolványok és működési engedélyek kiadása, kezelése, nyilvántartás vezetése szintén a rendőrséghez tartozik, annak az igazgatásrendészeti ága látja el ezen feladatokat.

2.4. ÖSSZEFOGLALÁS:

A biztonság az állampolgárok szemszögéből némileg leegyszerűsítve egy zavartalan állapotot jelent, amikor mindenki nyugodtan élheti mindennapjait, teheti a dolgát, mert biztonságban tudhatja saját magát, családját és szeretteit, valamint ingó és ingatlan vagyonát. A biztonság egy kézzel nem megfogható állapot, helyzet, amelyet hajlamosak vagyunk természetesnek venni, éppen ezért csak akkor gondolkodunk el rajta, amikor azt veszélyeztető tényezők, körülmények merülnek fel. Most, a XXI. században lépten-nyomon a biztonságunkat veszélyeztető újabb kockázatokkal kell szembe néznünk.

A biztonság egy kooperációs termék, ennél fogva az önkormányzatok, a rendőrség, a biztonsági vállalkozások és a civil önvédelmi egyesületek együttesen jelentős szerepet kapnak a közbiztonsági modell kialakításában.

A hatékonyság fejlesztése, valamint a közrend és a közbiztonság erősítése érdekében elengedhetetlen, hogy az említett szervezetek között szoros együttműködés alakuljon ki.

A közrend és közbiztonság alkotmányban (Alaptörvényben) deklarált, alkotmányos értékek, biztosításuk alapvető és kiemelt állami feladat. A közbiztonság olyan kollektív termék, amelyben részt vesznek az egyének, közösségeik, és az állam szervezetei. A közrend a nyilvánosság előtt helyesnek tartott viselkedési szabályok betartása, amely egyszerre foglalja magában az írott joganyagot, és az íratlan magatartási és egyéb szabályok összességét.

Az állam rendészeti szervei által nyújtott biztonság mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként, szolgáltatásként kínált biztonság, mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megóvása, fenntartása) maga is szolgáltatás. Tehetős állampolgárok, közösségek, településrészek vásárolnak maguknak biztonságot, a magánbiztonsági piac egyre nagyobb szeletet hasít ki magának a közbiztonság fenntartásából.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. Mi a biztonság fogalma az állampolgárok szemszögéből?**
- 2. Kik a biztonság megteremtői?**
- 3. Mit tud a rendőrség tevékenységéről?**
- 4. Mi a magánbiztonság szerepe jelentősége a biztonság védelmében?**
- 5. Mi a közbiztonság?**
- 6. Miként befolyásolja a biztonság az életminőséget?**
- 7. Mérhető-e a biztonság?**
- 8. Mit jelent a magánbiztonság, mint szolgáltatás?**

III. MUNKAVÉDELEM, BALESETVÉDELEM, ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS

3.1. MUNKAVÉDELEM

ALAPVETŐ MUNKAVÉDELMI ELŐÍRÁSOK. A MUNKAVÉDELEMRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK

A munkavédelem alapvető szabályait a munkavédelmi törvény [1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről, A munkavédelmi törvény végrehajtásáról az 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet] és más külön jogszabályok tartalmazzák. A fegyveres szervekre vonatkozóan részletesen az országos szervek által kiadott munkavédelmi szabályzatok rendelkezései az irányadóak.

A törvény alkalmazásában **munkavédelem: a szervezett munkavégzésre vonatkozó munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények, továbbá a munkavédelmi törvény céljának megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere, valamint mindezek végrehajtása.**

A törvény hatálya - a törvényben megállapított kivételekkel - **kiterjed minden szervezett munkavégzésre**, függetlenül attól, hogy az milyen szervezeti vagy tulajdoni formában történik.

A törvény meghatározott rendelkezéseit alkalmazni kell a munkavégzés hatókörében tartózkodóra is (járókelő, látogató, szolgáltatást igénybe vevő, stb.).

3.2. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei

Általános követelmények:

Munkahely, létesítmény, technológia tervezése, kivitelezése, használatba vétele és üzemeltetése, továbbá munkaeszköz, anyag, energia, egyéni védőeszköz előállítása, gyártása, tárolása, mozgatása, szállítása, felhasználása, forgalmazása, importálása, üzemeltetése a munkavédelemre vonatkozó szabályokban meghatározott, ezek hiányában a tudományos, technikai színvonal mellett elvárható követelmények megtartásával történhet.

A munkavégzés tárgyi feltételei:

A biztonságos műszaki állapot megőrzése érdekében időszakos biztonsági felülvizsgálat alá kell vonni a veszélyes technológiát és a munkavédelmi törvényben meghatározott veszélyes munkaeszközt, továbbá azt a munkaeszközt, amelynek időszakos biztonsági felülvizsgálatát jogszabály, szabvány, vagy a rendeltetésszerű és biztonságos üzemeltetésre, használatra vonatkozó dokumentáció előírja.

Minden munkavállaló részére biztosítani kell:

- a) megfelelő mennyiségű, az egészségügyi előírásoknak megfelelő minőségű ivóvizet;*
- b) a munkahely és a munka jellegének megfelelően az öltözködési, tisztálkodási, egészségügyi, étkezési, pihenési és melegedési lehetőséget.*

A munkavégzés személyi feltételei:

A munkavállaló csak olyan munkára és akkor alkalmazható, ha:

- a) annak ellátásához megfelelő élettani adottságokkal rendelkezik,*
- b) foglalkoztatása az egészségét, testi épségét, illetve a fiatalok egészséges fejlődését károsan nem befolyásolja,*
- c) foglalkoztatása nem jelent veszélyt a munkavállaló reprodukciós képességére, magzatára,*
- d) mások egészségét, testi épségét nem veszélyezteti, és a munkára - külön jogszabályokban meghatározottak szerint - alkalmasnak bizonyult.*

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében a munkáltató köteles:

A szükséges utasításokat és tájékoztatást a munkavégzést megelőzően a munkavállalónak megadni. Rendszeresen meggyőződni arról, hogy a munkakörülmények megfelelnek-e a követelményeknek, a munkavállalók ismerik, illetve megtartják-e a rájuk vonatkozó rendelkezéseket. A munkavégzés körülményeihez igazodó, illetve az azzal összefüggő veszélyek figyelembevételével megfelelő munkaeszközöket biztosítani a munkavállalók részére. A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések esetén a munkavédelmi törvény rendelkezéseinek megfelelően eljárni. Biztosítani a védőeszközök rendeltetésszerű használhatóságát, védőképességét, kielégítő higiénés állapotát, szükséges tisztítását, karbantartását, javítását, pótlását. Teljes felelősséggel megtenni minden szükséges intézkedést a munkavállalók biztonsága és egészségvédelme érdekében, figyelembe véve a változó körülményeket is, valamint törekedve a munkakörülmények folyamatos javítására.

A munkáltatónak oktatás keretében gondoskodnia kell arról, hogy a munkavállaló rendelkezzen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés elméleti és gyakorlati ismereteivel, megismerje a szükséges szabályokat, utasításokat és információkat.

A munkavállaló kötelességei:

A munkavállaló csak a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban, a munkavédelemre vonatkozó szabályok, utasítások megtartásával, a munkavédelmi oktatásnak megfelelően végezhet munkát.

A munkavállaló köteles munkatársaival együttműködni, és munkáját úgy végezni, hogy ez saját vagy más egészségét és testi épségét ne veszélyeztesse.

3.3. Balesetvédelem

A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések bejelentését, kivizsgálását és nyilvántartását **a törvény előírásainak megfelelően kell teljesíteni. Erre vonatkozóan csak annyit szükséges kiemelni, hogy minden munkabalesetet, foglalkozási megbetegedést be kell jelenteni a munkáltatónak, aki köteles a jogszabályokban előírt feladatokat elvégezni, a balesetet kivizsgálni, jegyzőkönyvezni és nyilvántartani.**

Munkabaleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen, vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést, vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

3.4. Elsősegélynyújtás

Általános szabályok

A tömegkommunikáció híreiből tudjuk, szinte nincs olyan nap, hogy valamilyen balesetből, természeti vagy ipari katasztrófából, fegyveres konfliktusból, járványos megbetegedésből eredően emberek halnak meg, szenvednek sérülést.

A mindennapi élet menetében gyakran előfordul, hogy valaki hirtelen megbetegszik, balesetet szenved, és kisebb vagy nagyobb mértékben cselekvőképtelenné válik. Ahhoz, hogy állapota, helyzete tovább ne romoljon elsősegélynyújtásra van szüksége.

3.4.1. AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS FOGALMA:

- *az elsősegélynyújtás a hirtelen megbetegedett, vagy balesetet szenvedett ember részére nyújtott azonnali segítség, beavatkozás attól a személytől, aki megfelelő ismeretekkel rendelkezik, és elsősegélynyújtásra képes.*

Az elsősegélynyújtás elsődleges célja:

- *az, hogy az életet, vagy egészséget veszélyeztető heveny állapot miatt az azonnali egészségügyi ellátásra szoruló személy haladéktalanul megkapja azt a segítséget, amelyet az egészségügyről szóló törvény minden állampolgár számára előír.*

A tevékenység során elsődlegesen az életmentésre, majd a további állapotromlás megelőzésére, illetve a baleset vagy egészségkárosodás közvetlen következményeinek elhárítására fektessük a fő hangsúlyt.

A törvény az elsősegély nyújtási köteleességet úgy határozza meg, hogy: „Minden állampolgár köteles szükség esetén tőle elvárható segítséget nyújtani sérült, balesetet szenvedett, vagy olyan személynek, aki életét vagy testi épségét közvetlenül veszélyeztető helyzetbe jutott.”

A „tőle elvárható segítség” olyan hatásos, de egyszerű fogásokból és eszközök ismeretéből áll, amelyek alkalmazása különleges alapismeretek nélkül, egyszerű tanfolyam keretében elsajátíthatók és begyakorolhatók.

Időben nyújtott elsősegély = esély az életben maradásra!

A tájékozódás feladatai, mielőtt elsősegélyt nyújtunk:

- szemrevételezéssel meg kell győződni arról, hogy milyen baleset történt,
- a helyszínen tartózkodó tanúktól informálódás,
- a még meglévő veszélyforrások felmérése, további sérülések megelőzése,
- az ellátandók és a beavatkozások sorrendjét a sérülés súlyossága szerint kell követni, (1. életmentés, 2. életveszélyes, 3. súlyos, 4. könnyű sérült ellátása).

Az elsősegélynyújtó feladatai:

- tájékozódás a baleset, katasztrófa helyszínén (mi történt?, ki(k) sérült(ek) meg?, milyen fokú a sérülés?),
- a sérült, beteg állapotának egyszerű megvizsgálása,
- a balesetet szenvedett személy(ek) kimentése, szükséges mértékig történő levetkőztetése,
- elsősegélynyújtás,
- mentők, (tűzoltók, rendőrség) értesítése.

3.4.2. ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSI GYAKORLATOK

Az elsősegélynyújtás körében sok feladat végrehajtása jelentkezhetsz, amelyek közül két nagyon fontos tevékenységet emelünk ki: az újraélesztést és a vérzések ellátásának szabályait.

Alapszintű újraélesztés

a) Újraélesztés

Az alapvető életműködések megszűntével, külső segítség nélkül, rövid időn belül következményes zavarok lépnek fel az emberi szervezetben, amelyek négy percen túl maradandó sejtkárosodáshoz vezetnek. Ahhoz, hogy az elsősegélynyújtó újraélesztési művelete eredményes legyen, egyszerű módszerrel meg kell vizsgálnia a sérült légzését és vérkeringését.

A légzés ellenőrzése

A légzést hanyatt fekvő betegen vizsgáljuk. A mellkas- has légzési kitéréseit a tájék ruházattól való szabaddá tétele után, a szegycsont magasságába hajtott fejjel, oldalról szemléljük a ki- és belégzés okozta mozgást. Ha a légző mozgások száma percenként 8 alatt van, a légzés nem kielégítő. A normális működés szerint a légzés 12-16 között van percenként. A légzésvizsgálattal egy időben kell végeznünk pulzusellenőrzést a nyaki főütőér megtapintásával.

Indokolt lehet a keringés ellenőrzése is, amelyet a nyaki ütőér érintésével ellenőrizhetünk.

Fontos! A tévesen megállapított szívmeállítás és a rosszul kivitelezett szívmasszázs (mellkas kompresszió) a sérült, beteg életébe kerülhet!

3.4.3. AZ ÚJRAÉLESZTÉS ABC-JE

Az emlékezés működését megkönnyítő eszközként - szinte minden fontosabb nyelvre lefordítva - az ABC első betűihez hozzárendelték a teendőket kifejező szavak kezdőbetűit:

A = Átjárható légutak biztosítása,

B = Belégzés pótlása,

C = Cirkuláció pótlása.

A) A légutak felszabadítása

A hátán fekvő beteg, sérült ruházatát oldjuk meg a nyakon, mellkason. Száját nyissuk ki és fejét kissé fordítsuk oldalra. Először a száz-garatüregbe nyúlva távolítsuk el az ott felgyülemlt vért, nyálat, hányadékot, vagy más esetleg odajutott szennyeződést. A száj- és orrnyílás környékét tisztítsuk meg.

A légzés akadályát megszüntetve előfordulhat, hogy spontán rendeződik a beteg légzése. A korábban teljes légzési hiányban észlelt betegnél a felső légút felszabadítása után ismét vizsgáljuk meg a légzőmozgások meglétét, mert ha mozgást nem észlelünk - lélegeztetni kell!

B) Befúvásos lélegeztetés

A légzőmozgások hiánya azonnal szükségessé teszi a belégzés mesterséges pótlását. A belégzést akkor is pótolni kell, ha a percenkénti légzésszám kritikusán alacsony (8 alatti) vagy az egy-egy légvétel során beszívott levegő igen kevés (felületes légzés).

Az orvostudomány mai állása szerint a légzés leállása után 4 percen belül (klinikai halál) kell az újraélesztést elvégeznünk. Általában szájból-orrba lélegeztetést alkalmazunk, amelynek lépései a következők.

A légutak kitisztítása és átjárhatóvá tétele után a hanyatt fekvő beteg bal oldala mellé térdelünk. Bal tenyerünkkel átfogjuk a beteg állát, jobb tenyerünket a homlok területére helyezzük. Két kezünkkel a fejét hátra-

szegjük, és ebben a helyzetben rögzítjük. Ezzel a mozdulattal zártuk a beteg száját és a nyelvet megemelve az orrüreg – garat – gégebemenet irányában szabad útja van a befújt levegőnek. Az előre elkészített textíliát a beteg orrára helyezve mély belégzés után nem gyors és nagy erejű, hanem normális kilégzéssel befújjuk a levegőt a beteg tüdejébe. A befújt levegő a mellkast megemeli, majd amikor újabb levegőt veszünk a következő befújáshoz, láthatjuk a mellkas süllyedését, és hallhatjuk a beteg tüdejéből kiáramló levegő hangját. Ezekkel a mozdulatokkal és ellenőrzésekkel percenként 14-16 alkalommal végezzük a levegő befúvását a saját légzési ritmusunknak megfelelően. A lélegeztetést addig alkalmazzuk, amíg a beteg saját légzése számában és intenzitásában vissza nem tér, illetve a mentők (szaksegítség) a helyszínre érkeznek és átveszik a beteg sürgősségi ellátását.

Fontos tudnivaló:

Ha a gyomortájék kiemelkedését észleljük, akkor a befújt levegő nem a tüdőbe jutott, hanem a gyomorba. Ennek oka lehet az, hogy vagy nincs kellő mértékben hátraszegve a beteg feje, vagy idegen anyag zárja el a gégebemenetet, vagy nagy erővel és hirtelen történt a befúvás, és a levegő utat talált a nyelőcsőbe is.

C) Cirkuláció pótlása

A leállt szívműködés újraindítására alkalmazzuk a „mellkaskompressziót” (szívmasszázs), amely csak közép-fokú, vagy erre a célra szervezett tanfolyamon sajátítható el.

Szívmasszázszt csak gyakorlott elsősegélynyújtó alkalmazzon, mert a kellő indok nélkül végzett szívmasszázs önmagában a beteg, sérült halálát okozhatja.

Vérzések és azok gyakorlati ellátása

Azok a külső behatások, amelyek az ereken ejtenek sebzést - vérzéssel járnak. Egy átlagos felnőtt testében 5 - 5,5 liter vért tart keringésben a szív. A szervezet vérmennyiségének 1/3-át elveszítve (1,5-2 l) már életveszélyt, súlyosabb esetben halált okozhat.

A látható külső **vérzések** csillapítása nem nehéz feladat, csak gyors felismerésre és cselekvőképességre van szükség. A nem látható **belső vérzések** (koponya-, mell-, hasüregi, belső szövetek közötti) megítélése a szakember számára sem könnyű feladat, ezért ezekben az esetekben az elsősegélynyújtó a helyesen megválasztott fektetési (stabil oldal-, félig ülő-, lapos fektetés felhúzott lábakkal, illetve behajlított térdekkel) módszerrel segíthet a legjobban a sérültnek.

A vérzések ellátása:

Ütőeres vérzésnél a csillapításnak két változata van:

- ***az egyik az ujjnyomósos,***
- ***a másik az artériás nyomókötés.***

Az **ujjnyomósos** változatot csak addig alkalmazzuk, amíg a nyomókötésre nincs lehetőségünk.

Ha az ütőeres vérzést a végtagokon észleljük, a lefektetett sérült vérző végtagját felemeljük, majd az artéria szívhez közelebb eső szakaszán az ütőeret a környezetében lévő csonthoz nyomjuk, és ily módon csillapítjuk a vérzést. Szükség esetén a sebbe nyúlva, direkt ujjnyomással szorítjuk össze a megsérült artériát.

Nyomókötést úgy készítünk, hogy a steril gézlapot - több rétegben - benyomkodjuk a sebbe. Erre helyezünk egy újabb gézlapot, majd egy kibontatlan gézhengert, utána körkörös pólyamenetekkel a nyomópárnát a sebre szorítjuk, de a nyomókötés ne legyen túl szoros, mert az akadályozza a vérkeringést.

Mentőhívás szabályai:

A **mentők** segélykérő telefonjának hívószáma az ország területén: **a 104 (általános segélyhívás: 112).**

Mit közölünk a mentőkkel a bejelentéskor, miután bemutatkoztunk?

MI TÖRTÉNT?

HOL TÖRTÉNT?

HÁNY SÉRÜLT VAN, ÉS MILYEN SÚLYOS AZ ÁLLAPOTUK?

MŰSZAKI MENTÉS SZÜKSÉGES-E?

Minden telefonnal rendelkező személy (magán- vagy közületi) köteles a készüléket rendelkezésre bocsátani mentőhívás céljából!

3.5. ÖSSZEFOGLALÁS:

Ebben a fejezetben a munkavédelemmel, balesetvédelemmel, elsősegélynyújtással kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat foglaltuk össze.

A munkavédelem témakörében az alábbiak a legfontosabbak:

- ◆ a munkavédelmi feladatok ellátása során jogai és kötelességei vannak az államnak, a munkáltatónak és a munkavállalónak;
- ◆ A munkavédelemre vonatkozó törvény meghatározza a **munkavédelem fogalmát**. A munkavégzés egységes feltételrendszere a biztonságos és az egészséges munkavégzés: **Biztonságos** az a munkavégzés, melynek fizikai vagy pszichikus hatása nem okozhat balesetet. **Egészséges** az a munkavégzés, amely nem okoz foglalkozási megbetegedést, nem növeli meg a foglalkozással összefüggő megbetegedések gyakoriságát, és nem károsítja a munkavállaló utódját akkor sem, ha a munkavállaló egész munkaképes élete alatt ezt a tevékenységet folytatja.
- ◆ A munkabiztonsági szabályok megalkotásánál figyelembe kell venni a munkavégzésre vonatkozó általános alapelveket.
- ◆ A munkavédelmi szabályok megsértése, meg nem tartása esetén **munkabaleset következhet be, amelynek kezelésére a törvény előírásokat tartalmaz.**
- ◆ Az elsősegélynyújtás minden állampolgár alapvető kötelessége. A tárgyalt elsősegélynyújtási feladatok közül a legfontosabb teendőket tárgyalja a jegyzet az újraélesztés és a vérzéscsillapítás esetére vonatkozóan.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mi a munkavédelem fogalma?
2. Mik a munkavédelem alapelvei?
3. Mik a munkavégzés személyi és tárgyi feltételei?
4. Mik a munkáltatók jogai és kötelességei a munkavédelem területén?
5. Mik a munkavállalók kötelességei a munkavédelmi területen?
6. Mi a munkabaleset fogalma?
7. Mi az elsősegélynyújtás fogalma?
8. Mik az elsősegélynyújtóval szembeni elvárások?
9. Mik az elsősegélynyújtó legfontosabb feladatai?
10. Mik az alapszintű újraélesztés szabályai?

IV. EGÉSZSÉGVÉDELEM

Az elmúlt két évtizedben az **egészségvédelem** definiálására sok javaslat született. A legtöbb definíció a kívánt végeredményt a jobb egészségben és a nagyobb jólétben mérve fogalmazza meg. Néhányan az egészség karbantartását is célként jelölik meg.

Az egészség fogalma

Napjainkban egyetértés van abban, hogy: ***az egészség nem pusztán a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szociális jóllét állapota.***

(WHO 1948 alkotmány). Az egészség ebben az értelemben nem passzívan elviselt állapot, hanem tevékeny folyamat. Az egészség fontos eszköz életcéljaink megvalósításához, annak feltétele. Korunkban két stratégiának tulajdonítanak meghatározó szerepet az életminőség jelentős mértékű javításában: ***a genetikai állomány megváltoztatásának, és a magatartás-változásnak.***

4.1. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők, prevenció

Az **egészségi állapot**: ***azoknak a külső és belső viszonyoknak az összessége, amelyben az egyén létezik, és amelyek hosszabb-rövidebb ideig jellemzik.***

Az egészségi állapotot meghatározó tényezők:

a) Külső környezeti tényezők:

- A természeti, fizikai (pl. sugárzás, hő-, zajhatás, légnyomás), kémiai (pl. élelmiszerek, levegőszennyezés, műanyag), biológiai (pl. növény és állatvilág, víz, talaj), társadalmi, politikai-, gazdasági-, szociális környezet (pl. család, lakás).

b) Belső tényezők:

- az egyén biológiai adottsága, **genetikailag öröklött** tulajdonságok, életkor, nem (férfi, nő)

Az egyén életmódjától, elhatározásától függ, hogyan akar élni, melyek az életcéljai, milyen egészségmagatartás alakít ki.

- #### **c) Életmód:** körülményeink, szokásaink, amelyek között, és ahogyan élünk, amelyek jellemzőek ránk, és meghatározzák egyéniségünket. Ennek alakulását a környezeti hatások, a neveltetés befolyásolja.

Az egészségi állapotot alapvetően az alábbi négy tényező határozza meg:

- 15%-ban az egészségügyi ellátórendszer működése,
- 20%-ban a genetikai tulajdonságok,
- 30%-ban a környezeti tényezők,
- 35%-ban az életmód.

Hazánk az **egészséges életmódot** élő országok közül nem valami előkelő helyen van sajnos, azt lehet mondani, hogy ebben a témában sereghajtók vagyunk Európában. Ennek megfelelően, pontosan az egészségte-

lenebb életmód miatt Magyarország első helyen van a szív- és érrendszeri betegségek és a cukorbetegség tekintetében. Fontos, hogy gyermekeinket már az **egészséges életmódra** neveljük, mivel később ezeket a szokásokat viszik magukkal.

A mozgás:

Minimális testmozgás is elegendő ahhoz, hogy elmondhassuk magunkról azt, hogy a második lépcsőfokot is sikeresen teljesítettem, és egy lépéssel közelebb vagyok az **egészséges életmódhoz**.

A táplálkozás:

A hagyományos magyar étrend telítve van zsírral, kalóriával, erős és nagy mennyiségű fűszerrel, ezek fogyasztása mérsékletességet kíván. Az Egészségügyi Világszervezet főként a zöldségeket, gyümölcsöket, tejet, és tojást, tartalmazó étrendeket ajánlják.

Megfelelő mennyiségű víz:

Ahhoz, hogy egészséges legyen az életmód, amit élünk, elengedhetetlen a napi megfelelő mennyiségű víz elfogyasztása. Az emberi szervezetnek az egészséges működéshez 1,5-3 liter folyadékra van szüksége attól függően, hogy milyen évszak van. A megfelelő mennyiségű víz elfogyasztása is megelőzhet bizonyos betegségeket.

A pihenés:

A prioritási sorrendben a harmadik helyen áll az egészséges életmód témában a pihenés. Egyénenként változó az az időmennyiség, amelyet a szervezet pihenéssel igényel eltölteni.

Egyéb tényezők:

Napfény: az egészséges életmódhoz a napfény is elengedhetetlen, mivel vannak bizonyos jótékony hatásai, melyek elsődlegesen a szervezet számára.

Mértékletesség: Az egészséges életmód elérésének egyik alapelve, amelynek alkalmazásával vannak olyan dolgok, amiket teszünk, amiket nem teszünk, és amiket csak bizonyos határig engedünk meg magunknak. Próbáljuk az alkoholt, dohányt, valamint a drogokat mellőzni!

Levegő:

Nagyon fontos egészségünk megőrzéséhez a tiszta levegő is!

Örökletes, genetikai tényezők: Mindazok a tulajdonságok, adottságok, amelyet a születendő gyermek a szülőktől génállományán keresztül örököl, illetve amelyek a méhen belüli fejlődés alatt kialakulnak.

4.2. Az egészségügyi ellátó rendszer működése:

Az egészség megőrzését célzó szervezetek és programok:

- Szervezetek,
- Egészségügyi intézmények: alapellátás, szakellátás stb.,
- Oktatási-nevelési intézmények: óvoda, iskola, kollégium, felsőoktatási intézmények,
- Civil szervezetek: alapítványok, egyesületek, szövetségek,
- Programok: országos, vagy regionális hatókörűek,
- Életkori megoszlás,
- Foglalkozási megoszlás,
- Egészségvédelem, egészségnevelés, prevenció.

Manapság sokak számára evidencia, hogy az **egészség érték**, a lakosság körében végzett vizsgálatok mégis az egészségtelen életmód meglétét tárják fel több helyütt. Vajon mi állhat e jelenség mögött? Feltételezzük, hogy az egészség is azon fogalmak közé tartozik, amelyeket tapasztalataink és értékeink alapján különbözőképpen értelmezhetünk. Épp ezért, amikor az egészségről gondolkodunk, célszerű először a fogalom tartalmi összetevőit megvizsgálnunk.

4.3. Egészségnevelés

Az egészségnevelés tudatosan kialakított tanulási-tanítási folyamat, amely változatos módszerekkel bővíti, fejleszti az egészséggel kapcsolatos ismereteket, készségeket a lakosság körében az egyén és a környezetében élők egészségének javítása, megőrzése érdekében. A személyi higiéniával, az egészséges táplálkozással, a rendszeres testmozgással, a szabadidő aktív eltöltésével, a lelki egyensúly megőrzésével, a harmonikus párkapcsolattal, a családi élet tudatos alakításával, a családtervezéssel, az egészséges és biztonságos tárgyi környezettel, az egészségkárosító magatartásformákkal stb. egyaránt foglalkozik. Az egészségnevelésben kiemelkedően fontos az iskolák szerepe.

Az egészségnevelés alapvető kérdései:

Az **egészségnevelés célja**: az egészség kulturáltság kialakítása, s ezzel az egyén alkalmassá tétele arra, hogy az egészséggel kapcsolatos szükségleteit ön maga kielégítse. Az egészségnevelés a személyiségre irányul.

Az **egészségnevelés feladata**: az emberek tudatos és felelősségteljes magatartásának kialakítására irányuló sokoldalú nevelőtevékenység. Ez magában foglalja az ismeretek átadását, az egészségi jártasságok, készségek, valamint szokások kialakítását.

Az **egészségnevelés tárgya: a személyiség**. Ebből következik, hogy a személyiség fejlesztésében megtalálható az egészségnevelés is. Az intézményesített szocializáció, a nevelés intézményi színtere különösen alkalmas arra, hogy az egészségkultúrát, a helyes egészségmagatartást fejlesszük.

A testnevelés szerepe az egészségnevelésben:

A testmozgás mellett, hogy egészségmegőrző és -fejlesztő funkcióval rendelkezik, dinamikusan hozzájárul a személyiség formálásához és alakításához, és elősegíti a gyermekben rejlő képességek kibontakozását. Minden sporttevékenység kiválóan fejlesztheti a gyermekek önfegyelmét, küzdeni tudását, kitartását, önbizalmát, segíti a reális önértékelés kialakulását, és hozzájárul a siker- és kudarcélmény feldolgozásához, ezáltal kialakul az egészséges énkép, az egészséget támogató értékrend.

4.4. ÖSSZEFOGLALÁS

Ebben a fejezetben az egészségnevelés fontosságával foglalkoztunk. **Az egészség érték**, ezt a megállapítást szükséges tudomásul venni, és a mindennapi gondolkodásunkban és cselekvéseinkben vezérelvként elfogadni.

Az egészségnevelés tárgya a személyiség nevelése útján: az egészség, az egyén és a környezetében élők egészségének javítása, megőrzése, az egészséges táplálkozás, a családtervezés, az egészséges és biztonságos tárgyi környezet, a szocializáció, az iskolai egészségügyi ellátás minősége, a helyes életmód kialakítása. Fontos feladata az **egészségtudatos magatartás** kialakítása. A **testnevelésnek** kiemelkedő szerepe van az egészségnevelésben.

Az **egészségkultúra** maga az életmód, azaz az elsajátított életmód jelenti azt a közvetítő mechanizmust, amely az objektív társadalmi kultúra, valamint a társadalomban létező egyének egészségi állapota között van.

Az **egészségnevelés célja**: az egészségkultúráltság kialakítása. Az egészségnevelés a személyiségre irányul.

Az egészségnevelés feladata: az emberek tudatos és felelősségteljes magatartásának kialakítására irányuló sokoldalú nevelőtevékenység.

A primer-, a szekunder-, és a terciér prevenció szerepe:

- a primer prevenció az egészséges emberekre irányul (szűrővizsgálatok, anya-gyermekevédelem, foglalkoztatás-egészségügy stb.).
- a szekunder prevenció a kockázati helyzetekben levőkre, és a betegekre irányul (szűrővizsgálatok, mentálhigiénés klub, kismamagondozás stb.).
- a terciér prevenció a kompenzált állapotú, egyensúlyban levő idült betegekkel, az utógondozottakkal, és a rehabilitációra szorulókkal foglalkozik (gondozóhálózatok).

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Az egészségvédelem fogalma.
2. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők.
3. A testnevelés szerepe az egészségnevelésben.
4. Az egészségnevelés alapvető kérdései.
5. Az egészségnevelés tárgya és módszerei.

V. KÖRNYEZETVÉDELEM

5.1. Környezetvédelem fogalma:

A környezetvédelem az a tevékenység, amelyet a természetes és a mesterséges környezet védelme érdekében az ember által okozott szennyező ártalmakkal (levegőszennyezés, víz- és talajszennyezés, zaj, sugárzás, stb.) szemben folytatunk. A környezeti elemek egységes védelmébe beletartozik a föld, a víz, a levegő, az élővilág és az épített környezet védelme.

Olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelynek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.

Minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében.

5.2 A természetvédelem fogalma:

A természetvédelem a természeti értékek (az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezete) és a természeti területek (olyan földterület, melyet elsősorban természetközeli állapotok jellemeznek) kezelését és a jövő nemzedékek számára való megőrzését jelenti.

A **környezetvédelem célja**, az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása.

Magyarország Alaptörvénye elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez. (Alaptörvény XXI.cikk)

A **környezetvédelemről** jelenleg **az 1995. évi LIII. törvény** rendelkezik.

A jogszabály a kiszámíthatóság és a méltányos teherviselés elve szerint megfelelő kereteket teremt az egészséges környezethez való alkotmányos jogok érvényesítésére, és elősegíti a környezet igénybevételeinek, terhelésének és szennyezésének csökkentését, károsodásának megelőzését, a károsodott környezet javítását, helyreállítását.

A környezet védelmének alapelvei:

- 1. az elővigyázatosság, a megelőzés és a helyreállítás,**
- 2. felelősség a környezetért,**
- 3. együttműködés a környezet védelmében,**
- 4. tájékozódás, tájékoztatás és nyilvánosság a környezet megóvása érdekében.**

5.2.1. KÖZTERÜLETEK TISZTASÁGA:

A közterületek tisztántartása és ennek témaköre méltatlanul háttérbe szorul a hulladékgazdálkodásnál, és köztisztasági tevékenységeknél. Az alábbi szakmai összefoglaló megkísérli meghatározni a köztisztaság fogalmát, annak szükségességét és kapcsolatait más területekkel.

Először határozzunk meg néhány fogalmat:

Köztisztaság:

Értelmező szótár szerinti megfogalmazás: **Valamely város, község, település közterületének tisztántartása, tisztasága.**

Az 1997 évi LXXVIII. sz. tv. 13. § szerint:

Közterület:

Közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet a rendeltetésének megfelelően bárki használhat, és az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván. Egyéb ingatlanoknak a közhasználat céljára átadott területrésze. Közterület rendeltetése különösen: a közlekedés biztosítása (utak, terek), a pihenő és emlékhelyek kialakítása (parkok, köztéri szobrok stb.), a közművek elhelyezése.

Zöldterület:

A zöldterület az állandóan növényzettel fedett közterület (közkert, közpark).

A zöldterületen épületek, tárgyak legfeljebb 3%-os beépítettséggel helyezhetők el. Ilyenek lehetnek: a pihenést és a testedzést szolgáló építmény (sétaút, pihenőhely, gyermekjátszótér stb.), vendéglátó épület, a terület fenntartásához szükséges épület.

Mi az ideális állapot?

Szikrázó napsütésben, nyugodt gondtalan légkörben, felújított épületek és műtárgyak között, kiépített és rendezett járdán, sétányon végigmenni, és azt tapasztalni, hogy nincs cigarettacsikk, hulladék, és a fű is gondozott, szinte pázsit. Ez alapján mindenki úgy érzi, tisztaság van!

A fentiekből látható, hogy a köztisztaság objektíven nagyon nehezen mérhető. Nagyon sok szubjektív tényező befolyásolja, és ugyanazon területet más-más személy esetleg teljesen különböző módon ítélik meg. A vizsgálatnál lényeges kérdés, hogy mit veszünk alapul a köztisztaság értékelésénél. Amennyiben csak a munkát végző szervezeteket értékeljük, akkor a közterületet szabad csak vizsgálni. Ebben az egyszerű esetben is bonyolítja a kérdést, hogy a megadott területeken több cég végzi a munkát. (Úttisztítók, zöldterület fenntartók, közútkezelők). A fentieken túl azonban teljes vizsgálatot kell végezni, hiszen az egyénre és szakemberre tett benyomás is így teljes. Ezek között jelentőséggel bírnak: hulladékszállítás, lakosság minősége, hozzáállása, a terület beépítettsége, közlekedés, a forgalom nagysága, épületek és útburkolatok állapota. Ezen felül teljesen szubjektív a megítélés szempontjából az időjárás és a közérzet.

A kérdésre, hogy ki, mit, mikor takarít, csak az előzőleg felsorolt területen munkát végző vállalkozások összehangolt munkája a helyes válasz. Ahhoz, hogy eldönthessük, tiszta az adott terület, szükséges meghatározni a tisztaság fokmérőjét. Megoldás a teljesítmények megadásán keresztül vezet: GYAKRABB SEPRÉS = NÖVEKVŐ MINŐSÉG

5.2.2. A KÖZTISZTASÁGOT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK:

A kedvező kép megteremtése nyereség a tisztítást végzők és a közigazgatás számára. Fontos, hogy a lakosság megértse a tisztítás fontosságát. Kérni kell a lakosság megértését az esetleges zavarások miatt. Kedvező a személyzet egységes ruhája, tisztasága, állapota. Fontos az udvariasság a polgárral szemben (állandó kap-

csolat van közöttük). Elengedhetetlen az alkalmazott segédeszközök megfelelő állapota (tisztaság, festés, szennyezéssel és zajjal okozott kisebb terhelés).

Összehasonlítva az ideális állapottal a jelenlegi helyzetet, az alábbiak mondhatók el:

A lakosság igénye elsősorban a tisztítást végző céggel szemben jelenik meg és nem önmagával szemben. Most kezd kialakulni a lakossági öntudat, és most ismerték fel a közös érdeket. Jelentős a média megjelenése, lakossági fórumok tartása.

5.3. A környezet védelmének szabálysértési és büntetőjogi tényállásai:

A környezet védelme érdekében a jogalkotó - külön törvényekben - a csekélyebb fokban veszélyes emberi magatartásokat szabálysértéssé, a súlyosabbakat bűncselekménnyé nyilvánítja, és büntető joghátránnyal sújtja.

Ezekben a tényállásokban a rendőrségnek, illetve más rendvédelmi, vagy rendészeti tevékenységet ellátó szervnek intézkedési kötelezettsége van.

5.4. Növényvédelem

Védett növény- és állatfajok, társulások

Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, engedély nélküli elpusztítása, károsítása, élőhelyeinek veszélyeztetése, károsítása.

Gondoskodni kell a védett növény- és állatfajok, társulások fennmaradásához szükséges természeti feltételek, így többek között a talajviszonyok, vízháztartás megőrzéséről.

Fokozottan védett növényfaj egyedének, virágának, termésének vagy szaporításra alkalmas szervének eltávolításához, elpusztításához, megszerzéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

Fokozottan védett növényfajok esetén engedély csak természetvédelmi vagy más közérdekből adható meg. Tilos a védett állatfajok egyedének zavarása, károsítása, kínzása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy bújóhelyeinek lerombolása, károsítása.

Elektromosenergia-szállító légvezetékek létesítésekor, valamint középvezettségű szabad légvezeték teljes szakaszosszra kiterjedő felújításakor olyan műszaki megoldásokat kell alkalmazni, amelyek a vadon élő madarakat nem veszélyeztetik.

5.5. Kutyaürülék – gyűjtés

Az állattartóknak össze kell szedniük az ürüléket, és zárható zacskóba kell tenni, majd - ha van – **elkülönített szemetesbe dobni**, ha nincs ilyen, akkor a **közúti kanális** nyílásába kell beletenni.

A háziállatok, így a kutyák szervezetében gyakoriak a bélférgek, a galandférgek és az egyéb paraziták, melyek egy része veszélyes lehet az emberre nézve. Így jogosan merül fel a kérdés, hogy veszélyes hulladéknak számít-e a kutyaürülék, vagy sem? Amennyiben az, hol a helye, ha nem, akkor nyugodtan dobhatjuk a többi szemét közé?

A hulladékok jegyzékéről szóló rendeletben (16/2001. (VII. 18.) KöM) az állati ürülék nincs veszélyes hulladékként megjelölve, ezért legális út, ha a kutyapiszok a háztartási hulladékok közé kerül - abban az esetben, ha nincs lehetőség külön gyűjteni. A Vidékfejlesztési Minisztérium is ezen az állásponton van.

A kutyaürülék **hulladék**, amely a hulladéktörvény alapján **szennyvíznek** minősül.

Amennyiben a köztéren kihelyezett speciális gyűjtőkben, zárt konténerekben külön gyűjtik az ürüléket, akkor **veszélyesnek minősül**. Abban az esetben azonban, ha a vegyes hulladék közé kerül, mert például a kutya gazdája kis zacskóban felszedi és bedobja a vegyes kukába, akkor nem veszélyes, hanem sima **kommunális hulladék** a besorolása.

A közterület beszennyezése a hatályos jogszabályok alapján szabálysértésnek minősül, amelynek elbírálása a fővárosi/megyei kormányhivatalok hatáskörébe tartozik. A rendelkezések szerint ilyen esetekben a közterület-felügyelő szabhat ki bírságot. Ha a kutyatulajdonos elismeri a mulasztást, akkor szabálysértésért ötezer - ötvenezer forintig terjedő helyszíni bírságot róhatnak ki a közterület-felügyelők.

Egészségügyi veszélyek:

A legveszélyeztetettebbek a fertőzéssel szemben még kevésbé ellenálló kisgyerekek. Amikor egy forró nyári napon a száraz kutyaürülék porát széthordja a szél, akkor a közterületen hagyott kutyapiszok fizikai érintkezés nélkül is nagyon sok embert megfertőzhet.

A probléma súlyosságára jellemző, hogy Magyarországon körülbelül két- két és félmillió kutya él, és ebből több százezer (kb. 269.000) a fővárosban. Csak Budapesten naponta mintegy hatvan tonna kutyaürülék kerül a közterületekre.

Ideális megoldás lenne, ha a kutyasétáltató helyek ürülék-tárolóval ellátva létesülnének, különösen a lakótelepeken, ahol a legnagyobb gondot okozza ez a kellemetlen kupac.

5.6. Köztisztasági szabálysértés

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. tv. (Sztv.) 196. § (1) Aki

- a) a közterületen, a közforgalom céljait szolgáló épületben, vagy közforgalmú közlekedési eszközön szemetet, ezeket beszennyezi,
- b) a felügyelete alatt lévő állat által az a) pontban megjelölt helyen okozott szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik, szabálysértést követ el.

(2) Aki települési hulladékot a közterületen engedély nélkül lerak, elhelyez, vagy nem a kijelölt lerakóhelyen rak le vagy helyez el, szabálysértést követ el.

(2a) Köztisztasági szabálysértés miatt nem vonható felelősségre az a fogyasztó személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény alapján fogyasztó személynek minősülő személy, aki az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott cselekményt a felügyelete alatt lévő vakvezető, illetve mozgáskorlátozottakat segítő kutyára vonatkozóan követi el.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a közterület-felügyelő, természeti és védett természeti területen a természetvédelmi őr, helyi jelentőségű védett természeti területen az önkormányzati természetvédelmi őr is szabhat ki helyszíni bírságot.

5.7. Szelektív hulladékgyűjtés

Hazánkban a hulladékgyűjtés, -kezelés, hasznosítás törvényileg szabályozott tevékenység (2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról).

Nem minden hulladék szemét, mert bizonyos hulladékfajták újra hasznosíthatók és előnyös hatást gyakorolnak az emberi környezetre, továbbá a gazdasági folyamatokra.

Definíció: A szelektív hulladékgyűjtés a hulladékok anyagfajta szerinti elkülönített gyűjtését jelenti.

A szelektív hulladékgyűjtésre vonatkozóan a törvény az alábbiak szerint ad iránymutatást:

Elkülönített gyűjtés: olyan gyűjtés, amelynek során a hulladékáramot a hulladék fajtája és jellege - adott esetben típusa - szerint elkülönítik, lehetővé téve annak egyedi módon történő kezelését;

Elkülönítetten gyűjtött hulladék: olyan hulladék, amelyet fajta és jelleg - adott esetben típus - szerint a képződés helyén a vegyes hulladéktól, illetve más fajtájú, jellegű vagy típusú hulladéktól elkülönítve gyűjtenek; A szelektív hulladékgyűjtés nem cél, csupán eszköz. A különgyűjtés lehetőségével élve, értékes nyersanyagokat juttatunk vissza a körforgásba.

A háztartásokban különféle termékek és csomagolásaik válnak hulladékká, ezek jó része alkalmas az újrahasznosításra. A legnagyobb mennyiséget az élelmiszerek és a fogyasztási cikkek csomagolóanyagai (**papír, műanyag, üveg, fém és itales kartondoboz csomagolás**), valamint az **újságpapír** teszik ki.

Ha mindent szépen szelektálnánk, alig kerülne valami a hulladéklerakóra (szeméttelepre). Sajnos jelenleg azonban a helyzet tótágast áll és a háztartási hulladék kb. 70%-a kerül hulladéklerakóra, s mindössze 17%-át szelektáljuk.

Folyamatosan alakul át a hulladékgazdálkodás rendszere, míg pár éve még kb. 2200 lerakó volt, mára 70 körüli az EU-s követelményeknek megfelelő hulladéklerakók száma. A hulladékot tehát egyre jobban elszigeteljük a környezettől, de mennyiségét nem tudjuk csökkenteni.

Házhoz menő gyűjtés:

Egyre jobban terjedő módszer Magyarországon, mely már több városban jól működik. Ezzel a technikával nagyobb, és tisztább mennyiségeket lehet begyűjteni a lakosságtól, de üzemeltetése költséges. A gyűjtőedények az ingatlanhoz kerülnek, és ott helyben lehet az adott hulladékfajtákat szelektálni. A szolgáltató pedig hetente/havonta a háztól szállítja el a külön gyűjtött hulladékokat.

A rendszer előnyei (a költséges kiépítés ellenére), hogy tiszta hulladékot lehet begyűjteni, amit nem kell anynyit válogatni és kezelni. Ezzel a begyűjtési módszerrel nő a begyűjtött hulladékok mennyisége is.

Hulladékudvar működtetése:

Külön **elkerített telephely** a lakossági hulladékok fogadására. Ide a szelektíven kívül sok más egyéb hulladék is szállítható.

A **hulladékudvarokban**, az alábbiakban felsorolt hulladékfajtákat fogadják:

- papír: újságok, folyóiratok, füzetek, könyvek, hullámpapír, csomagolópapír, kartondoboz,
- italos karton (TETRA PAK) doboz (lapítva!),
- műanyag: hungarocell, PET palack és azok lecsavart kupakjai,
- színes és fehér üveg: italos, befőtt, parfümös, stb.
- fémdoboz: üdítős, sörös, konzerves doboz.

Veszélyes hulladékok, ill. veszélyes összetevőket tartalmazó hulladékok közül:

- elhasználdott háztartási gép: mosógép, hűtőgép, stb.
- elektronikai hulladék: számítástechnikai hulladék,
- fénycsövek és világítótestek,
- szárazelem,
- használt sütősziradék és göngyölege,
- fáradtolaj és göngyölege,
- használt akkumulátor.

Zöldhulladék, komposztálás:

A hulladék szervesanyag csökkentése kiemelt célja az Európai Unió környezetpolitikájának, mivel a hulladék szervesanyag-tartalmának bomlása következtében nagymértékben nő az üvegházhatású gázok mennyisége a légkörben. A növényi hulladék elkülönített gyűjtése és szállítása kiemelt fontosságú tehát, amely így komposztálásra kerül komposztüzemben, nem pedig a korlátozott befogadóképességű szigetelt lerakóba (mint ahogyan a kommunális hulladék).

Elhullott állatok által okozott veszély:

Az elhullott állatok tetemeinek ártalmatlanításáról a 41/1997. (V.28.) FM rendelete intézkedik. A rendelet szerint az alábbi fő szabályokat kell betartani.

Az állati hullák ártalmatlanná tétele:

Az elhullott, vagy hatósági intézkedésre leölt állatok hulláját lehetőleg a zárlat alatt álló település területén kell ártalmatlanná tenni. Ha ez bármely okból nem lehetséges, a hullák ártalmatlanná tételéről az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság intézkedik.

Amennyiben sajnálatos módon házi kedvencünk elpusztul, úgy a tetem ártalmatlanításáról magunknak – jogilag, mint állati melléktermék tulajdonosnak – kell gondoskodni. Alapesetben elhullott állatok tetemeit kizárólag ennek ártalmatlanítására engedéllyel rendelkező vállalkozónak lehet átadni.

A fentiekkel kapcsolatos panaszbejelentést a területileg illetékes állategészségügyi szolgálat (Járási Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal) vizsgálja ki, és a fentieknek történő meg nem felelés megállapítása esetén is ezen Hivatal szankcionál.

A szankció típusa és mértéke igen eltérő lehet a megállapított köz- és állategészségügyi kockázattal összhangban.

5.8. ÖSSZEFOGLALÁS

A természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából. E nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását.

Ebben a fejezetben az emberi környezet és a természet védelmével kapcsolatos feladatokkal foglalkozunk. Fontosnak tartjuk, hogy a környezetvédelem és a természetvédelem fogalmát tisztázzuk.

A fejezetben megismerhetjük az alábbi fontosabb témákat:

- ◆ a környezet védelmének hazai alapelvei:
 - az elővigyázatosság, a megelőzés és a helyreállítás alapelve;
 - felelősség a környezetért;
 - együttműködés a környezet védelmében;
 - tájékozódás, tájékoztatás és nyilvánosság a környezet megóvása érdekében;
- ◆ a környezeti elemek védelme és az elemeket veszélyeztető tényezők (a föld-, a víz-, a levegő-, épített környezet-, élővilág-, védelme, a veszélyes anyagok és technológiák, a hulladékok, zaj és rezgés, sugárzások)
- ◆ A **közterületek tisztasága** érdekében fontosak a befolyásoló tényezők és azok kezelése. Tudatos tevékenységgel, folyamatos lakossági tájékoztatással, a cégen belüli és kívüli tudatformálással a köztisztasági feladatok jó szinten közmegelégedésre elvégezhetők.
- ◆ A **veszélyeztetett növény- és állatfajok védelme** fokozott odafigyelést igényelnek. E körben a jogszabályok kiemelt feladatokat rónak az államra.
- ◆ Az emberi környezet tisztaságának negatív befolyásoló tényezője a közterületeken hagyott **kutyaürülék**. A tisztaság megteremtése érdekében ma már nem csak beszélünk róla, hanem pozitív gyakorlattal is találkozhatunk. Különös felelősséggel tartoznak az ebtulajdonosok, akiknek kötelessége a kutyaürülék összegyűjtése, és megfelelő helyen történő elhelyezése.
- ◆ A **szelektív hulladékgyűjtés** pozitív gazdasági hatásainak kiaknázására egyre nagyobb figyelmet kell fordítani.
- ◆ A **zöldhulladék** kezelése érdekében komposztálási eljárással kell élni.
- ◆ Az **elhullott állatok által okozott veszély** kiküszöbölése érdekében az állattartóknak a jogszabály által előírt szabályok szerint kell eljárnia.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

1. A környezetvédelem és a természetvédelem fogalma.
2. A környezeti elemek védelme és az elemeket veszélyeztető tényezők.
3. A kutyaürülék-gyűjtés helyzete Magyarországon.
4. A szelektív hulladékgyűjtés jelentősége, módszerei.
5. A zöldhulladék hasznosítása.
6. Az állati tetemek ártalmatlanná tételének legfontosabb szabályai.
7. Mit tennél a közvetlen környezeted tisztasága és védelme érdekében?

VI. SPECIÁLIS SZOCIOLÓGIAI ISMERETEK

6.1. Társadalmi rétegződés

Napjaink társadalmi nagy változások és folyamatos fejlődés eredményeként alakultak ki. Mintegy negyvenezer évvel ezelőtt elődeink a túlélés érdekében közösségekbe szerveződtek, így jöttek létre az ősi társadalmak.

Az együttélés termelésen alapuló formái:

- a gyűjtögető életmód,
- a nomád pásztorkodás és vándorlás,
- a földművelő életmód,
- a tőkés termelés, kapitalizmus,
- a szocialista ideológiára épülő egyenlő elosztás (csak elméletben működött),
- a demokratikus és globális együttműködés.

A változás és fejlődés a történelemben jól nyomon követhető. A tudást, amire emberként szükségünk van, a társas környezet nélkül nem tudnánk megszerezni. **A társadalmat a behatárolható földrajzi térben egymással rendszeresen kapcsolatot tartó, és meghatározott alá-, fölé-, mellérendelt viszonyban lévő csoportok alkotják. Elsődleges feladata a közösség által igényelt javak beszerzése vagy előállítás, a közösség életének megszervezése. Másodlagos feladata a javak elosztásának megszervezése.** A társadalmi szerveződésnek tehát fontos alapja, hogy mit termel, és hogyan osztja el tagjai között. Közismert a mondás: „Aki nem dolgozik ne is egyék.” - ez azért nem ilyen egyszerű kérdés. A modern közösségekben természetes a **társadalmi felelősségvállalás** azokért, akik tagjai a közösségnek, de a termelésben nem tudnak részt vállalni. Például betegek, fogyatékkal élők, kisgyermekesek vagy már idősek. Nem volt ez mindig így a régmúlt korokban. Angliában, a középkorban például bevett szokás volt, hogy az idős szülőket, amikor már nem tudtak dolgozni, elűldözték otthonról és az éhhalál várt rájuk. A társadalmakban a termelési módok, az életmód és az értékrend is folyamatos változásban van. **A változás biztosítja a fennmaradásához szükséges feltételeket.** Amelyik közösség nem tud rugalmasan alkalmazkodni, eltűnik a történelem süllyesztőjében.

Minden társadalom megteremt és őriz sok ismeretet és hagyományt, amely számára fontos, és feltétlenül továbbadja a következő generációk számára. Ezt nevezzük kultúrának, ami lényeges alapja minden közösségnek. A társadalom és a kultúra csak együttesen tárgyalható fogalmak. A kultúra három összetevőből áll:

- a közösség által megőrzendőnek ítélt értékek,
- az általuk követendőnek tartott **normák**,
- és a közösség által **megtermelt javak**.

A társadalmak kultúrája több kisebb közösség egyedi vonásokkal is rendelkező kultúrájából tevődik össze. Napjaink társadalmi már többnyire sokfélék és sokszínűek. Egyrészt mellett élnek az uralkodó kultúra mellett a kisebb *alkultúrák* (szubkultúrák) is.

A szociológia az emberi közösségek életének vizsgálatával foglalkozik, a társadalomtudományok közé tartozik. A társadalmi problémák, bajok okait feltáró tudományként jött létre a XIX. században. **Vizsgálódásainak tárgya az emberek közötti kapcsolatok és viszonyok alakulása.** Eredményei segítenek az egyén és a társadalom közötti viszonyok értelmezésében. Hasonlóan más tudományokhoz hétköznapi ismeretekből fejlődött ki. Alapvető szociológiai fogalmak megismerésével képessé válunk arra, hogy:

- könnyen eligazodjunk a társadalmi folyamatok útvesztőiben, pl. népességfogyás;
- felismerjük más emberek, embercsoportok viselkedésének motívumait (mozgatórugóit), pl. roma kisebbség;
- képessé válunk saját csoportunk tudatos formálására, pl. diák-élet, önkormányzatiság;
- javítsunk alkalmazkodási esélyeinken, pl. könnyebb pályaválasztás, alkalmassági követelmények különböző hivatásokhoz;
- növeljük a gondolkodási autonómiánkat (független, önálló), pl. véleményalkotás a migrációról;
- csökkenjen kiszolgáltatottságunk, pl. könnyebb eligazodás a társadalmi intézmények rendszerében.

A kutatók leggyakrabban adatok elemzésével, kérdőíves módszerrel, véletlen kiválasztás alapján vizsgálják a valóságot. A társadalom minden tagjával egyszerre nem lehet foglalkozni, ezért a szociológia részterületekre, külön ágazatokra vált szét. Ilyenek például a:

- családszociológia,
- településszociológia,
- társadalmi rétegződés szociológiája,
- társadalmi problémák szociológiája,
- népesség alakulásának szociológiája.

A XX. század legnagyobb, minden társadalmat érintő változása a **globalizáció**. A gazdasági fejlődés, a termelés növekedése, a technikai és informatikai eredmények lehetővé tették, hogy **nemzeteket átfogó intézmények, multinacionális cégek alakuljanak ki, és megszűnjön a földrajzi távolság**, mint akadály a társadalmak közötti együttműködésben. Mindez sok lehetőséget teremt, viszont megszüntet néhány korábban beidegződött szokást. A helyi piacokon távoli országok termékeit is meg lehet vásárolni, és a legkisebb településekre is eljut a modern technika minden vívmánya. Ez a kihívás a társadalmakra és az egyénre is hatással van. Folyamatos átalakulással, reformokkal és alkalmazkodással kell megfelelni a mindig megújuló kihívásoknak.

A globalizáció mellett életünket jelentősen befolyásoló tényező a modernkori népvándorlás, azaz a **migráció** (vándorlás) kérdése. Milliók indulnak el szülőföldjükről, hogy más, fejlettebb területeken telepedjenek le. A távolról érkezők hozzák magukkal szokásaikat, életmódjukat, hagyományaikat, egész kultúrájukat. Az együttélés, a kultúrák keveredése sok toleranciát (türelmet) kíván az emberektől, hiszen az érték- és normarendszerek gyakran jelentősen eltérőek.

A **multikulturalitás** (több kultúra együttélése) a kétezres évekre az egész világon elterjedt. Európa lakossága a hagyományos keresztény normák mellett más vallások, főleg az iszlám vallás normáival egy társadalmon belül kell, hogy éljen, miközben jelentősen különböznek egymástól. A kultúrák együttélése és egymásra gyakorolt hatása minden korban jellemző volt a társadalmakra. Napjainkban a demokratikus együttélés alapján a különböző kultúrákat egyenlőnek kell tekinteni. Az érkező és befogadó közösségeknek egyaránt alkalmazkodniuk kell a törvényes rendhez, mások tiszteletben tartásához.

Társadalmi rétegződésen¹ – a legáltalánosabban – **a társadalomban élő egyének és csoportok hierarchikus** (rangsor szerinti) **elrendeződésének módját értjük**. A rétegződés szerint lehetnek osztályok, rétegek

¹ Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/212.html>

vagy más kisebb társadalmi csoportok. Az emberek mindennapi életét a társadalmi struktúrában (szerkezet, felépítés) elfoglalt helyük határozza meg. A társadalom eltérő helyzetű csoportokra tagolva vizsgálható, például munkaadók-munkavállalók, szellemi-fizikai dolgozók, város és falu lakói. A rétegződést befolyásolja az egyes csoportok egymáshoz való viszonya, például nők és férfiak, idősök és fiatalok közötti viszony, valamint az adott réteg helyzete a társadalomban, például fizikai munkások és értelmiségiek.

A társadalom rétegződése, illetve tagozódása különféle dimenziók szerint vázolható fel. Így például elemezhető

- a foglalkozási pozíció,
- az iskolai végzettség,
- a jövedelem,
- a vagyon,
- az életkörülmények,
- és az életmód stb.

szerinti rétegződés.

A leggyakrabban használt réteggépző tényező a foglalkozási pozíció. A társadalmi munkamegosztásban elfoglalt pozícióhoz általában jól körülhatárolható anyagi-egzisztenciális helyzet kötődik, de ezen a kategórián belül is további rétegek különülnek el. Például orvosok → kórházi orvosok → háziorvosok → fogorvosok, stb.

Alapvetően ennek a meglehetősen színes belső tagoltságnak köszönhető, hogy a modern társadalmakban nem alakulnak ki a kasztjellegű társadalmakra jellemző vonások. Ez a belső tagoltság könnyebbé teszi az egyes rétegek közötti átjárhatóságot is a mobilitás révén.

6.2. Társadalmi mobilitás

Társadalmi mobilitásnak nevezzük az egyén, illetve a család társadalmi helyzetének megváltozását. (Lásd bővebben: Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, 2006, Osiris). A társadalmi helyzet úgy változhat meg, hogy az egyén, elhagyva a korábbi társadalmi rétegét, belép egy másik rétegbe; például a parasztságból a munkásságba kerül, vagy szakmunkásból önálló iparos, vállalkozó lesz, vagy továbbtanulással az értelmiségi rétegbe jut.

A réteg- vagy társadalmi csoportváltás többet jelent, mint a foglalkozási szerepben bekövetkezett változás, mivel a réteget váltónak alkalmazkodnia kell az új rétegben jellemző értékekhez, kultúrához, életmódhoz. Ez az alkalmazkodás több-kevesebb időt vesz igénybe, ebből adódóan egy adott réteg többgenerációs (régóta tagok) tagjai, valamint az újonnan bekerülők társadalmi arculata bizonyos ideig jelentősen eltér. Az egyes rétegek belső tagoltsága ennek a folyamatnak a hatására is növekszik.

A társadalmi mozgások legfontosabb hajtóerői a gazdasági folyamatok. Akkor növekszik leginkább a társadalmi mobilitás, amikor felerősödik a gazdaság átalakulása. A szakemberek szerint sem a túlzott és erőltetett, sem az alacsony mobilitás nem segíti elő az adott társadalom kiegyensúlyozott fejlődését. Így például Magyarországon az 1950–1960-as években lezajló erőltetett iparosításnak óriási szerepe volt a tömeges rétegmozgás elindításában, de sok kárt okozott a társadalomban. Az alacsony mobilitásra jó példa az 1930-as évek időszaka, amikor részben a gazdasági válság, részben a feudális kötöttségek miatt a társadalom megmerevedése volt a jellemző.

- **Vertikális mobilitásnak** nevezik, amikor a társadalmi hierarchiában fölfelé vagy lefelé történik a mozgás. Például betanított munkásból mérnök lesz, vagy tanárból segédmunkás.

- **Horizontális mobilitásnak** tekinthetjük azt a helyváltoztatást, amikor például a gépkocsiszerelő foglalkoztatást változtat és gépkocsivezető lesz. Ez a két foglalkozás nagyjából azonos szinten van a társadalmi hierarchiában.
- **Intergenerációs, nemzedékek közötti mobilitásnak** nevezik azt, amikor valakinek a társadalmi helyzete a szüleihez képest változik meg, például a munkás fia mérnökké válik.
- **Intragenerációs, nemzedéken belüli mobilitásnak** nevezik azt, amikor valaki foglalkozási életpályája folyamán lép át másik társadalmi helyzetbe, például egy ápolónő elvégzi az orvosi egyetemet és sebész lesz. (Karrier mobilitásnak is nevezzük.)
- **Házassági mobilitásnak** nevezik azt, ha valaki házasságkötésével lép át másik társadalmi helyzetbe, például egy bolti eladónő házasságot köt az üzletvezetővel.

Bármilyen, a társadalmi rétegek közötti mozgást mobilitásnak nevezhetünk.

A **mobilitás szempontjából nyitott és zárt társadalmakról beszélhetünk**. Annál nyitottabb egy társadalom, minél kisebb az eltérés a különböző rétegekből származók mobilitási esélyei, arányszámai közt. Például nyitottabb az a társadalom, ahol a vezetők és az értelmiségiek gyermekeinek 50%-a, a munkások gyermekeinek 10 %-a, a parasztok gyermekeinek 5%-a lett vezető vagy értelmiségi. Zártabb az a társadalom ahol a vezetők és értelmiségiek gyermekeinek 55%-a, a munkások gyermekeinek 2%-a, a parasztok gyermekeinek 1%-a lett vezető vagy értelmiségi.

6.3. A szociológia alapvető elméleti és módszertani sajátosságai

A szociológiai vizsgálatok célja valamely társadalom vagy társadalmi csoport megismerése, jellemzőinek leírása. Ezen vizsgálatok bármilyen probléma megértésére, összefüggések magyarázatára, a jelenségek okainak felderítésére irányulnak.

Módszertani sajátosságok

- **A probléma megfogalmazása**

Egy társadalmi jelenség megismerése és magyarázata szükségesnek látszik. Például a kormányzat, a tudományos akadémia, vagy társadalomtudósok, kutatók egy csoportja felismeri, hogy az adott társadalomban az alkoholizmus egy súlyos probléma, ezért ismerni kellene az elterjedését és okait.

- **Elméleti hipotézisek**

Elméleti feltételezéseket fogalmaznak meg a kutatók a vizsgálni kívánt jelenségről. Ehhez fel lehet használni a szociológiai irodalomban található elméleteket, és újabb elméleteket is ki lehet dolgozni.

- **Operacionalizálás (mérhetővé tétel)**

Operacionalizálják, vagyis mérhető formában fogalmazzák meg az elméleti hipotéziseket. Például, ha a fiatalok dohányzási szokásának elterjedését vizsgáljuk, pontosan mérhetővé kell tennünk a hipotéziseinket (dohányzás - 3 éve 1 doboz, korosztály: 16-20 év stb.)

- **Adatgyűjtési módszerek**

Adatgyűjtésre a szociológia a következő módszereket szokta alkalmazni a leggyakrabban:

- publikált statisztikai adatok másodelemzése,
- tartomelemzés (dokumentumelemzés),
- megfigyelés,
- esettanulmány,

- kísérlet,
 - lekérdezés (lehet interjú vagy kérdőív).
- **Elemzés.** Elemezzük a gyűjtött adatokat, ennek alapján következtetéseket fogalmazunk meg arról, hogy a vizsgált jelenségnek milyen jellemzőit mutatjuk ki, és kiinduló elméleti hipotéziseink mennyire igazolódtak be, vagy cáfolódtak meg.
 - **Az eredmények közzététele.** A pontos és részletes publikálás elengedhetetlenül fontos része a kutatásnak. Pontos ki kell fejteni az alkalmazott hipotéziseket, le kell írni az alkalmazott módszereket, a mintavételt, definiálni kell a használt fogalmakat, be kell mutatni a használt módszereket, és végül hozzáférhetővé kell tenni az eredményeket.
 - **Mintavétel.** A szociológia leggyakrabban használt módszere a kérdőíves adatfelvétel (survey-módszer). A legtöbb esetben nincs arra lehetőség, hogy a vizsgált személyek teljes körét, a teljes sokaságot (populációt) kérdőívvel megkérdezzük. A statisztikai mintavétel elmélete szerint megfelelően kiválasztott minta esetén elég az érintetteknek csak egy kis részét megkérdezni ahhoz, hogy pontos adatokat kapjunk a teljes sokaságról.

6.4. ÖSSZEFOGLALÁS

Napjaink társadalmi nagy változások és folyamatos fejlődés eredményeként alakultak ki. A társadalmat a behatárolható földrajzi térben egymással rendszeresen kapcsolatot tartó, és meghatározott alá-, fölé-, mellérendelt viszonyban lévő csoportok alkotják. Elsődleges feladata a közösség által igényelt javak beszerzése vagy előállítása, a közösség életének megszervezése. Másodlagos feladata a javak elosztásának megszervezése. A szociológia az emberi közösségek életének vizsgálatával foglalkozik, a társadalomtudományok közé tartozik. A társadalmi problémák, bajok okait feltáró tudományként jött létre a XIX. században. Vizsgálódásainak tárgya az emberek közötti kapcsolatok és viszonyok alakulása. Eredményei segítenek az egyén és a társadalom közötti viszonyok értelmezésében. Társadalmi rétegződésen a társadalomban élő egyének és csoportok hierarchikus elrendeződésének módját értjük. A rétegződés szerint lehetnek osztályok, rétegek, vagy más kisebb társadalmi csoportok. A társadalom rétegződése, illetve tagozódása különféle dimenziók szerint vázolható fel. Így például elemezhető a foglalkozási pozíció, az iskolai végzettség, a jövedelem, a vagyon, az életkörülmények, és az életmód szerinti rétegződés. A leggyakrabban használt rétegtípus a foglalkozási pozíció. Társadalmi mobilitásnak nevezzük az egyén, illetve a család társadalmi helyzetének megváltozását. A társadalmi helyzet úgy változhat meg, hogy az egyén, elhagyva a korábbi társadalmi rétegét, belép egy másik rétegbe. A társadalmi mozgások legfontosabb hajtóerői a gazdasági folyamatok. A mobilitás lehet vertikális mobilitás, horizontális mobilitás, intergenerációs, nemzedékek közötti mobilitás, intragenerációs, nemzedéken belüli mobilitás, más néven karrier mobilitás, és házassági mobilitás. A mobilitás szempontjából nyitott és zárt társadalmakról beszélhetünk. A szociológia módszertani sajátosságai: a probléma megfogalmazása, operacionalizálás (mérhetővé tétel), elméleti hipotézisek, adatgyűjtési módszerek (statisztikai adatok másodelemzése, megfigyelés, esettanulmány, kísérlet, interjú), elemzés, az eredmények közzététele, mintavétel.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. Mi a társadalom feladata?**
- 2. Mi a szociológiai vizsgálódások tárgya?**
- 3. Milyen jelenségekről, kérdésekről állítanak fel elméleteket a szociológusok? Sorolj fel néhányat!**
- 4. Mit jelent a globalizáció?**
- 5. Mit értünk a migráción?**
- 6. Mit értünk társadalmi rétegződésen?**
- 7. Milyen dimenziók, szempontok szerint vázolhatók fel a társadalmi rétegek?**
- 8. Mit nevezünk társadalmi mobilitásnak?**
- 9. Milyen típusai lehetnek a társadalmi mobilitásnak?**
- 10. Sorold fel a tanult szociológiai módszereket!**

VII. A MAGÁNBIZTONSÁG SPECIÁLIS KOMMUNIKÁCIÓJA

7.1. A kommunikáció fogalma, fajtái

A **kommunikációt** többféleképpen is meghatározhatjuk. A szó latin eredetű, a *communicare* igéből származik, jelentése közzététel, valamit közössé tenni, átadni egymásnak. Ebből is kiderül, hogy ez a folyamat **kölcsönösségen alapul**. Kommunikáció nélkül nincs társadalom. Az egyén érvényesüléséhez elengedhetetlenül fontos a mondanivalók, az üzenetek cseréjének hatékony és tökéletes ismerete.

A kommunikáció fogalma: Olyan alapvető, szociális folyamat, amelyben az üzenetek szabályozott cseréje zajlik. Minden, amiben az információ továbbítása történik függetlenül attól, hogy az információ milyen jelekben vagy ezeknek milyen rendszerében (kódban) van kifejezve. Életünk minden területén kommunikáció zajlik. Akkor is, ha csendben vagyunk, akkor is, ha csak az utcán sétálunk, az iskolai órán jelentkezőnk, vagy éppen nem jelentkezőnk. Magatartásunkkal, testbeszédünkkel, tekintetünkkel folyamatosan üzeneteket küldünk környezetünknek szándékosan, de szándékunk ellenére is. Nem túlzás azt állítani, hogy **az emberi kommunikáció az akaratérvényesítés tudománya és művészete**. Olyan komplex szabályozórendszer, amely **kikerülhetetlenül jelen van a társas viszonyok folyamataiban**. Továbbá nem egyszerűen csak jelen van, hanem e folyamatok alakításában aktív, cselekvő módon vesz részt.

A kommunikáció szereplői:

- kommunikátor vagy közlő,
- címzett vagy befogadó.

A kommunikáció megjelenési (szintjei) formái:

- direkt (elsődleges). Például amikor a diák felel vagy két barát beszélget.
- indirekt (másodlagos). Például egy fintorral eláruljuk nemtetszésünket akkor is, ha azt titkolni szeretnénk volna.

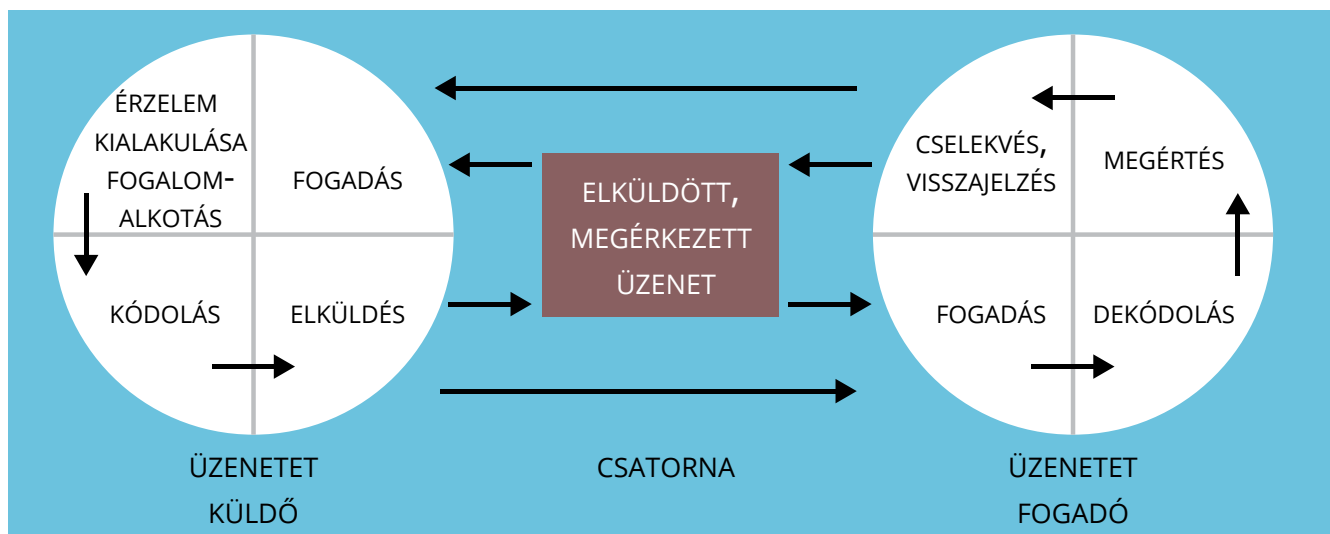
A kommunikáció síkjai:

- Tartalmi → információátvitel, amikor elmesélünk egy történetet vagy integetünk valakinek búcsúzóul.
- Kapcsolati → érzelmi viszony, amikor egy vicces jeleneten nevetünk vagy rámosolygunk a barátunkra.

A kommunikáció alapformái, csatornái:

- Verbális, ez lehet a beszéd vagy az írás.
- Nonverbális, összefoglaló néven testbeszéd: mimika, tekintet, vokális kommunikáció, gesztusok, testtartás, proxémika (térköz), kronémika (idő).

A folyamat általános modellje:

1. ábra: A kommunikáció csatornái

A folyamat elemei: az adó, a vevő, a csatorna, a kód és maga az üzenet. További elemek a kontextus, azaz a helyzet és a kontaktus, azaz a kapcsolat.

Ha a fenti folyamatból valamelyik tényező hiányzik, vagy nem működik (például a befogadó nem figyel), a kommunikációban zavar támad.

A testbeszéd helye és szerepe kiemelkedően fontos a kommunikációban. Az első találkozás során nagyon hamar meg tudjuk ítélni beszélgetőtársunk alapvető vonásait. Például szimpatikus vagy nem, mennyire barátságos, mennyire közvetlen, kicsit durva vagy nagyon szerény. A kutatók szerint **a beszéd elsősorban információközlésre használt kommunikációs forma, a testbeszéd (nonverbális) az egymáshoz való viszonyt mutatja meg.** Bizonyos helyzetekben a nonverbális eszközök helyettesítik a szavakat. Például integetés a köszönést. Az emberek a kommunikációs folyamatban jellemzően nem figyelnek a saját testük által leadott üzenetekre, mert ezek többnyire ösztönös mozdulatok vagy az arcon megjelenő fintorok. A mondanivaló érzelmi alátámasztása vagy éppen cáfolata a hangszínen is érezhető, sokan észre sem veszik, hogy amit mondanak, ellentmondásban van azzal, ahogyan mondják. Talán furcsán hangzik, mégis igaz, hogy **az egyén nonverbális eszközeinek segítségével több információt, üzenetet küld magáról, mint beszéd útján.** Vitathatatlan, hogy a nyelvi, verbális csatornák tartalmazzák a tömörebb, pontosabb üzenetközvetítések lehetőségeit, mégis a nonverbális csatornákon közvetített üzenetek számaránya több, mint kétszeresére tehető. Egyes kutatók megfigyelése szerint az emberi kommunikáció verbális és nonverbális területének aránya százalékos viszonyításban 35-65% körül mozog. Bizonyos temperamentumú népeknél ez az arány akár 20-80%-os viszonyt is kifejezhet. A nem verbális üzenetek szerepének bizonyítására több kísérletet is végeztek a téma kutatói. Forgács József *A társas érintkezés pszichológiája* című könyvében leírja Argyle és munkatársai vizsgálatát. Mindkét esetben a megfigyelőknek olyan emberekről kellett benyomás alapján véleményt kialakítani, akik a verbális és a nem verbális jelekben ellentmondó, illetve egymással összhangban álló üzeneteket kommunikáltak.

Az egyik kísérletben olyan felvételt mutattak a résztvevőknek, amelyben az előadónő felsőbbrendű attitűdöt (viszonyulás, beállítódás) kommunikált szóban, miközben nonverbális jelzéseiből az alárendelődés volt kiolvasható. Konkrétan szavakkal: „Kétlem, hogy önök meg fogják érteni ezt a kísérletet, stb.” - miközben nem verbálisan belenyugvó, zavart mosoly, lecsüggesztett fej, enyhén felhúzott váll, ideges, tetszeni vágyó beszédhang jellemezte. A második kísérleti feltételben pont fordítva, a verbális csatornán keresztül üzenete

az alárendelődést, és a nem verbális csatornán a felsőbbrendű viszonyulást. A két további vizsgálatban mindkét csatornán, egymással összhangban a felsőbbrendű, illetve az alárendelő attitűdöket kommunikálta az előadó. A végeredmény szerint **a verbális üzeneteknél sokkal hatékonyabbak voltak a nem verbális üzenetek**. Hasonló eredményeket kaptak abban a vizsgálatban is, amelyben barátságos és barátságtalan attitűdök kommunikációja szerepelt. Tehát **abban az esetben, ha a szóbeli és a nem verbális jelzések ellentmondanak egymásnak, inkább a nem verbálisnak hiszünk, azt tekintjük a valódi üzenet hordozójának. Kevesebb tudatos kontroll irányul erre a csatornára, és ösztönösebben küldjük és fogadjuk ezeket a jeleket.**

A kommunikáció folyamatában a testbeszéd helye sok megfigyelés eredményeként az alábbiak szerint osztható.

A közlésrendszer megoszlása százalékosan:

- **a verbális, elsősorban szóbeli 7%,**
- **a nem verbális, konkrétan: a tekintet, mimika, gesztusok, proxémika**(a kommunikáció során a személyek között betartott távolság), **tárgynyelv, testtartás, kronémika** (az időviszony) **és érintések 55%,**
- **a vokális, ideértve a hangszín, hangsúly, hanghordozás és nem beszédhangok** (aha, ühüm), **38%.**

A társas érintkezésekben a nem verbális üzenetek küldésének és dekódolásának képessége kiemelten fontos a sikeres szociális interakció (kölcönös viszony) szempontjából. Ezen készségek hiánya alkalmazkodási zavarokat, meg nem értést és elszigetelődést eredményezhet.

7.2. Kommunikációs készség

A kapcsolatteremtéshez együttműködésre, az együttműködéshez bizalomra, a bizalomhoz hitelességre van szükség. Különböző kommunikációs játékokkal fejleszthetjük képességeinket, hogy kommunikációnk eredményes legyen.

A kommunikációs készség legfontosabb eleme a hitelesség. Az emberek közötti kapcsolatokban fontos szerepe van a bizalomnak. **A kommunikációban a viselkedésünknek és mondanivalónknak összhangban kell lenni, különben elveszítjük környezetünk bizalmát. Kongruenciának a hitelességet nevezzük, azaz, hogy a szavak a tettekkel összecsengjenek.** Akkor hiteles – kongruens - a kommunikáció, ha a beszéd tartalma és a nem verbális üzenetek tartalma (arcjáték, gesztusok) megegyezik. Minél *kongruensebb* (hitelesebb) a közlés, annál nagyobb bizalommal fordulnak hozzánk az emberek. Ha a viselkedés ellentmondásba kerül a mondanivalóval, *inkongruenssé* (hiteltelenné) **válik, a beszélő könnyen hiteltelen lesz környezetére számára. Az olyan hivatásokban, ahol emberekkel kell foglalkozni, sokat kell kommunikálni, a kongruencia lényeges elvárás. A rendészeti munka során az ügyfelekkel, személyekkel való kapcsolattartást nem csak a beszéd tartalma, hanem az érzelmek is befolyásolják. A testbeszéd ezek közvetítésében jelentős szerepet kap. A pozitív kapcsolatok kialakításának és fenntartásának feltételei a pozitív elfogadás, a segítő beszélgetés, a türelmes, empátikus (beleérző) hozzáállás. A kommunikációs folyamat lényeges eleme a visszajelzés. Beszélgetőtársunk visszajelzéseire éppen annyira kell figyelnünk, mint saját szándékos vagy nem szándékos üzeneteinkre.**

A sikeres kommunikációhoz igyekezni kell, hogy minél több zavaró tényezőt, kommunikációs zajt kizárjunk a folyamatból.

A kommunikációs zajok: a kódolt hír torzulását eredményező, más forrásból eredő jelek.

Ilyenek lehetnek a:

- **Fizikai zajok.** A háttérből, a környezetből érkező zavaró hangok, amik elvonják a figyelmet. Például egy motor zúgása, hangos zene vagy kiabálás.
- **Pszichológiai zajok.** Ezek az emberben keletkező gondolatok és érzések, amelyek gátolhatják a megértést. Ilyen lehet az ellenszenv - szimpátia vagy az előítélet.
- **Szemantikai zajok.** A nyelvi különbségekből adódó kommunikációs zavar. Azonos anyanyelvű, de egymástól távol felnőtt emberek között is előfordulhat, hogy nem értik pontosan egymás minden szavát. Ilyen zaj lehet a munkahelyi szleng is, mivel kívülállók nem ismerik.

Az információk igen jelentős része elveszhet a kommunikációs folyamatban. A kommunikációs környezetben fokozottan jelen lévő zavaró tényezők elvonhatják, megoszthatják a résztvevők figyelmét. Egy tanárnak nincs könnyű dolga a nagy létszámú osztályokban, mert a kommunikációs zajok bármelyike gátolja a folyamat sikerét.

A kapcsolatfelvétel az egyik leggyakoribb és legtermészetesebb *interakció* (kölsönös egymáshoz viszonyított viselkedés) az emberek között. A beszélgetőtársak elsődlegesen a megszólítással határozzák meg a partnerségi viszonyukat. A megszólítások meglehetősen összetett rendszerek, amelyek segítségével az egyén jelzi, hogy hogyan észleli, és hogyan akarja kezelni a partner és a közöttük lévő viszonyt. **A kapcsolatfelvétel a kommunikáció része és az egész folyamat stílusának, hangnemének meghatározója** lehet. Az illemszabályok nem tartoznak sem a jog, sem az erkölcs kategóriájába, viszont az emberek elvárják egymástól az illendő viszonyulást. A köszönés, mint viselkedési szabály bevezetője minden ismerkedésnek és találkozásnak. Sok kistéleplésen, munkahelyen olyanok is köszönnek egymásnak, akik személyesen nem ismerősök. Ki kinek köszön?

- Előre köszön a férfi a nőnek,
- a fiatalabb az idősebbnek,
- a beosztott a vezetőnek,
- a belépő a bentlévőnek.

A köszönés formai megnyilvánulását tekintve többféle lehet - fejbiccentés, kalapemelés, felállás, kézfogás, ölelés, kézcsók. A világban egymás köszöntésében és az üzenetváltásban nagy kulturális különbségek vannak.

A rendészeti hivatást választóknak fontos tudni, hogy az ápoltság, a ruházat megfelelő minősége alapelvárás a közszolgálatban. A fentiek is bizonyítják, hogy a polgárookra milyen nagy hatással van a közszolgálati dolgozó, például rendőr külső megjelenése.

A kommunikáció mindig az információk cseréjét jelenti, azaz üzenetek váltása. **Az üzenetváltás akkor működik eredményesen, ha:**

- **megfelelő szituációban jön létre.** Nem mindegy, hogy hol és mit mesélünk el.
- **nyílt és őszinte** (a mellébeszélés, a valódi szándék elrejtése félreértésekhez vezet).
- **kongruens,** összhangban van a kommunikátor verbális és nonverbális kommunikációja.
- az **üzenet továbbítása megfelelő,** azaz a partnerek közötti viszonyoknak, az illemszabályoknak és a magyar nyelv szabályainak is eleget tesz. A beszéd minősége az egész személyiségről közöl információt, ezért kulturális tényező.
- **a kommunikátorok ismerik egymás kvalitásait (képességeit), például máshogyan beszélgetünk egy kisgyermekkel vagy egy idős emberrel.**
- **aktív figyelemmel kísérik a folyamat résztvevői egymás üzeneteit, nem szabad a másik szavába vágni,** meg kell hallgatni a mondanivalóját.

- a szóbeli üzenetet testbeszéddel erősítik, ez **érzelmi támogatás**. Például bólogatás.
- figyelni kell a visszajelzésekre. Ha a visszajelzés „nem értést” mutat, nem történt üzenetátadás. A kezdeményezőnek máshogyan kell fogalmazni, hogy megértésük.

A kommunikáció hatékonyságának eredménye a kapott visszajelzés.

7.3. Speciális kommunikációs gyakorlatok

Amerikából jöttünk

Ketten kimennek a teremből, és kitalálnak valamilyen mesterséget. A mesterség kezdőbetűjét megadják társaiknak és eljátsszák a mesterség jellegzetes mozdulatait. Ki kell találni, mire gondoltak.

Gesztussal is

Önként jelentkező adja elő egy iskolai esemény történetét hatáseltő-, magyarázó-, félénkséget üzenő gesztusokkal és testtartással, például egy felelet vagy ünnepség.

Találd ki!

Találjuk ki, milyen üzenetük lehet a mozdulatoknak! Egy-egy diák bemutatja a lapra írt „testtartásokat”, amit a többiek nem tudnak. A feladatuk kitalálni az „üzenetet”.

- Előregörnyedt felsőtest, ölben összekulcsolt kéz, lelógatott fej.
- Hajtincseivel játszik, állát simogatja vagy szemöldökét piszkálja.
- Félig fekvő-, könyöklő helyzetben a tollát kattintgatja vagy firkál.
- Ülő helyzetben keresztbe rakott láb, kézzel átkulcsolt térd.

A játékosok bemutathatnak saját ötletük alapján is jellemző testtartásokat.

Néma kiáltás

Egy vállalkozó kedvű játékos a többiek elé áll, és „némán kiált valamit”. Szájával formálja a szavakat, és gesztusokkal is segítheti a megértést. Ha a csoport nem érti meg, mit akart mondani, hanggal is előadja kiáltását. Például:

- Segítség, üldöznek!
- Figyelem, robbantás következik, mindenki vonuljon fedezékbe!
- Ma van a születésnapom, mindenki örüljön velem! Stb.

A mondat üzenetét megfejtő játékos találja ki a következő „kiáltást”.

Gesztusgyakorlat

Mutogasd el!

- Menj ki!
- Nem értem, hogy mondtad?
- Azonnal csend legyen!
- Kérlek, figyelj rám!
- Gyere ide hozzám!
- Nagyon szégyellem magam!
- Már megint hogy nézel ki?
- Szuper, nagyon tetszik!
- Tűnj el a szemem elől!

További témák gesztusokra:

- Most látom először a ...
- Tapogatózom a sötétben
- Védekezem, mert meg akarnak ütni

Szoborjáték

A feladat 3-4 fős csoportoknak szól.

Instrukció: „Alkossátok meg a fájdalom élő szobrát!” Lehet a hősiesség, az előítélet, az öröm stb. szobra.

Elemezzük a létrejött alkotásokat! Minden csoport értelmezze és értékelje a többi csoport „szobrát”.

Tanáriban

Képzeld magunkat az alábbi szituációba, és beszélj meg!

A tanári szobában az osztályfőnökre vársz. Tőled fél méterre az asztalnál ül és dolgozik egy tanár. Meg kell-e változtatni a távolságot, ha

- a tanár beszélgetni kezd veled,
- egyikőtök sem kezdeményez beszélgetést,
- egy felnőtt bizalmas beszélgetést kezdeményez az asztalnál ülő tanárral?

Mimikai gyakorlat

Fejezzük ki arccal:

- vidám vagyok,
- gondolkodom,
- bosszankodom, mérgelődöm,
- csodálkozom valamin,
- szomorú vagyok,
- izgulok,
- nagyon várom a barátomat,
- félek valamitől!

Belépés valahová

Játsszuk el az alábbi helyzeteket!

- Belépés a liftbe, ahol sokan vannak már.
- Belépés a terembe egy osztálybuli utáni első tanítási napon.
- Belépés az otthonunkba, amikor rossz hírt kell közölnünk szüleinkkel.
- Belépés az otthonunkba, amikor jó hírt kell közölnünk szüleinkkel.

Belépés a szomszéd lakásába valamilyen probléma miatt:

- keresem a kerékpárom,
- elfogyott a só,
- nagyon zavar a hangos zene, amit hallgat,
- nem működik a NET.

A játékosok változatos szerepekben adják elő a szituációt. Lehetnek *alázatosak, magabiztosak, szórakozottak, nagyon félénkek, viccesek.*

Konfliktusos helyzetek

Játsszuk el a helyzeteket!

- A 10 éves gyerek eltörte az új telefonját. A darabokat eldugta a szobájában, és a régi telefont használja titokban. Az apukája észreveszi. Mit tesz és mond a gyerek és az apa?

- Egy 16 éves lány megígérte barátnőjének, hogy elmegy drukkolni neki a kosárlabda meccsre. Anyukája fontos vendégeket hívott, és segíteni kell neki a készülődésben. Szólt már erről két hete, de a lány elfelejtette. Mit mondanak egymásnak?
- A diák új iskolába kerül, és nem szereti új osztályát. Sokszor nem megy be a suliba, inkább csavarog. Szülei megtudják.
- Egy tanuló puskázik, és a tanár észreveszi.
- Az órák közötti szünetben betörik az ablak. A tanár megkéri a diákokat, árulják el, ki volt a hibás. *Variálható.*
- Valaki kölcsönadja füzetét egy osztálytársának, de ő nem adja vissza időben. Játsszuk el az első, második és harmadik napon, hogyan kéri egyre feszültebben vissza füzetét az egyik, és hogyan védekezik a másik diák.

Ki vagy?

Valakinek bekötjük a szemét, a többiek sorba állnak tetszőlegesen. Minél halkabban, annál jobb. A bekötött szemű játékos megpróbálja társait felismerni kézzel tapogatva arcukat, majd felsőruházatukat, meg is kell magyaráznia, kit miről ismert fel. Például: Ez Juli, mert hosszú a haja és pisze az orra.

Papírfoglaló

Elhelyezünk a földön négy-öt szétterített újságpapírt. Dallamos muzsika szól. Mindenki mozgásban van a teremben. Ha leáll a zene, mindenki az újságpapírszeletre lép, már aki ráfér. Aki nem, kiesik a játékból. Egy-egy kevesebb papír marad a földön. Tovább szól a zene, és ismét csend. Addig folyik a játék, amíg csak egy papír marad.

Hirdetés

Írjon mindenki magáról egy hirdetést minimum 20 szóból, amelyben barátnak, testvérnek, szomszédnak jelentkezik. A stílus legyen hirdetésbe illő.

Sajtóból

A feladat, hogy mindenki gyűjtsön példákat a jelenkori médiából (lehet TV, újság, internet) arra, hogy a ki-mondott (leírt) szó félreértésekre adhat okot. Lehet reklámszövegeket is elemezni.

7.4. ÖSSZEFOGLALÁS

A kommunikáció olyan alapvető, szociális folyamat, amelyben az üzenetek szabályozott cseréje zajlik. Minden, amiben az információ továbbítása történik, függetlenül attól, hogy az információ milyen jelekben vagy ezeknek milyen rendszerében (kódban) van kifejezve. Az emberi kommunikáció az akaratérvényesítés tudománya és művészete. Olyan komplex szabályozórendszer, amely kikerülhetetlenül jelen van a társas viszonyok folyamataiban. A kommunikáció alapformái, csatornái *a verbális*, ez lehet a beszéd vagy az írás és *a nonverbális*, összefoglaló néven testbeszéd: mimika, tekintet, vokális kommunikáció, gesztusok, testtartás, proxémika, kronémika. A beszéd elsősorban információközlésre használt kommunikációs forma, a testbeszéd (nonverbális) az egymáshoz való viszonyt mutatja meg. Bizonyos helyzetekben a nonverbális eszközök helyettesítik a szavakat. A kommunikációban a viselkedésünknek és mondanivalónknak összhangban kell lenni, különben elveszítjük környezetünk bizalmát. Kongruenciának a hitelességet nevezzük, azaz, hogy a szavak a tettekkel összecsengjenek. A kommunikációs zajok: a kódolt hír torzulását eredményező, más forrásból eredő jelek. Ilyenek a fizikai, a pszichológiai és a szemantikai zajok. A kapcsolatfelvétel a kommunikáció része és az egész folyamat stílusának, hangnemének meghatározója lehet. A kommunikáció hatékonyságának eredménye a kapott visszajelzés.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. Mi a kommunikáció tanult fogalma?**
- 2. Kik a kommunikációs folyamat szereplői?**
- 3. Mik a kommunikáció formái, csatornái?**
- 4. Milyen fajtáit ismered a kommunikációs zajoknak?**
- 5. Milyen elemekből áll a kommunikáció nonverbális csatornája?**
- 6. Mit jelent, hogy a kommunikáció kongruens?**
- 7. Mikor eredményes az üzenetváltás?**

VIII. MAGÁNBIZTONSÁGI DOKUMENTUMOK

A vagyonőr a folyamatos szolgáltatási tevékenység valamennyi lényeges eseményét a szolgáltatási hely sajátosságainak megfelelően dokumentálja. E dokumentáció, különböző minősítésű és rendeltetésű köz- és magánokiratokból, okmányokból tevődik össze:

- a **közokiratokat** – engedélyeket, igazolványokat – kezeli a vagyonőr, ellenőrzi adattartalmukat,
- a **magánokiratokat** szintén részben kezeli, ellenőrzi, ezen felül saját maga is kitölt, létrehoz magániratokat, vezeti a naplókat, nyilvántartásokat, jelentéseket készít.

Az okmányok biztosítják az ügyek, események törvényes, szakszerű, gyors megoldását, az intézkedések – ha a cég működtet minőségirányítási rendszert, akkor előírásainak is megfelelő – előírt adattartalommal történő dokumentálását, és kétséget kizáróan alkalmasak a biztonsági eljárások személyes felelősséggel történő igazolására.

Az okmányok egy része a létesítménytől – a **megbízótól** – származik, pl.:

- helyszínrajz
- tájékoztatók belépők részére
- dolgozói névjegyzék
- kulcsfelvételi jogosultságok
- kulcskészlet, kulcsdoboz nyilvántartó
- engedélyek (személy- gépjármű belépés, kivitel)
- intézkedési tervek (kiürítés, tűzriadó)
- helyiségleltár.

A **vagyonvédelmi szolgáltató** alakítja ki az elsősorban biztonsági tartalmú okmányokat, pl.:

- szolgáltatási napló (eseménynapló),
- jelenléti ívek (munkaügyi nyilvántartás),
- forgalmi naplók (személy-kártya, jármű, áru, kulcs, küldemények),
- ellenőrzési jegyzőkönyvek,
- formanyomtatványok, iratminták, segédanyagok (jelentések szempontjai, kiürítés-mentés, tűzeset-bejelentés, bombariadó),
- jegyzőkönyv minták (alkoholfogyasztás ellenőrzés),
- az őrkutya iratai (vizsga-oltási bizonyítvány),
- fegyver, lőszernyilvántartás.

8.1. Szolgáltatási Napló

A **szolgáltatási napló** olyan alapvető irat, amely az események, a megtett intézkedések, a jelentések folyamatos, összesített regisztrációját tartalmazza, pl.:

- a szolgálat átadás-átvétel adatai,
- állandó feladatok, események (pl. kapu nyitás-zárás, járőrök megkezdése-befejezése, ellenőrzések, takarító érkezése-távozása),
- időközben kapott utasítások,
- rendkívüli események és a megtett intézkedések.

Az okirati jellegből következik az a követelmény, hogy a naplóban rögzített adat, információ véglegesen nem távolítható el, nem törölhető, nem semmisíthető meg, viszont az eredeti adattartalom olvashatóságának megtartásával az utóbb tévesnek bizonyult bejegyzés javítható, a javítás idejének és a javítást végző személyének megjelölésével.

8.2. Belső normák, szabályzatok, utasítások

A **megbízó belső normái** meghatározzák az őrzés, a vagyonőrök kötelezettségeit, amelyek általában **szabályzatok, utasítások** formájában kerülnek kiadásra.

Gyakori **vagyonvédelmi szabályzat** kiadása, amely fejezetenként tartalmaz lényegi kötelezettségeket pl. személy- és gépjármű beléptetés, ingóságok kivitele, különböző felvételek készítése, rendkívüli események eljárásai. Önállóan jelenik meg általában az informatikai biztonsági szabályzat, az adatkezelési szabályzat, vagy a titokvédelmi rendelkezések, de arra is van példa, hogy a kulcskezelés is szabályzatként kerül kiadásra.

8.3. Biztonsági terv

A **biztonsági tervek** olyan jövőbeni prognosztizált – rendkívüli - események bekövetkezésére készülnek, amikor rendkívül tudatos, összehangolt, elsősorban mentési, illetve kárenyhítési-elhárítási feladatokat kell kötelező érvénnyel végrehajtani.

Vannak olyan tervek is, amelyek a biztonsági szakma igényessége következtében jöttek létre, a gyakorlatban kimondottan elfogadott reprezentánsa ennek a bombariadó terv, amely sajátos tartalmán túl integrál több más tervre vonatkozó ismérveket is.

8.4. Szolgáltatási utasítás

A biztonsági szakmában kialakult gyakorlatban a biztonsági feladatokat - a vagyonőrök és áttételesen a végrehajtással érintett más személyek kötelezettségeit - tartalmazó utasítást a rendelkezésre jogosult egységes szerkezetben foglalja össze.

Indokolt tisztázni, hogy ki is jogosult ezt az igen fontos belső normát kiadni. Csak a **tulajdonos, vagy a birtokos jogosult** erre, aki **átruházott tulajdon-birtokvédelmi jogosultságának** teljesítését várja el díjfizetés ellenében egy erre jogosult vagyonvédelmi szolgáltatótól.

Le kell szögezni, hogy a **polgári jog keretein belüli** szerződéses jogviszonyról, **szolgáltatási szerződés** (megbízási szerződés) teljesítéséről van szó, amely a szerződés tárgyát szolgáltatásként határozza meg. A szolgáltatási utasítást – mint a szerződéshez tartozó, azzal együtt kezelendő iratot – célszerű a szerződés mellékleteként elkészíteni.

a) általános rendelkezések

- hatályosság érvényesség,
- a szolgáltatás célja (vagyon védelme, működés zavartalanítása)
- a releváns jogszabályok (SzVMt. Btk. Sztv. Ptk.)
- a vagyonőrökkel szemben támasztott követelmények
 - a vagyonőrök fő feladatai,
 - jogállása, jogosultsága,
 - az elméleti és gyakorlati ismeretek,
- az utasítási ellenőrzési joggal rendelkező személyek.

b) szervezeti és működési szabályok

- létszám, beosztás,
- öltözet, felszerelés, (formaruha, kényszerítő eszközök, stb.),
- a szolgáltatási okmányok és kezelésük,
- a jelentési kötelezettségek,
- a magatartási szabályok,
 - viselkedés, megjelenés, ápoltság (udvarias, előzékeny, stb.),
 - kommunikáció (elvárható szakszerűség),
 - a szolgálati hely rendje, elhagyása (engedély, saját elhatározás),
 - adat- és titokvédelmi rendelkezések,
- a szolgálat átadás-átvétel szabályai.

c) a szolgáltatási feladatok

- a portán, recepción teljesítendő ellenőrzési, kezelési feladatok
 - személyforgalom (be-kiléptetés, csomag-ruházatellenőrzés),
 - járműforgalom ellenőrzése,
 - az áru-, szállítmányforgalom ellenőrzése,
 - kulcskezelés,
 - telefonközpont kezelése,
 - küldemények átvétele,
 - biztonságtechnikai, épületfelügyeleti rendszerek felügyelete, kezelése.
- Járőrözés,
- rendészeti típusú intézkedések ellenőrzések,
 - alkoholfogyasztás,
 - munkaidőn túl tartózkodás,
 - munkavégzési engedély betartása,
 - tűzgyújtási engedély betartása,
 - dohányzási tilalom, szabályok betartása,
- személyvédelmi intézkedések,
- intézkedések rendkívüli események alkalmával,
 - bűncselekmény, vagy szabálysértés,
 - tüzeset,
 - talált tárgy, csomag,
 - közveszéllyel fenyegetés,
- az egyes vagyonőrök speciális feladatai,
- váltásvezetői feladatok.

8.5. Belépési engedélyek

a) személyek beléptetése

A belépési jogosultság lehet állandó és ideiglenes, annak logikus következményeként, hogy a jogosult milyen minőségben kötődik a létesítményhez:

a) **állandó** belépési engedéllyel rendelkezők

- munkavállalók,
- partner cégek képviselői,
- rendszeres ügyfelek,
- állandó beszállítók, szolgáltatók (bűfé, konyha, karbantartók, takarítók),
- rendszeres fuvarozók, szállítmányozók.

b) **időszakos** belépési engedéllyel rendelkezők

- átmenetileg a területen tartózkodó kivitelezők dolgozói,
- saját alkalmi-, idenymunkások.

c) **ideiglenes** belépési engedélyt vesznek át az eseti belépők

- ügyfelek,
- fuvarozók, stb.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a **hatóságok képviselői, a hivatalos személyek** akadálytalan beléptetésének biztosítására, amely alapszabályként a szakmai törvényből eredeztethető.

Az arcképes igazolvány a személy azonosításának hagyományos eszköze, ezt az igazolványt a rendelkezésre jogosult – illetve nevében adhatják ki - belépésre jogosító okmányként, leggyakrabban a munkavállalók részére.

Egyszerű továbblépést jelent az a megoldás, amikor a belépők különböző kivitelezésű ún. „alkalmi” **kártyát** vesznek át, amelyen fel van tüntetve, hogy milyen minőségben tartózkodnak az objektumban.

Ahol beléptető-rendszerek vannak telepítve, ott az elektronikus adattartalmú – mindinkább fényképpel is ellátott - kártyák használatával történik birtokosaik személyazonosságának és a belépési jogosultságának megállapítása.

Egyre szélesebb körben valósul meg, a kártya használatán alapuló a **munkaidő-nyilvántartás**.

Az is lehetséges, hogy munkaidő alapú az elszámolás adott szolgáltatóval, ebben az esetben arra kell ügyelni, hogy az indokoltnál hosszabb ideig az érintett ne tartózkodjon az objektumban.

Az is figyelmet igényel, hogy senki se használja más kártyáját, ne tegyen szívességet a kártya jogosultjának, hiszen a kártya másnak történő átadása tilos.

Általános megoldás, hogy a kártyák egyben betöltik a **kitűzők** szerepét is, a differenciált belépési, és területi tartózkodást a kártyák különböző színek – és betűkódokkal, feliratokkal – pl. visitor, munkatárs, partner – jelölik, ezáltal lényegesen egyszerűbb a tartózkodási jogosultság megállapítása, figyelemmel kísérése.

Ellenőrzött beléptetés esetén nem pusztán a belépési jogosultság megállapítását kell megtenni, hanem a forgalom (belépés, tartózkodás, távozás) **nyilvántartását** is meg kell oldani.

A személyforgalmi nyilvántartás adatai elektronikus beléptető-rendszerek esetén eszközök háttértárolóin rögzülnek, a személyforgalmi naplók rovatait értelemszerűen kézzel töltik ki a vagyonőrök (érkezés-távozás ideje, név, belépés helye, ügyintéző neve).

b) járművek beléptetése

A behajtási jogosultság **alapulhat a gépkocsi vezetőjének személyén, de az is megoldás lehet, hogy maga a gépkocsi „jogosult” erre vezetőjétől függetlenül, aki változhat.**

A behajtási jogosultság megállapításának, vagy megadásának első lépése a jogosult - személy, vagy jármű - adatainak megállapítása és naplózása.

Megtörténhet ez a beléptető rendszert vezénylő kártyák alkalmazásával, ilyenkor a leolvasók közelítésével nyithatók az elektronikus vezérlésű kapuk, sorompók.

Automatikusan nyitják a fenti, mechanikus eszközöket a rendszámfelismerő rendszerek, az adattársaikban szereplő rendszámok érzékelésekor.

Indokolt figyelemmel kísérni a távvezérlővel történő nyitásokat, áthaladásokat, mert sajátos jelenség – az ún. **vonatozás** - tapasztalható a fenti elektronikusan vezérelt rendszerek használatakor.

Ilyen esetben egyesek kihasználják azt, hogy előző gépkocsi áthaladását követően még nyitva van a sorompó, és úgy haladnak át, hogy nem kezelik saját kártyájukat, vagy nem is rendelkeznek azzal. A szabálytalan belépést az is lehetővé teszi, hogy a sorompók rácsukódás-gátlóval vannak ellátva.

Az ellenőrzés személyi feltétele a kellő szintű **ismeretekkel rendelkező vagyonőr**, aki:

- **jártassággal rendelkezik a járművek felépítését, műszaki sajátosságait illetően,**
- **felismeri az áruféleségeket, az anyagokat,**
- **hozzaértéssel tudja kezelni a bizonylatokat,**
- **a bizonylatok alapján azonosítani tudja az árukat.**

A **bizonylatok** egyedi rendszere mindig az adott objektum működési rendjétől függ:

- **ahol rendszeres az árukiadás, általános a szállítólevél és számla együttes alkalmazása,**
- **ahol nincs kereskedelmi forgalom, ott pl. kapujegy, kiviteli engedély használatos.**

Jármű zártsága megállapítható a kocsiszekrény és ajtajának, a ponyva és a hevederek sértetlenségéből, az elhelyezett plombák érintetlenségéből, azonosító jeléből.

Gyakran **konténerek** védik a bennük elhelyezett árukat, amelyeken a lakatok, mobil záruk mellett plombák sértetlensége is jelzi a bontatlanságot.

Ismert megoldás a raklapon elhelyezett áruk fóliázása, amely csak a célállomáson vágható fel.

A kiszállítáért, mint logisztikai műveletért a létesítmény adott munkatársa, arra rendelkező vezetője felel, a vagyonőr „csupán” ellenőrzi annak előírászerűségét, az okmányok szabályosságát és tartalma szerint az áru mennyisége és minősége azonoságát.

Kiszállításkor lényegesen megbízhatóbb ellenőrzés valósul meg, ha nem csak a kapu, hanem már a rakodás művelete, a **rakodási helyek is ellenőrzöttek.**

Eltekintve az őrzött létesítmény más belső folyamataitól, indokolt pl. a raktárakból az áruk kiadásának, rakodásának ellenőrzése, a kapunál már elég szemrevételezéssel megállapítani a csomagolás sértetlenségét, nincs szükség tételes egyeztetésre.

Említést érdemel a **raktárak**, a bennük tárolt áruk védelmének néhány eleme, amelynek ellenőrzését, felügyeletét gyakran vagyonőrrel oldják meg.

Mérlegeléssel történik a szilárd és folyékony ömlesztett áruk mennyiségének megállapítása a jármű, illetve a konténerek megrakottan és üresen mért súlyának különbségéből számítva.

Ismertek különböző módszerek, amivel próbálkoznak hamis adatokat produkálni, pl. üres mérlegeléskor súlyok elrejtésével, majd kirakásával, kocsikísérő nélküli mérlegeléssel, vagy a különböző súlyú konténerek cseréjével.

Ha az árukkal kapcsolatosan bármely kétség, rendellenesség – pl. áruforgalmi bizonylaton nem szereplő anyag, eszköz észlelése - tisztázásra szorul, a szabad forgalmi folyosó biztosítása érdekében is az a célszerű eljárás, hogy a járművet a portaszolgálat félreállítja, és értesíti a létesítményben működő szervezetben a vagyonvédelmi szolgálat kapcsolattartóját.

Gyakori az áruk munkaidőn kívüli beérkezése, ekkor célszerű az erre a célra kialakított **zsilipben** a lerakodás, amelynek kulcsához adott esetben a vagyonőr sem férhet hozzá.

8.6. Kulcsnyilvántartás

A **kulcskezelés nyilvántartása** általában a következő adatokat tartalmazza:

- a kulcskészletet,
- a kulcsfelvételre jogosultak nevét és elérhetőségét,
- a kulcs aktuális helyét,
- felvevőjének és leadójának, valamint kiadójának és visszavételezőjének nevét,
- a kiadás és visszavétel idejét.

8.7. Küldemények nyilvántartása

A küldemények **nyilvántartása** értelemszerűen tartalmazza a küldemény továbbításának folyamatát:

- az átvétel és a továbbítás ideje,
- a küldemény megnevezése,
- a kézbesítő neve, (cége),
- a feladó és a címzett neve,
- a küldeményt portán átvevő, majd a portáról átvevő neve.

8.8. ÖSSZEFOGLALÁS

A magánbiztonságban használatos dokumentumok a közokiratok és a magánokiratok.

A vagyonvédelmi szolgáltatás ellátásának szabályait részletesen a szolgáltatási utasítás tartalmazza. Meghatározza azokat a jogokat és kötelességeket, amelyek a teljes körű magánbiztonsági tevékenység ellátásához szükségesek. Különböző okmányokban történik a magánbiztonsági tevékenység munkafolyamatainak a dokumentálása.

A leglényegesebbeket emeltük ki ezek közül, így a személyek- és járművek beléptetése, kulcsnyilvántartás, küldemények átvétele.

A pontos dokumentáció képezi a szabályok betartásának és a felelősség megállapításának az alapját, így jelentősen hozzájárul a rend és biztonság fenntartásához.

Fenti feladatokat a vagyonőr a munkája során tudomására jutott személyes adatok védelmének figyelembe vételével hajtja végre.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen okmányokat alkalmaznak a magánbiztonság területén, azokat hogyan csoportosíthatjuk?
2. Mit tartalmaz a vagyonvédelmi szabályzat?
3. Milyen részekből áll a szolgáltatási utasítás?
4. Milyen típusú ki a belépési engedélyeket ismer?
5. Milyen tevékenységeket szükséges megfelelően ledokumentálni?

IX. ÁLTALÁNOS VAGYONVÉDELMI ÉS SZOLGÁLATI ISMERETEK

9.1. A civil vagyonvédelem története, kialakulása Magyarországon²

A biztonság iránti igény egyidős az emberrel és a társadalmak kialakulásával, hiszen már az ősközösség kialakulásának is meghatározó jelentőségű eleme volt a közösség tagjainak a védelme. A különböző történelmi korokban az államok és a társadalom összetételének és az folyamatos megváltozásával biztonság iránti igény kielégítésének módja is változott.

Magyarországon a XX. században indult érdemi fejlődésnek a magánbiztonsági szektor, majd az ötvenes évektől a szocializmus idején teljesen megtorpant és visszaszorult. A politikai vezetés a szovjet minta szerint alakította át a rendvédelmi szervek és a hadsereg szerkezetét. Az állam az erőszak-monopóliumot még részben sem volt hajlandó feladni. Megszüntették az egyesületeket és társadalmi szervezeteket. A szocialista tervgazdaságban a profitorientált vállalkozások köre lényegében megszűnt.

Magyarországon a társadalmi és politikai rendszerváltozást követően létrejövő piacgazdasági viszonyok és a vállalkozás szabadsága tette lehetővé a magánbiztonsági piac ismételt létrejöttét. A privatizáció következtében jelentősen megnövekedett az egyes személyek által tulajdonolt vagyoni javak értéke. A piacgazdaság által teremtett igényekre reagálva a szolgáltatói szektor gyors fejlődésnek indult. Ennek eredményeként 1995-re körülbelül 2000 cég keretében több mint 40.000 személy vett részt a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásában. A vállalkozói kedvet erősítette, hogy a jogi környezet csekély önerővel tette lehetővé a gazdasági társaságok alapítását. A piaci viszonyok alakulása szempontjából napjainkig két fő időszakot lehet elhatárolni. 1989-től 1998-ig tartó periódusban a piacon a szolgáltatásnyújtás mennyiségi növekedése figyelhető meg. 1998 után a jogszabályi környezet megváltozása és a nemzetközi érdekeltséggel rendelkező szolgáltatók megjelenése miatt nagymértékben javult a szolgáltatások minősége.

A vagyonvédelmi szolgáltatási szektor gyors fejlődését segítette az a tény is, hogy az 1990-es évek első felében jelentősen megnövekedett a regisztrált bűncselekmények aránya. Az országos statisztikák alapján 1990 és 1995 között háromszorosára nőtt egyes vagyon elleni bűncselekmények tekintetében a lakossági bejelentések száma. A romló közbiztonsági helyzet arra ösztönözte a gazdasági élet szereplőit, hogy a rendőrség által nyújtott általános védelmen túl piaci szolgáltatások igénybe vételével javítsák a biztonsági helyzetüket. A jogi szabályozás fejlődésével párhuzamosan a piaci szereplők által nyújtott szolgáltatások jellege egyre jobban differenciálódott. A megrendelők igényeire tekintettel megjelentek a vagyonőri feladatot ellátó cégek mellett a testőr, biztonságtechnikai szolgáltató és magánnyomozással foglalkozó vállalkozások.

² A magánbiztonság elméleti alapjai című tankönyv alapján. NKE, Budapest, 2014. Szerk: Christián László.

9.2. A vagyonvédelmi szervek tevékenysége és működésük feltételei, alapfogalmak, jogszabályi környezet, jogi háttér

A magánbiztonság rendszerváltás utáni szabályozásának első fontos mozzanata a rendőrségről szóló törvény [1994. évi XXXIV. törvény, a továbbiakban: Rtv.] egyes rendelkezései, amelyek alapvető szabályokat fektettek le. Egyrészt az Rtv. a rendőrség feladatkörébe utalja a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység engedélyezését és felügyeletét, másrészt az Rtv. felhatalmazta a Kormányt a tevékenység önálló jogszabályban történő szabályozására.

Ez a fontos momentum 1995-ben következett be, amikor hatályba lépett a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól szóló új jogszabály [87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet]. A magánbiztonság legfontosabb szabályait meghatározó első törvényi szintű szabályozására 1998-ig kellett várni [1998. évi IV. tv.]. Ezt követte a jelenleg hatályos személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban rövidítve: SzVMt.).

Magyarországon a magánbiztonság legfontosabb jogszabálya SzVMt.: ez a törvény határozza meg a személy- és vagyonvédelmi tevékenység, vagyonvédelmi rendszert tervező és szervező tevékenység (a továbbiakban: tervező-szervező tevékenység), valamint a magánnyomozói tevékenység megkezdésének feltételeit, ellenőrzésének módját, ellátásának részletes szabályait, a magánbiztonsági szolgáltatásokat nyújtók jogait és kötelezettségeit.

9.3. Személy- és vagyonvédelmi tevékenység

Személy és vagyonvédelmi tevékenységnek **minősül**:

1. az emberek életének és testi épségének védelme;
2. az ingatlan, illetve ingóság őrzése;
3. a szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása;
4. a rendezvény biztosítása;
5. a felsorolt tevékenységek szervezése és irányítása.

Az SzVMt. hatálya alá tartozó tevékenységek (ideértve a magánnyomozói tevékenység szervezését és irányítását is) személyes végzéséhez - ha a törvény kivételt nem tesz - a rendőrség által kiadott **igazolvány** szükséges.

Az igazolvány és a működési engedély kiadása az állandó lakóhely, vagy a vállalkozás székhelye szerint illetékes rendőrkapitányság igazgatásrendészeti osztályán történik.

A működési engedély és az igazolvány **öt évig** hatályos, hatályossági idejük alkalmanként további öt évre meghosszabbítható, ha a kiadás feltételei - azok ismételt vizsgálata alapján - fennállnak.

9.4. Az igazolvány kiadásának a feltételei:

1. magyar állampolgárság (a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy is kaphat);
2. nagykorúság;
3. cselekvőképesség;
4. szakképesítés (a magánnyomozói tevékenység végzéséhez legalább középiskolai végzettség);
5. a kérelmező ne álljon a tevékenység gyakorlását kizáró rendelkezés hatálya alatt.

Vállalkozás keretében személy- és vagyonvédelmi tevékenység - ha e törvény kivételt nem tesz - a rendőrség által a vállalkozás kérelmére kiadott **működési engedély** birtokában végezhető, a feltételek fennállása esetén.

9.5. Működési engedélyre vonatkozó feltételek:

- A kérelmező személy- és vagyonvédelmi tevékenység végzésében személyesen közreműködő tagja vagy munkavállalója rendelkezik a tevékenység személyes végzésére jogosító, a rendőrség által kiadott **hatósági igazolvánnyal**;
- Egyéni vállalkozás, illetve egyéni cég kérelmező esetében, ha a tevékenységet nem maga látja el, legalább egy foglalkoztatottja, illetve a vállalkozással kötött szerződés alapján a vállalkozás javára tevékenykedő természetes személy (ideértve tevékenységet szakmailag szervező vagy irányító személyt is) rendelkezik a rendőrség által kiadott **hatósági igazolvánnyal**;
- A kérelmező rendelkezik az általa végezni kívánt tevékenységre vonatkozó **felelősségbiztosítási szerződéssel**;
- Vállalkozás **cégjegyzék szerinti adatainak az igazolása**;
- Tevékenységet **szakmailag irányító személy adatainak az igazolása**;
- Ügyfél cégszerű aláírása.

Az SzVMt. az alábbi **engedélyezési és felügyeleti** feladatokat határozza meg a rendőrség számára a magánbiztonság tekintetében:

- személy és vagyonőr, magánnyomozói igazolványok kiadása;
- működési engedély kiadása;
- nyilvántartás vezetése;
- hatósági ellenőrzés;
- felügyeleti bírság kiszabása;
- működési engedély visszavonása, felfüggesztése;
- igazolvány visszavonása, bevonása, elvétele;
- tevékenység megtiltása.

A rendőrségnek a kiadott működési engedélyekről és igazolványokról, az ezekkel kapcsolatos adatokról, fent említett tevékenység folytatására jogosultakról, az engedély visszavonásáról, a vállalkozás tevékenységének megtiltásáról, az igazolvány visszavonásáról vagy bevonásáról, valamint az engedéllyel rendelkező vállalkozásokról kell nyilvántartást vezetnie.

A rendőrség évente egy alkalommal hatósági ellenőrzés keretében köteles ellenőrizni a személy és vagyonvédelmi tevékenység jogszerűségét. Ha az ellenőrzés során a rendőrség megállapítja, hogy a tevékenység gyakorlását kizáró feltétel áll fenn, a működési engedélyt, illetve az igazolványt visszavonja, a vállalkozás keretében végzett tervező-szervező vagy magánnyomozói tevékenység esetén a tevékenység folytatását megtiltja.

A Személy- és Vagyongvédelmi Magánnyomozói Szakmai Kamara a magánbiztonság egyik legfontosabb szakmai, érdekképviselői szerve. A SzVMt. hatálya alá tartozó tevékenység folytatására jogosult, a kamarai tagságot önként vállaló természetes személyek önkormányzattal rendelkező, közfeladatot és általános szakmai érdekképviselői feladatokat ellátó köztestülete. A kamara a feladatait a megyékben és a fővárosban működő területi szervezetei, valamint országos szervezete útján látja el. Az országos szervezet a küldöttgyűlésből, az elnökségből, a felügyelőbizottságból, valamint az etikai bizottságból áll. A kamara jogorvoslati fórumként is működik, mivel valamennyi személy- és vagyonőr tekintetében az SzVMSzK feladata elbírálni az intézkedéssel, kényszerítőeszköz alkalmazásával szemben benyújtott panaszokat. A panaszt az nyújthatja be, aki nek az SzVMt-ben meghatározott kényszerítőeszköz alkalmazása jogát vagy jogos érdekét sértette.

A magánbiztonsági tevékenység kereteit a polgári jog adja, mivel szerződés keretében ruházza át a tulajdonos a vagyongvédelmi vállalkozásra a birtokvédelmi jogosítványait. A magánbiztonsági tevékenység folytatásának kereteit a magánjog adja, hiszen a tulajdonos (vagy birtokos) egy szerződés keretében bízta rá a vagyongvédelmi cégre pl. azt az ingatlant, amely őrzésére megállapodnak. A magánjog legfontosabb szabályait tartalmazó Polgári Törvénykönyv abból a tételből indul ki, hogy a magántulajdon jogrendünk egyik alappillére. A tulajdonost **megilleti** különösen a birtoklás, a használat, a hasznosítás, a hasznok szedésének és a rendelkezés joga, ezen kívül a tulajdonosnak joga van minden jogosulatlan behatás kizárására.

9.6. Társaság alapítása

Az egyéni cég

Az egyéni cég az egyéni vállalkozói nyilvántartásban szereplő természetes személy által alapított, jogi személyiséggel nem rendelkező jogalany, amely a cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre.

Az egyéni cég jogképes, cégneve alatt jogokat szerezhethet, és kötelezettségeket vállalhat, így különösen tulajdont szerezhethet, szerződést köthet, pert indíthat és perelhető.

Az egyéni cég alapításához közjegyző által készített közokiratba vagy ügyvéd, közjegyző, vagy jogtanácsos által ellenjegyzett magánokiratba foglalt alapító okiratra van szükség, amelyet a tagnak (alapítónak) alá kell írnia.

Az alapító okiratban minden fontos információnak szerepelnie kell, így pl: az egyéni cég nevét és székhelyét; alapítóját és adatait; fő tevékenységét és valamennyi tevékenységét; jegyzett tőkéjét stb.

Gazdasági társaság alapítása

A legfontosabb szabályok a Polgári Törvénykönyvben (2013. évi V. törvény) 3. Könyvében olvashatók:

A gazdasági társaság fogalma

A gazdasági társaságok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozások, amelyekben a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget közösen viselik.

Formakényszer

Gazdasági társaság **közkereseti társaság (KKT), betéti társaság (BT), korlátolt felelősségű társaság (KFT) vagy részvénytársaság (RT: Nyrt., Zrt.)** formájában alapítható.

A gazdasági társaság alapítása

A gazdasági társaság létesítő okirata

A gazdasági társaság létesítő okirata - a részvénytársaság és az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság kivételével - a társasági szerződés. A részvénytársaság létesítő okirata az alapszabály, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságé az alapító okirat.

9.7. A vagyon- és titokvédelemre vonatkozó szabályok

A személy- és vagyonőri tevékenységre vonatkozó alapelvek:

- a) jogszerűség,**
- b) szükségesség,**
- c) arányosság,**
- d) szakszerűség,**
- e) biztonságosság.**

A jogszerű feladat-végrehajtás, intézkedés alatt azt értjük, hogy a személy- és vagyonőr a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően köteles eljárni.

Az intézkedések alkalmazása sohasem lehet öncélú, azok csak a megbízó érdekkörében eljárva, a **szükséges** ideig alkalmazhatóak.

Az **arányosság** azt fejezi ki, hogy az alkalmazott intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. Az intézkedés által **elérni kívánt cél** általában több módon érhető el, ennek megfelelően a személy- és vagyonvédelmi feladatokat ellátó személy számára biztosítani kell a mérlegelés lehetőségét. **A több lehetséges és alkalmas intézkedés, valamint a támadáshárító eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.**

A vagyonőrnek szolgálati tevékenysége során feladatait a reá vonatkozó szakmai törvénynek és más jogszabályoknak megfelelően kell teljesítenie. Minden intézkedése feleljen meg a törvényesség követelményeinek. **A szakszerű** vagyonőri szolgálati tevékenység azt jelenti, hogy a szakmára vonatkozó szabályoknak, tapasztalatoknak és ajánlásoknak a figyelembe vételével teljesíti feladatait.

Az intézkedések fontos eleme a **biztonságosság**, ezért annak módját, helyét úgy kell megválasztani, hogy **egyidejűleg szavatolható legyen a vagyonőr és az intézkedésében érintett személy biztonsága is.**

9.8. A személy- és vagyonvédelmi tevékenységgel kapcsolatos kötelezettségek

Az SzVMt hatálya alá tartozó tevékenység szolgáltatására irányuló **szerződést írásba kell foglalni.** A vállalkozásnak a naplóban kell nyilvántartást vezetnie a szerződésekről.

Formaruha viselési kötelezettség

Közterületen vagy nyilvános helyen ingatlant, vagy ingóságot őrző vagyonőrzési feladatokat ellátó személynek **minden esetben formaruhát kell viselnie**, amelyen fel kell tüntetni:

- annak **a vállalkozásnak a nevét, vagy engedélyezett rövidített nevét**, amellyel munkaviszonyban áll, továbbá
- **a vagyonőr nevét** és
- **a „vagyonőr” megjelölést.**

Feladatainak ellátása során a személy- és vagyonőrök nem használhatnak a Magyar Honvédségre, rendvédelmi szervre, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalra, illetve más hatóságra utaló elnevezést, formaruhát, illetve hatósági jellegre utaló, megtévesztésre alkalmas egyéb jelzést vagy címet, rendfokozati jelzést.

Adatváltozás-bejelentési kötelezettség

Az igazolvánnyal rendelkező személy az igazolvány adataiban, kiadásának feltételeiben bekövetkezett változást a változástól számított **nyolc napon belül** köteles bejelenteni a lakóhely szerint illetékes rendőrségnek.

A titoktartási kötelezettség és a tevékenység ellátásának a szabályai

A személy és vagyonőri tevékenységet végző személyt foglalkozási (hivatásbeli) titoktartási kötelezettség terheli e tevékenység végzésének tartama alatt, és annak megszűnését követően is minden olyan tény, adatot illetően, amelyről a szerződés teljesítése során szerzett tudomást. Minden tudomásra jutott és rögzített személyes adatot a szerződés szerint csak olyan felhasználási célból kezelhet, amely törvényben védett érdek biztosítására szolgál, illetve csak olyan módon kezelhet, amely e célok megvalósításához elengedhetetlenül szükséges mértékű és az információs önrendelkezési jog e cél elérésével arányos korlátozásával jár. A törvény hatálya alá tartozó tevékenységet végző személy a szerződés teljesítése során tudomásra jutott és rögzített személyes adatokat:

- a) a szerződés szerinti felhasználási cél teljesülését,*
 - b) ha az adat a szerződésben foglaltak teljesítéséhez már nem szükséges vagy arra alkalmatlan, annak megállapítását,*
 - c) legkésőbb a szerződés megszűnését*
- követő hat hónap elteltével köteles megsemmisíteni.**

A vagyonőrre vonatkozó általános és speciális szabályok

A személy- és vagyonvédelmi tevékenységet ellátó személyekkel szemben meghatározott követelményeket támasztunk, amelyek egyrészt jogi előírások, másrészt az alkalmazó vállalkozás, vagy a megbízó által megfogalmazott elvárások:

9.9. A személy- és vagyonőrrel szemben támasztott általános jogi előírások:

- magyar állampolgár, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy,
- cselekvőképes, belföldi állandó lakóhely,
- 18. életévét betöltötte,
- büntetlen előélet,

- szakmai képesítés,
- szolgáltatási felelősségbiztosítási szerződés, vagy biztosító egyesületi tagság,
- egészségügyi alkalmasság,
- legalább általános iskolai végzettség, (magánnyomozóknál érettségi),
- érvényes működési (rendőrhatósági) engedély, illetve igazolvány,
- fegyverismeretből jártasság és vizsga,
- a munkaszerződésben foglaltak önként vállalása.

A vagyonőr a megbízó közterületnek nem minősülő létesítményének őrzése során jogosult:

a) a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni, ennek megtagadása vagy a közölt adatok nyilvánvaló valótlanúsága esetén - a megbízó eltérő rendelkezésének hiányában - az érintett belépését, ott-tartózkodását megtiltani, és távozásra felszólítani;

b) a területre belépő vagy onnan kilépő személyt csomag, illetve menet-, szállítási okmány bemutatására felhívni;

c) a területen tartózkodó vagy onnan kilépő személyt csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmánynak bemutatására felhívni;

d) a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni;

e) elektronikai vagyonvédelmi rendszert alkalmazni;

f) a területre belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazni és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani.

A vagyonőr a szerződésben megjelölt ingóságot - a szerződés keretei között - az őrzött területen (létesítményen) kívül is védheti, ennek során a fentiekben meghatározott jogok illetik meg, kivéve, hogy elektronikus megfigyelőrendszert közterületen ilyenkor sem alkalmazhat.

A rendezvénybiztosítási feladatokat ellátó személy jogosult:

a) zárt területen vagy helyen tartott rendezvényre belépő személyt - a rendőrség, illetve a rendezésért felelős személy intézkedése alapján, ha a szerződésből fakadó kötelezettségeit érvényesíteni más módon nem tudja - különösen a testi sérülés okozására alkalmas tárgyak bevitelének megakadályozása érdekében csomagja tartalmának bemutatására felszólítani, rajta és csomagján kizárólag fémtárgyak kimutatására alkalmas eszközt alkalmazni, ennek visszautasítása esetén a rendezvényen való részvételét megtiltani;

b) a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, és az élet- és vagyonbiztonság érdekében szükséges, a rendezvényről kivezetni;

c) a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó sportrendezvényeken rendezői feladata során a sportról szóló törvényben meghatározottak szerint, a sportrendezvényről távoztartandó személyt visszatartani, ha az személyazonosságát felhívásra nem igazolja.

9.10. A pénz- és értékőrzési, értékszállítási, szállítmánykísérési, valamint szállítási feladatokat ellátó személy jogosult:

A szállítást jogtalanul akadályozó, illetve az őrzött vagy szállított érték biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, a tevékenységét akadályozó, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felhívni.

A személy- és vagyonőr tevékenysége gyakorlása során - a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén - jogosult az intézkedésében érintett személyt felhívni kilétének igazolására. Ha az általa erre felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására - indokolt esetben - igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel.

A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni, és a birtokában lévő, bűncselekményből vagy szabálysértésből származó, vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul az ügyben eljárni jogosult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni. Így kell eljárni a tetten ért személytől elvett dolgokat illetően is.

A személy- és vagyonőr arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával

- a) a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- b) a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja;
- c) a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja;
- d) a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja.

A személy- és vagyonőr a feladata ellátása során **vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, őrkutyát, valamint - az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint kivételes jelleggel - lőfegyvert tarthat magánál de azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja.**

Közterületen őrkutyát igénybe vevő személy- és vagyonőr a tevékenységét csak a rendészetért felelős miniszter rendeletében meghatározott feltételeknek eleget tevő, engedéllyel rendelkező kutyavezető-képző iskolák által minősített (vizsgázott) kutyával láthatja el.

A vagyonőr a **csomag tartalmának, jármű és szállítmány bemutatására** a szerződésből fakadó kötelezettségei érvényesítése céljából, a tervezett intézkedése okának és céljának közlése mellett akkor hívhat fel, ha:

- a) megalapozottan feltehető, hogy az érintett bűncselekményből, vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, amelynek őrzése a vagyonőrnek szerződésből fakadó kötelezettsége;
- b) e dolgot a felszólítás ellenére sem adja át; és
- c) az intézkedés a jogsértő cselekmény megelőzése, megszakítása érdekében szükséges.

A **közönség számára nyilvános magánterület védelme esetén a vagyonőr** - jól látható helyen, jól olvashatóan, a területen megjelenni kívánó harmadik személyek tájékozódását elősegítő módon - **köteles figyelemfelhívó jelzést, ismertetést elhelyezni:**

- a) a törvényben meghatározott intézkedésekről, azok lehetőségéről;
- b) a területre bevinni tilos tárgyokról, azok jellegéről;
- c) arról a tényről, hogy az adott területen elektronikus megfigyelőrendszert alkalmaznak (térfigyelés);
- d) az elektronikai vagyonvédelmi rendszer által folytatott megfigyelés, valamint a rendszer által rögzített, személyes adatokat tartalmazó kép- és hangfelvétel készítésének, tárolásának céljáról, az adatkezelés jogalapjáról, a felvétel tárolásának helyéről, a tárolás időtartamáról, a rendszert alkalmazó (üzemeltető) személyéről, az adatok megismerésére jogosult személyek köréről, továbbá az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvénynek az érintettek jogaira és érvényesítésük rendjére vonatkozó rendelkezéseiről;
- e) a vagyonőr intézkedései által okozott jogsérelem esetén igénybe vehető eljárásokról.

A szakmai törvényben szabályozott intézkedések végrehajtása során a vagyonőrnek biztosítani kell, hogy az érintett személy személyes adatait, így különösen magántitkait és magánéletének körülményeit illetéktelen személy tudomására jutásától megóvja.

Ha a megbízó meghatározott dolgoknak a közterületnek nem minősülő létesítményébe, területére, illetve zárt területen vagy helyen tartott rendezvényére való bevitelét megtiltja, biztosítani kell ezen dolgok biztonságos, és harmadik személytől elzárt tárolását.

A vagyonőr az **elektronikus megfigyelőrendszer működése útján kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt** a kötelezettségeit meghatározó szerződés keretei között, a szerződésből fakadó kötelezettségei teljesítése céljából, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény szerinti adatvédelmi jogok érvényesítése mellett, illetve e törvényben meghatározott korlátozó rendelkezések betartásával **készíthet, illetve kezelhet.** E tevékenysége során vagyonőrzési feladatokat ellátó személy adatkezelőnek minősül. Meg kell említeni, hogy a 2018. május 25-től alkalmazandó új EU-s adatvédelmi rendelet (GDPR) szerint adatkezelő a vagyonőrt alkalmazó társaság lehet, de csak akkor, ha az adatkezelés célját és eszközét is ő határozza meg, amennyiben ezt a megbízó határozza meg, akkor a magánbiztonsági szolgáltató csak adatfeldolgozó lehet.

A vagyonőr **elektronikus megfigyelőrendszert kizárólag magánterületen, illetve a magánterületnek a közösség számára nyilvános részén alkalmazhat, ha ehhez a természetes személy kifejezetten hozzájárul.** A hozzájárulás ráutaló magatartással is megadható. Ráutaló magatartás különösen, ha az ott tartózkodó természetes személy a magánterület közösség számára nyilvános részén a törvényben foglaltaknak megfelelően elhelyezett ismertetés ellenére a területre bemegy, kivéve, ha a körülményekből egyértelműen más következik.

Nem alkalmazható elektronikus megfigyelőrendszer olyan helyen, ahol a megfigyelés az emberi méltóságot sértheti, így különösen öltözőben, próbafülkében, mosdóban, illemhelyen, kórházi szobában és szociális intézmény lakóhelyiségében.

A vagyonőr **a távfelügyeleti rendszer, adat- és informatikai védelemre irányuló biztonságtechnikai rendszer működése körében adatot** a kötelezettségeit meghatározó szerződés keretei között, a szerző-

désből fakadó kötelezettségei teljesítése céljából, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény szerinti adatvédelmi jogok érvényesítése mellett, illetve e törvényben meghatározott korlátozó rendelkezések betartásával **rögzíthet, illetve használhat fel**. Ezen adatok kezelésére egyebekben a törvényben foglaltak az irányadók. E tevékenysége során vagyonzási feladatokat ellátó személy adatkezelőnek minősül.

Az elektronikus megfigyelőrendszernek kép-, hang-, vagy kép- és hangrögzítést is lehetővé tevő formája az emberi élet, testi épség, személyi szabadság védelme, a veszélyes anyagok őrzése, az üzleti, fizetési, bank- és értékpapírtitok védelme, valamint vagyonvédelem érdekében alkalmazható, ha a megbízás teljesítése során fennálló körülmények valószínűsítik, hogy a jogsértések észlelése, az elkövető tettenérése, illetve e jogsértő cselekmények megelőzése, azok bizonyítása más módszerrel nem érhető el, továbbá e technikai eszközök alkalmazása elengedhetetlenül szükséges mértékű, és az információs önrendelkezési jog aránytalan korlátozásával nem jár.

A rögzített kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt felhasználás hiányában legfeljebb a rögzítéstől számított **három munkanap** elteltével meg kell semmisíteni, illetve törölni kell.

A rögzített kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt felhasználás hiányában legfeljebb a rögzítéstől számított **harminc nap** elteltével meg kell semmisíteni, illetve törölni kell, ha a rögzítésre

- a) nyilvános rendezvényen az emberi élet, testi épség, személyi szabadság védelme,
- b) nyilvános rendezvényen, közforgalmú közlekedési eszköz állomásán, megállóhelyén (pl. vasútállomáson, repülőtéren, metrómegállóban) terrorcselekmény és közveszély okozás megelőzése,
- c) a Büntető Törvénykönyvről szóló törvény szerint legalább jelentős értékű pénz, értékpapír, nemesfém, drágakő biztonságos tárolása, kezelése, szállítása,
- d) a veszélyes anyagok őrzése érdekében kerül sor.

A rögzített kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvételt felhasználás hiányában legfeljebb a rögzítéstől számított **hatvan nap** elteltével meg kell semmisíteni, illetve törölni kell, ha a rögzítés célja:

- a) a pénzügyi szolgáltatást, kiegészítő pénzügyi szolgáltatást,
- b) jelzálog-hitelintézeti tevékenységet,
- c) befektetési szolgáltatási, tőzsdei tevékenységet,
- d) értékpapírok letéti őrzését, értékpapír letétkezelését,
- e) elszámolóházi tevékenységet,
- f) biztosítási, biztosításközvetítői, biztosítási szaktanácsadási tevékenységet

folytatóknak a feladataik ellátásához szükséges, közösség számára nyilvános magánterületének védelme. Az, akinek jogát vagy jogos érdekét a kép-, hang-, vagy a kép- és hangfelvétel, illetve más személyes adatának rögzítése érinti, az előbbieken ismertetett szabályokban foglaltaknak megfelelően a kép-, hang-, valamint kép- és hangfelvétel, illetve más személyes adat rögzítésétől számított három munkanapon, harminc, illetve hatvan napon belül jogának, vagy jogos érdekének igazolásával kérheti, hogy az adatot annak kezelője ne semmisítse meg, illetve ne törölje.

9.11. A törvényességi felügyelet

A kamara köztestületi önkormányzat, és mint ilyen, szükségképpen állami felügyelet, törvényességi felügyelet alatt áll. A törvény a belügyminiszter számára törvényességi ellenőrzési jogkört biztosít. Ennek keretében a belügyminiszter, ha jogsértést észlel, megszüntetésére felhívja a kamara elnökét, meghatározott esetben bírósághoz fordulhat.

A kamara felett a rendészetért felelős miniszter (belügyminiszter) törvényességi felügyeletet gyakorol.

A szakmai törvény alapján gyakorolt törvényességi felügyelet nem terjed ki olyan ügyre, amelyben egyébként bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásnak van helye.

9.12. ÖSSZEFOGLALÁS

A személy- és vagyonvédelmi tevékenység a magánbiztonság körébe tartozó egyik fontos részterület. A fejezetben foglalkozunk a gazdasági társaság alapításával, a személy- és vagyonvédelmi tevékenység folytatására vonatkozó fontosabb szakmai törvényi, és más jogszabályi rendelkezésekkel.

Többek között megismerhetjük:

- ◆ a vagyon- és titokvédelemre vonatkozó szabályokat;
- ◆ a vagyonőrre vonatkozó általános és speciális szabályokat;
- ◆ a személy- és vagyonőr általános feladatait;
- ◆ az etikai szabályokat;
- ◆ a törvényességi felügyelet kérdéseit.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **Hogyan alakult ki a magánbiztonság rendszere?**
2. **Mit tud a rendszerváltás után a magánbiztonság fejlődéséről?**
3. **A társaság alapítása és formái.**
4. **A gazdasági társaság fogalma.**
5. **A személy- és vagyonőrrel szemben támasztott általános jogi előírások.**
6. **A titokvédelemre vonatkozó szabályok.**
7. **A személy- és vagyonőr általános feladatai.**

X. SZEMÉLY- ÉS VAGYONVÉDELMI ALAPISMERETEK

A szolgálatokra való felkészülés, a szolgálat átadására, átvételére és teljesítésére vonatkozó szabályok, szolgálati okmányok.

10.1. A szolgálatokra való felkészülés követelményei

Általános feladatai

A személy- és vagyonvédelem területén működő vállalkozások az alábbi szempontok teljesítésével alkalmazottaiktól elvárhatják a feladatok magas színvonalú ellátását.

A kft-k és a bt-k az alkalmazottaknak nyújtott tisztességes bérekkel, folyamatos alkalmazással, ésszerű munkaidővel, kellemes és biztonságos munkakörülmények biztosításával, az egyre fontosabbá válás és a hozzájárulás érzésének tudatosításával, vezetői hozzáértéssel, korrektséggel, munkájuk megbecsülésével érhetik el a szolgáltatás megbízhatóságát.

Felkészülés a szolgálatok ellátására

A személy- és vagyonőr általános magatartási szabályai:

- köteles a kijelölt időben és helyen, munkaképes állapotban megjelenni, és a munkaidőt munkával eltölteni,
- köteles feladatait az elvárható szakértelemmel és gondossággal végrehajtani
- munkáját a jogszabályoknak és előírásoknak, a vezetői utasításoknak, valamint a szakmai szokásoknak megfelelően köteles végezni; (meg kell tagadni az utasítás végrehajtását, ha annak teljesítésével bűncselekményt követne el)
- indokolt esetben a munkakörébe nem tartozó munkát is köteles átmenetileg ellátni. Ez azonban nem járhat aránytalan sérelemmel és nem sértheti az eredeti munkaköre szerinti munkabérhez való jogát.
- köteles munkatársaival együttműködni és munkáját úgy végezni, általában olyan magatartást tanúsítani, hogy azzal másnak a testi épségét ne veszélyeztesse, munkáját ne zavarja, anyagi károsodást, vagy helytelen megítélést ne idézzon elő.

Személy- és vagyonőr magatartása szolgálatban:

- szolgálati ténykedése során magatartása legyen tekintélyt és tiszteletet parancsoló;
- fellépése legyen határozott, udvarias, segítőkész, de kerülje a durvaságot, a felesleges kényszert, mindenkor őrizze meg nyugalmát, amellyel meg tudja akadályozni az esetleges törvénysértést;
- szolgálatellátás közben ügyeljen a testtartására, mozgására, szolgálati felszerelésének helyes viselésére;
- jogsértő cselekmény észlelése esetén a törvényes rendelkezések szerint járjon el, szerezzen érvényt a jogszabályoknak, illetve a szolgálati utasításban leírtaknak;
- szolgálati ideje alatt szeszeseztelt nem fogyaszthat, ittasan szolgálatba nem állhat. Aki ittasságát önhibából maga okozza, le kell váltani, fegyelmileg felelősségre kell vonni, a kiesett időre fizetés nem jár.
- szolgálat közben tilos olyan tevékenységet folytatni, amely elvonja figyelmét a feladat végrehajtásától.

10.2. A szolgálat átadás-átvétellel kapcsolatos feladatok

- az átadás-átvétel tárgyát képező anyagok, eszközök meglétének, használhatóságának ellenőrzése,
- a szolgálattal összefüggő folyamatban lévő ügyek átadása-, átvétele,
- a szigorú elszámolású anyagok tételes átvétele,
- az átadó biztonsági őr tájékoztatja váltóját minden olyan eseményről, körülményről, amely a következő szolgálat ellátását befolyásolhatja,
- az átadó tájékoztatja az átvevőt az őrzés-védelmi helyzetben időközben beállott esetleges változásokról (új biztonsági berendezés üzembe helyezése, jelzőrendszer esetleges meghibásodása, új technikai eszközök felszerelése, stb.)
- az eseménynapló lezárása,
- a szolgálati napló kitöltése, átadás-átvétel,
- a jelenléti ív kitöltése,
- a megrendelő által előírt egyéb nyilvántartások lezárása.

10.3. Szolgálati okmányok és azok vezetése

A személy- és vagyonvédelmi tevékenységre **kötött szerződést írásba kell foglalni**. A szerződésnek - a szolgáltatás megrendelése és arra való vállalkozás részletein túl - tartalmaznia kell a megrendelő hozzájárulását ahhoz, hogy nevét, lakcímét (vagy székhelyét, illetve telephelyét) a vállalkozó nyilvántarthatja, és ebbe a nyilvántartásba a rendőrhatalóság a tevékenység ellenőrzése során betekinthes.

A vállalkozó **a szerződésekről** a rendőrkapitányság által **hitelesített naplóban nyilvántartást vezet, és a naplót az utolsó bejegyzés napjától számított 5 évig megőrzi**.

A nyilvántartó napló vezetése:

- fel kell tüntetni a megrendelő nevét, lakcímét, székhelyét vagy annak hiányában telephelyét,
- a szerződés megkötésének és teljesítésének, illetve megszűnésének időpontját,
- a megrendelést ténylegesen teljesítő személy nevét,
- a naplóban kiegészítést, javítást csak úgy szabad eszközölni, hogy az eredetileg rögzített szöveg olvasható maradjon.

Az őr-, járőr-, szállítmánykísérő szolgálat okmányai

A különböző szolgálati tevékenységek végrehajtásával kapcsolatos tények, események rögzítésére különböző szolgálati okmányokat és nyilvántartásokat kell vezetni.

Ezek közül kiemelkedően fontos a szolgálati napló (őrnapló, kíséresi napló, stb.) vezetésével kapcsolatos tudnivalók.

A szolgálati napló rendeltetése az, hogy dokumentált, utólag ellenőrizhető és bizonyítható legyen:

- a szolgálat végrehajtásának ténye: hol, mikor, ki vagy kik, mettől-meddig, milyen szolgálatot láttak el, a szolgálat átadás-átvétel körülményei.
- a szolgálat lefolyása: események, intézkedések, az ellenőrzések megállapításai, a rendkívüli, vagy váratlan helyzetek megoldása.
- a szolgálattal kapcsolatos fontos körülmények: a biztonsági vezető utasításai, intézkedései, cégvezetői közlemények, utasítások.

A szolgálat ellátására vonatkozóan azokban az esetekben, amikor rendszeresen visszatérő tevékenységet kell végezni, az őrző cég biztonsági vezetője őrutasítást, járőrutasítást készít.

Őrutasítás tartalmazza:

- a címezést,
- az őrhely megszervezését,
- a szolgálatellátás helyét, idejét, időtartalmát,
- a személy- és vagyonőr (biztonsági őr) általános és konkrét feladatait,
- a rendkívüli személyek esetén teendő intézkedéseket,
- az összeköttetés rendjét, módját,
- a szolgálat átadás-átvételére vonatkozó szabályokat.

Járőrutasítás tartalmazza:

- a címezést,
- a járőr megszervezését,
- a szolgálatellátás területét, idejét, módját,
- az ellenőrzendő épületeket, helyiségeket, területet,
- a járőr általános és speciális feladatait,
- az összeköttetés rendjét, módját,
- a munkaközi szünet helyét, idejét,
- a bevonulás idejét, beszámolás rendjét.

Az objektumok őrzésvédelmi okmányai

- biztonsági őrsegítés (az őrzött objektum jellegétől, specialitásaitól függően változhat az elnevezés),
- őrutasítás,
- őrhelyvázlat: címezés, jóváhagyás, minősítési fokozat, az objektum pontos vázlata, közvetlen környezete 100-400 m körzetben, a biztonsági őrseg elhelyezkedése, szolgálati őrhelyek, járőrutvonalak, mozgási körletek, figyelési szektorok,
- objektumvédelmi terv,
- tűzriadó terv,
- szolgálati napló,
- okmánygyűjtő (különböző engedélyek, pl.: munkaidőn túli benntartózkodás, idegen munkavégzők névsora, igazolások, biztonsági szabályzat stb.),
- kulcsnyilvántartó könyv,
- látogatási könyv,
- egyéb nyilvántartások: jelentőnapló, biztonsági berendezés napló, belső telefonkönyv, gépjárműnapló, ellenőrzési napló, stb.

A pénz- és értékszállítás okmányai

- megbízási-, fuvarozási-, vagy szállítványozási szerződés,
- megbízólevél,
- szállítólevél,
- járőrútirány-terv,
- jegyzőkönyv átadás-átvételtől.

Az okmányok és nyilvántartások felsorolása példászerű, a szállítmányőrzési és -kísérési okmányok fajtái, illetve a konkrét objektum jellemzői és speciális sajátosságai figyelembe vételével ezek köre változhat.

A szolgálat ellátása során alkalmazható ellenőrző, átvizsgáló eszközök, azok jogszerű alkalmazása.

A szolgálat ellátása során elsősorban a személy-, illetve a csomag- és a gépjármű ellenőrzést kell a személy és vagyonőrnek teljesítenie. E feladatok teljesítésére a szakmai törvény fő szabályokat határozza meg, amelyeket figyelembe véve a szolgálati utasításban meghatározottak szerint kell végrehajtani. Az ellenőrzést egyrészt személyes tevékenységgel, másrészt eszközök alkalmazásával hajtja végre a személy- és vagyonőr. Az ellenőrzéshez különböző eszközök állnak rendelkezésre, amelyek közül a leggyakoribbakat ismertetjük.

10.4. A járműforgalom, szállítmányok ellenőrzésének módszerei és eszközei

A személy- és vagyonvédelmi tevékenység végzése során a személy- és vagyonőrnek vannak olyan feladatai is, amelyek az áruforgalom, a szállítmányozás, a járművek ellenőrzésének biztonságos és zavartalan lebonyolításával és közlekedésével függnek össze.

Ezek a feladatok bizonyos speciális ismereteket igényelnek a pontos ellenőrzések végrehajtása érdekében:

- a személy- és vagyonőr ismerje, hogy a járműveknek milyen menetokmánnyal, a szállítmánynak milyen szállítólevéllel, vagy más azonosító okmánnyal kell rendelkeznie,
- kik azok, akik engedélyezik a céltulajdonát képező termékek, félkész termékek, nyersanyagok kivitelét az őrzött objektum területéről,
- milyen belső azonosító okmányokat alkalmaz a cég, mit kell kilépéskor ellenőriznie,
- a megbízóhoz érkező járműveket és szállítmányokat az előírások szerint ellenőrizze, ha súlyos szabályszegést észlel, tájékoztassa a vezetőjét, kisebb ügyekben tegye meg a szükséges intézkedéseket,
- bűncselekmény esetén a tettenért elkövetőt fogja el, a szállítmánnyal együtt tartsa vissza, és értesítse a rendőrséget és a megbízóját, vagy annak képviselőjét,
- vezessen pontos nyilvántartást a be-, és kilépő gépjárművekről, szállítmányokról,
- biztonsági szempontból az előírt szabályok szerint a szállítmányokat, a gépjárművet, a szállító személyeket udvariasan, de határozottan ellenőrizze,
- a szállítmány biztonságát veszélyeztető körülményekre, a speciális közlekedési szabályok betartására a gépjárművezető figyelmét hívja fel.

A ki- és beszállítások rendje

Az anyag- és áruforgalom lebonyolítására vonatkozó általános szabályok szerint a cég területéről mindenféle berendezési, felszerelési tárgyat, anyagot, alkatrészt, félkész-, készterméket, árut csak szállítólevéllel lehet kivinni. A szállítólevelet az a szervezeti egység köteles kiállítani, ahonnan a szállítás történik.

Amennyiben a kiszállítandó berendezési, felszerelési tárgynak, stb. leltári, gyártási száma van, úgy azt a szállítólevélre rá kell vezetni. Fel kell tüntetni azt is, hogy a kiszállítás milyen célból történt. A szállítólevélen szerepelnie kell, hogy a kiszállított tárgy visszaszállításra kerül-e, s ha igen, az előre láthatóan mikor fog bekövetkezni.

A kiszállított tárgy átvételét a szállítmányoztatóval igazoltatni kell.

Az anyag- és áruforgalom ellenőrzése:

- a cég területére érkező, vagy onnan kiszállításra kerülő anyagok, szállítmányok, és az ezekhez szükséges okmányok ellenőrzése,
- a járművek ellenőrzése,
- a járművezetők és a kísérők csomagjainak biztonsági szempontból történő ellenőrzése,

- a szállítmány biztonságát veszélyeztető körülmények, illetve bűncselekmény gyanúja esetén a jármű és az elkövető visszatartása, elfogása,
- az anyag- és áruforgalomra vonatkozó nyilvántartások, okmányok vezetése,
- a gépjárművezető figyelmének felhívása az esetleges speciális közlekedési szabályok betartására.

A jármű- és szállítmányok ellenőrzésének technikai eszközei:

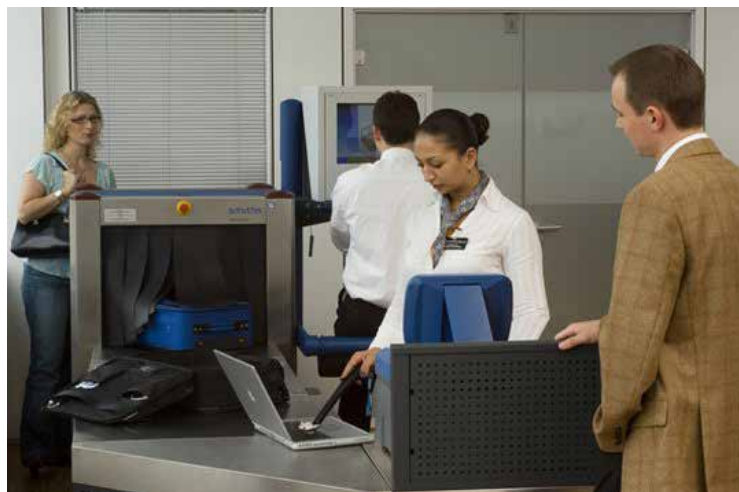
- forgalmirendszám-felismerő rendszer,
- hídmérleggel történő ellenőrzés. Ez ott lehetséges, ahol előre kiépített berendezés áll rendelkezésre. Ebben az esetben a gépkocsi behajtáskor mért súlyát hasonlítják a kilépéskor mért összsúlyhoz és a szállítólevélen szereplő rakományhoz. E módszert főleg ömlesztett áru szállításának ellenőrzéséhez alkalmazzák. Ha árut szállítanak a céghez, akkor a belépéskori összsúly és kilépéskori önsúly különbsége adja a szállítmány súlyát.
- csomagolt (vonalkódolt) áru esetében kódleolvasó,
- tükrök, egyéb átvizsgáló műszerek, röntgenkészülék alkalmazása (pl.: sugárzó-, robbanóanyag, kábítószerek ellenőrzésére, hőfénykép készítése, stb.)
- Alvázszkenner, mely egy kamerákkal felszerelt berendezés. E fölé állva az eszköz nagy felbontású jó minőségű képet jelenít meg egy monitoron a gépjármű aljáról.

10.5. A személy- és csomagellenőrzés:

A személy átvizsgálása során a ruházat alá rejtett nemkívánatos tárgyak felderítése a cél. A detektáló eszközök segítségével a rejtett eszköz vagy tárgy pontos helye is megállapítható, valamint a személy átvizsgálása sokkal hatékonyabban és gyorsabban végrehajtható, mint a kézi ruházatátvizsgálással.

Csomagröntgen

A csomag, illetve szállítmány átvilágítására használt berendezések többsége röntgensugaras technológiát alkalmaz. A röntgensugár a különböző anyagokon különböző mértékben tud áthatolni, illetve elnyelődni. A képalkotás nem más, mint sugárgyengülésből adódó árnyékkép létrehozása. Egy röntgenberendezés tökéletes képet ad arról, hogy mi van a vizsgált csomagban.

2. ábra: Ellenőrző-átvizsgáló eszközök

Fém-detektorok

Az eszköz kizárólag fémek detektálására alkalmas, így képességei korlátozottak, mivel léteznek műanyagból, kerámiából vagy polikarbonátból készült fegyverek, kések is, melyekre nem jelez. A **fémkereső kapu** és a

kézi fémkereső ugyanazon az elven működik, és a kapunak szinte elengedhetetlen kelléke a kisebb kézi fémkereső is a fémtárgy pontosabb felderítéséhez.

3. ábra: Fémkereső kapu

Testszkenner

A **testszkenner** sokkal hatékonyabb, mint a hagyományos motozás, és a fémdetektor. A szkennert az emberi test teljes felületét vizsgálja, és függetlenül az anyagtípustól, képes bármit detektálni, mivel a tárgyakat dimenziójuk és geometriájuk alapján ismeri fel.

10.6. Az ittasság ellenőrzése

Az őrzött területre történő belépésnél az ittasság ellenőrzését különböző szabályok szerint kell végrehajtani attól függően, hogy idegen személyről, vagy saját dolgozóról van-e szó.

Belépésre jelentkező ügyfél esetében csak érzékszervi észlelésre hagyatkozhat a biztonsági őr, míg saját dolgozó esetében légalkoholmérő-eszköz igénybevétele is engedélyezett az ittasság ellenőrzése céljából (jegyzőkönyv).

10.7. Az őr-, járőr-, bolti őr-, recepciós szolgálat alapelvei, végrehajtásának rendje és szabályai

Az őrszolgálat ellátásának alapelvei

- A személy- és vagyonvédelem biztosítása érdekében fontos az alábbiak tisztázása és megfelelő szinten történő megvalósítása:
- mi a védendő cél?
- az elfogadható biztonság kialakítása személyi és tárgyi feltételeinek megteremtése,
- a veszélyeztetettségéből adódó kockázatoknak megfelelő biztonsági elemek alkalmazása,
- a védelmi elemek egymásra épülése belső rendelkezések által szabályozott módon,
- teljes körű, lehetőleg hézagmentes védelem biztosítása,
- illetéktelen behatolás/hozzáférés megakadályozása,
- a szándékos, vagy véletlen károkozás megelőzése, megszakítása, megakadályozása, hatásainak mérséklése,

- az elkövetők elfogása,
- az objektum integritásának, a benne folyó tevékenység zavarmentességének megőrzése,
- az objektumban tartózkodó személyek életének, testi épségének, és egészségének megóvása,
- hír- és adat-összeköttetés biztosítása,
- az események és rendkívüli események bekövetkezésére előírt protokollok biztosítása,
- minden lényeges esemény dokumentálása és visszakereshetősége.

Az őrszolgálat ellátásának szabályai

Őrszolgálat

A biztonsági szolgálatot ellátó személy azon tevékenysége, amikor felállítási helyén, illetve mozgási körletében meghatározott személyeket, értékeket véd, őriz, illetve biztonsági szempontból ellenőriz.

Őrszolgálatot személyek, objektumok, létesítmények, értékek, őrzésére-védelmére szerveznek a támadás, erőszakos behatolás vagy bűncselekmény megelőzésére, megakadályozására.

Az őrzés, mint tevékenység magába foglal(hat)ja:

- a folyamatos figyelést, a recepció, vagy információs szolgálatot,
- a ki- és beléptetés, a szállítás ellenőrzését,
- az ügyfelek udvarias és pontos útbaigazítását, felvilágosítását,
- a rendkívüli események bekövetkezésekor követendő riasztás, és az azonnali intézkedések megtételének módját és rendjét, a fenyegető veszély időben történő jelzését, jelentését,
- a személyek, a tulajdon, az értékek őrzését, védelmét,
- a biztonságtechnikai berendezések ismeretét, alkalmazását és ellenőrzését.

A járőrszolgálat ellátásának szabályai

Járőrszolgálat

A személy-, és vagyonőr azon tevékenysége, amikor meghatározott területen, útvonalon, gyalog vagy járművön mozogva látja el személy- és vagyonvédelmi feladatait.

A járőrútvonalakat úgy kell kijelölni, hogy az ott teljesített szolgálattal biztosítva legyen:

- az adott objektum, terület figyelése,
- az őrzésbiztonságot veszélyeztető cselekmények felderítése, megakadályozása,

elhárítása,

- az őrzés egyéb formáinak erősítése,
- a vagyonvédelem és a belső biztonság növelése.

A járőr lehet egy, vagy több fős, megerősíthető járőr-kutyával is. Az összeköttetés biztosítása érdekében indokolt a járőröket URH adó-vevő rádióval ellátni.

A bolti őrszolgálat ellátásának szabályai

A kereskedelmi üzletek és áruházak technikai védelmén túl fontos az élőerős vagyonvédelem, a bolti őrszolgálat ellátása. Alapvető feladatuk a bolti lopások megelőzése, a szállítmányok beérkezésének figyelemmel kísérése. Fontos a vásárlói, dolgozói, és beszállítói visszaélések elleni határozott és eredményes fellépés. Azonban elengedhetetlen a szakmai hozzáértésen felül a kulturált megjelenés, az udvarias magatartás, az emberi hang. A vagyonőrök hatósági intézkedési jogkörrel nem rendelkeznek, de a rájuk vonatkozó szakmai

törvényben meghatározott szabályok szerint intézkedhetnek. Az őrök formaruhában, vagy civilben (áruházi detektív) is dolgozhatnak, ezáltal közelebbről megfigyelve a gyanús tevékenységet, könnyebben lefűlelhetik a tolvajokat. Leginkább a visszatartó hatásuk jelentős.

A portai, recepciós szolgálat ellátása

A portai, recepciós feladatok ellátása meghatározó jelentőségű a biztonság, a létesítmény folyamatos működése szempontjából.

A portákon alakul ki a belépők elsődleges véleménye a létesítményről, ügyintézéséről, működésének szakmaiságáról, szervezettségéről, kulturáltságáról, stb.

Itt bonyolódik – a munkaidőhöz igazodóan - ciklikusan a személy-, jármű- és áruforgalom, amely sajátossági szerint megfelelő szintű regisztrációt, ellenőrzést igényel.

A portai tevékenység jogi háttere

A szakmai törvény a vagyonőr jogosultságai oldaláról közelíti meg a portán teljesítendő személyforgalmi feladatokat, **közterületnek nem minősülő létesítmény** őrzésekor.

A területre belépő, vagy ott tartózkodó személlyel szemben a következő intézkedések hajthatók végre, hogy a vagyonőr a törvény alapján, vagy az intézkedéssel érintett személy önkéntes hozzájárulásával intézkedhet:

- a) *belépési- és tartózkodási jogosultság megállapítása,*
- b) *csomag- és szállítmány ellenőrzésének feladatai,*
- c) *jogosulatlan belépés, tartózkodás jogsértő magatartás megakadályozása,*
- d) *intézkedésben érintett személy személyazonosságának megállapítása,*
- e) *bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetőjének tettenérése.*

10.8. A személyforgalommal kapcsolatos recepciós feladatok

Az alapvető portai funkciókból kiváltak a **recepciós** feladatok, amelyek napjainkban már önálló ügykört jelentenek.

A szállodaiparból átvett kifejezés tulajdonképpen személyforgalmi feladatok teljesítésére szakosodott portát jelöl, amelynek személyzete alapesetben nem lát el biztonsági-védelmi teendőket, legfeljebb kapcsolódik azokhoz.

A vagyonőrök a személyforgalom rendjének biztosításával, az ügyfél-irányítási tevékenység ellátásával, a beléptető rendszerek működtetésével elősegítik a megbízó működését, figyelemmel kísérik az ügyfelek érkezését és távozását:

- *tájékoztatás, felvilágosítás adás,*
- *személyazonosítás,*
- *belépési jogosultság megállapítása,*
- *ideiglenes belépési engedély kiadásakor fogadókésztség tisztázása, majd engedély kiadása,*
- *csomag-ruházat átvizsgálás,*
- *fel- és lekísérés,*
- *kiléptetéskor a belépési engedély visszavétele,*
- *jogosulatlan belépés megakadályozása.*

A terület (szállítmány) biztonságának elemeit befolyásoló tényezők

A szállítmánykísérő-szolgálat ellátásának szabályai

A szállítmánykísérő-szolgálat:

a személy- és vagyonőrnek azon tevékenysége, amellyel a szállítandó pénz, értékek, termékek, áruk tervszerű, szervezett helyváltoztatásának őrzés-védelmi biztosítását látja el.

A szállítmánykísérés során általában több biztonsági őr látja el a szolgálatot, ami a szállítmány fontosságától, illetve mennyiségétől függ.

A szállítmány kísérését, a pénz- és értékőrzést, valamint a szállítást végző személy- és vagyonőr jogosult a szállítást jogtalanul akadályozó, illetve a szállítmány biztonságát veszélyeztető személyt kilétének igazolására, veszélyeztető magatartásának abbahagyására felszólítani.

A terület biztonságát befolyásoló tényezők

Az adott objektum fontossága, jelentősége, rendeltetése, funkciója döntő hatást gyakorol a biztonság szintjére.

Az objektumok biztonságát az előzőekben bemutatott – elsősorban az objektumra jellemző – lényegi vonásokhoz kapcsolódóan további **objektív és szubjektív tényezők** befolyásolják, figyelembe vételük nem mellőzhető az őrzésvédelem kialakításakor, megszervezésekor.

A létesítmény **fizikai tulajdonságai** - pl. alapterület nagysága, épületek szintjeinek száma, peremvonalak hossza, építészeti megoldásai – általában adottak.

Hasonlóképpen értékelhetők az állandó **környezeti, topográfiai** körülmények – pl. a beépítettség, a domborzati-, terepviszonyok, az ingatlan fekvése (nagy-kisváros, centrum, külváros, lakott területen belül-kívül), növényzet sűrűsége, áthatolhatatlansága, közvilágítás, út- és forgalmi viszonyok, amelyek egyediségükben és összességükben befolyásolják pl. a láthatóságot, a megközelíthetőséget, egy esetleges menekülési útvonal megtervezését.

Lényeges szempont az ellenőrzést igénylő **személy-** és **jármű**, valamint a kapcsolódó – pl. kurrens, jövedéki, - **áruforgalom** nagyságrendje és összetétele, továbbá a **termelt**, vagy **tárolt értékek**, anyagok (nemesfém, pénz, értékpapír) volumene, esetleges **veszélyessége** (pl.: sugárzó anyag) amely fokozottan védendő szenszitiv helyiségekben , illetve területrészekben vannak elhelyezve.

Figyelmet érdemelnek a **humán erőforrás** egyes szubjektív jellegzetességei, mint a munkahelyek minőségi-megfelelési követelményei, a dolgozók képzettsége, összetétele, fluktuációja, jövedelmi viszonyai, ezzel összefüggésben kötődésük a munkahelyhez, a munkahely munkaerő-megtartó képessége.

Fontos ismereteket jelentenek az objektum és környezetének **kriminális** jellegzetességei, pl.:

- a bűnügyi helyzet, a fertőzöttség mértéke, a megtörtént – elsősorban tulajdon elleni – jogsértések, és elkövetők, a látencia (rejtett bűnözés),
- a környezetben deviáns lakossági jelenlét, életmód, munkanélküliség mértéke, jövedelmi viszonyok,
- a rendőri szervezet közelsége, a rendőrség reakcióképessége.

10.9. A védelmi rendszer elemei

A rendszerváltozást megelőző időszakban a tulajdontárgyak döntő többsége, a termelőeszközök nagy egésze az állam tulajdonában volt. Ebből kifolyólag az állam, mint közhatalmi szervezet látta el az állami vagyonvédelem mellett a **tulajdonosi vagyonvédelmi** feladatokat is. A rendszerváltást követően a tulajdonszerkezet gyökeres változáson ment keresztül. Az állami tulajdon hányada jelentősen lecsökkent, és a **magántulajdon** lett a gazdaság meghatározó tényezője. Ebben a helyzetben viszont az állam a magántulajdonosokat – egészen szűk kivételtől eltekintve – már nem kötelezheti vagyonuk védelmére, mert ezzel indokolatlanul beavatkozna a tulajdonos jogaiba. A fenti okok alapján megváltozott a vagyonvédelem szabályozásának eddigi koncepciója.

A tulajdonosok részére az állam nem ír elő védelmi kötelezettséget, hanem a megalkotott és kihirdetett jogszabályok alapján **lehetőséget biztosít** a vagyonuk megvédésére. A különböző társadalmi csoportok közötti vagyoni különbségek növekedése, az országhatárok megnyitása, a szervezett külföldi bűnszövetkezetek megjelenése, a hazai bűnszervezetek kialakulása, és megerősödésének természetes következményeként a mindennapi élet során egyre inkább előtérbe került a közrend, a közbiztonság helyzete, a bűncselekmények során megsokszorozódott vagyonellenes bűncselekmények elleni hatékony védelmi rendszerek kialakításának igénye.

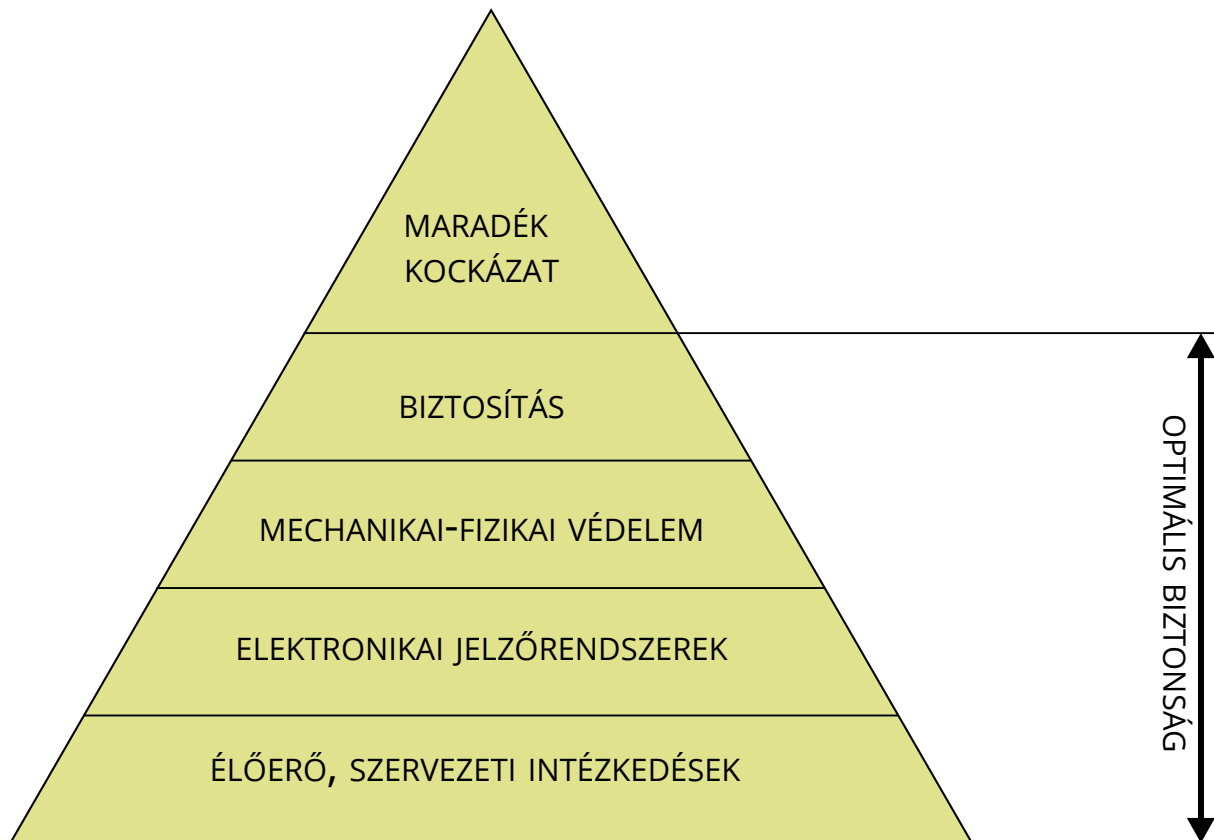
Ezen indokok miatt egyre nagyobb igény jelentkezik a teljes körű vagyonvédelem kiépítésére, illetve a meglévő biztonságvédelmi rendszerek folyamatos fejlesztésére, bővítésére. E feladat megvalósításában kiemelkedő szerepet játszanak a **komplex vagyonvédelmi rendszerek**, azaz a **mechanikai védelem**, az **elektronikai jelzőrendszerek**, valamint az élőerős védelem, és a különböző **szervezeti intézkedések**. A felsorolt tényezők egy esetleges kárkövetkezmény enyhítését szolgáló biztosítással együtt optimális biztonságot képesek nyújtani a felhasználóknak. Teljes körű, 100 %-os védelem még így sem valósítható meg, ezért számolnunk kell egy **maradék kockázattal**, mely a magánszemély, vagy egy gazdasági szervezet esetén a menedzsment **tudatos kockázatvállalását** jelenti azzal, hogy az egyes veszélyforrásokra nem, vagy csak részben reagál védelmi megoldással. E kockázat egy káreseményt követően a visszaállítás során az egyénre, vagy a gazdasági szervezetre háruló költségeket jelenti.

Az elektronikai jelzőrendszer, mint neve is mutatja nem sorolható a klasszikus védelmi rendszerek közé. Ez a rendszer „csak” jelzi a behatolás tényét, illetve annak szándékát. Így tehát az elektronikai védelem a mechanikai-fizikai védelemmel szemben nem ad valós védelmet, hiszen nem tudja feltartóztatni a behatolót. Csupán jelzi az eseményt az élőerős védelemnek, akinek a feladata a bűncselekmény megakadályozása, vagy az épületbe bejutott személy elfogása, vagyis a helyszínen való intézkedés. Az intézkedés végrehajtása viszont tervszerűséget, szervezettséget igényel. Ehhez elengedhetetlen a tevékenységet szabályzó **rezsimszervezeti) intézkedések** megléte.

A vagyonvédelem komplexitása, a védelmek közötti összefüggés úgy határozható meg, hogy az elektronikai védelemnek olyan előrejelzést kell biztosítania, hogy a mechanikai védelem képes legyen visszatartani a behatolni szándékozót az élőerős védelem kiérkezéséig. A védelmi rendszer kialakítása a védelem megfelelő ellátását szolgálja. A védelem folyamatos, komplex tevékenység, amelynek célja, hogy biztosítsa a biztonság kívánatos szintjének elérését, illetve fenntartását.

Az objektumok biztonsága olyan állapotot, helyzetet jelent, amelyben az ott tartózkodók életét, testi épségét, az anyagi javak meglétét, sértetlenségét, továbbá az objektum belső rendjét és működését sem külső, sem belső tényező nem sérti vagy veszélyezteti.

A védelem fajtája függ a fenyegetettség típusától. Ezért nagyon fontos hogy felmérjük, és számba vegyünk a különböző veszélyforrásokat, vizsgáljuk ezek bekövetkezési valószínűségét, és ennek megfelelően állítsuk össze a vagyonvédelmi rendszerünket.

4. ábra: Optimális biztonság eléréséhez szükséges tényezők

A biztonságot veszélyeztető **veszélyforrások** lehetnek **természeti** vagy **technológiai** eredetűek, illetve **emberi** közreműködéssel végrehajtott cselekmények. Anélkül, hogy az összes veszélyforrást felsorolnánk, nézzünk egy példát szűkebb lakóhelyünk, a saját otthonunk vonatkozásában. Természeti veszélyforrások közé sorolhatjuk a villámcsapás következtében létrejövő tüzeseteket, a vízbetörés okozta károkat, vagy pl. a szélsőséges időjárás okozta rongálódásokat. Technológiai veszélyforrás lehet egy elektromos kontakthiba, vagy egy rosszul működő őrlángérzékelő, vagy akár egy nem jól szellőző kémény, amiből elektromos tűz, gázrobbanás, vagy éppen szénmonoxid mérgezés is bekövetkezhet. A biztonságot veszélyeztető, emberi közreműködéssel végrehajtott cselekmények közé sorolhatjuk a betörést, a lopást, a rablást, de tágabb értelmezésben az otthoni számítógépünk ellen távolról elkövetett feltörést és adathalászt is.

A felsoroltakból is jól látszik, hogy számtalan tényező veszélyezteti a biztonságunkat. Ebből kifolyólag a védelmi rendszerek eszközválasztéka is rendkívül széles skálát képez, így számos megvalósítási lehetőség áll rendelkezésre az objektumok komplex vagyonvédelmének megtervezésére és kialakítására.

Az elektronikai védelem fogalma, elemei

Az elektronikai védelmi rendszerek, - mint arról már korábban szó volt – önmagában nem védik meg értékeinket. Ezeknek a rendszereknek a feladata a különböző biztonságot veszélyeztető cselekmények detektálása, jelzése, az események nyomon követése, rögzítése, illetéktelen személyek belépésének, vagy gépjárművek behajtásának gátlása, a különböző tárgyak, áruk, cikkek be- és kivitelének ellenőrzése, valamint különböző, általában automatikus vezérlések végrehajtása.

Ezen feladatok megvalósítását több önálló, jobb esetben egymással összekapcsolt alrendszer hajtja végre. Így az elektronikai védelmi rendszereket feloszthatjuk, **elektronikus behatolásjelző, videó megfigyelő, automatikus tűzjelző, beléptető**, áruvédelmi, valamint **személy-, csomag- és gépjármű-átvizsgáló** rendszerekre.

Egy átgondolt védelmi koncepcióra épülő elektronikai védelmi rendszer sok esetben már pusztán megjelenésével is visszatartó erővel bír az elkövető számára, míg a felhasználó részére egyfajta megnyugvást és biztonságérzetet ad.

Mechanikai védelmi rendszerek

A mechanikai védelem alapvető célja, hogy késleltesse egy adott objektumba történő behatolást, vagy egy értékőrző felnyitását.

Mechanikai védelmi rendszerek közé soroljuk:

- a kültéri mechanikai védelmi kialakításokat, melyek lehetnek természetes, vagy mesterséges akadályképzők (pl. árkok, töltések, kerítések, sövények, kapuk, sorompók, egyéb forgalomkorlátozó berendezések, mint pl. a blokkerek),
- a héjszerkezeti védelmi megoldásokat (pl. megfelelő szilárdságú falazatok és födémek, megerősített ajtók, vagy a nyílászárók megfelelő mechanikai védelme, rácsokkal, redőnyökkel és fóliákkal), valamint
- az értéktárolására szolgáló eszközöket (pl. páncél és/vagy tűzálló szekrények, trezorok, széfek, pénztároló kazetták, de ide sorolhatjuk a megfelelően kialakított pénzszállító gépjárművet is).

10.10. Mechanikai védelem lehetőségei és feltételei

A mechanikai védelem önmagában nem képes megakadályozni a jogtalan behatolást, mivel leküzdésére „csak” megfelelő szerszám és idő kell. Ettől függetlenül a megfelelően kiépített mechanikai védelemnek igen jelentős **preventív hatása** is van, mivel az adott objektumba betörni szándékozó képes felmérni a védelem leküzdéséhez szükséges technikai felszereltséget, és ezek az eszközök legtöbbször nem állnak rendelkezésre. Ebből kifolyólag a mechanikai védelem a spontán (nem tervszerű) betörés egyik legjobb preventív módszere.

A mechanikai védelem rendszerére (csakúgy, mint az elektronikai védelemre) különböző szabványok vonatkoznak. Ezek egy része főként a termék előállítóinak, gyártóinak készült. Ebben többnyire a megfelelő minőségi kategória eléréséhez szükséges gyártástechnológiai előírások, vizsgálati módszerek szerepelnek. A szabványok másik része a rendszer tervezőinek, telepítőinek, üzembe helyezőinek szól. Mindezek mellett létezik a Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ) által kiadott ajánlásrendszer is, melyben egy saját értelmezési rendszer szerint (biztosítási nézőpontból) készültek a különböző vagyoncsoportok, illetve a vagyon nagyságától függő védelmi osztályba sorolások, majd az ezek a védelmére szükséges elektronikai és mechanikai elvárás-rendszer. Egy példával illusztrálva, ha valakinek otthon a 2. vagyoncsoportba tartozó műérték-jellegű vagyontárgya van 5 -20 millió forint közötti értékben, akkor ez a V. védelmi osztályba tartozik. Ennek védelmére teljes körű mechanikai és minimális elektronikai védelmet kell kiépíteni. Az, hogy mi tartozik a különböző (teljes körű részleges, minimális) mechanikai és elektronikai védelem követelményébe, azt szintén a MABISZ ajánlásrendszer tartalmazza. Mivel a szabványok és a MABISZ ajánlás rendszere is folyamatosan változik, ezért egy adott védelmi rendszer kialakítása előtt az érvényben lévő előírásokról a Magyar Szabványügyi Testület (www.mszt.hu) és a MABISZ (www.mabisz.hu) oldalán érdemes tájékozódni.

10.11. ÖSSZEFOGLALÁS

Ebben a fejezetben megismerhetjük a szolgálatra való felkészüléssel, a szolgálat átadás- átvételével kapcsolatos feladatokat.

A vagyonőri szolgálat ellátására vonatkozó jogi és szakmai előírásokat, továbbá a fentiekhez kapcsolódó szolgálati okmányokat.

A különböző szolgálati tevékenységek ellátása magába foglalja a különböző technikai ellenőrző, átvizsgáló eszközöket és azok jogszerű alkalmazását. E témakörön belül foglalkozunk az őr-, járőr-, bolti őr, recepciós szolgálat alapelveivel, végrehajtásának rendjével, valamint a terület (szállítmány) biztonságát befolyásoló tényezőkkel.

A komplex vagyonvédelmi rendszer többtényezős (mechanikai, védelem, elektronikai jelző rendszerek, élő-erős védelem és a különböző szervezeti intézkedések). A felsorolt tényezők egy esetleges kárkövetkezmény enyhítését szolgáló biztosítással együtt optimális biztonságot képesek nyújtani a felhasználóknak. Teljes körű, 100 %-os védelem még így sem valósítható meg, ezért számolnunk kell egy maradék kockázattal. A biztonságot veszélyeztető veszélyforrások lehetnek természeti vagy technológiai eredetűek, illetve emberi közreműködéssel végrehajtott cselekmények. Az elektronikai védelmi rendszerek önmagukban nem védik meg értékeinket, a feladatuk a különböző biztonságot veszélyeztető cselekmények detektálása, jelzése, az események nyomon követése, rögzítése, illetéktelen személyek belépésének, vagy gépjárművek behajtásának gátlása, a különböző tárgyak, áruk, cikkek be- és kivitelének ellenőrzése, valamint különböző automatikus vezérlések végrehajtása. Az elektronikai védelmi rendszereket feloszthatjuk, elektronikus behatolás-jelző, videó megfigyelő, automatikus tűzjelző, beléptető, áruvédelmi, valamint személy, csomag és gépjármű átvizsgáló rendszerekre. A mechanikai védelem alapvető célja, hogy késleltessen egy adott objektumba történő behatolást, vagy egy értékőrző felnyitását. A megfelelően kiépített mechanikai védelemnek igen jelentős preventív hatása van. Mechanikai védelmi rendszerek közé soroljuk a kültéri mechanikai védelmi kialakításokat, a héjszerkezeti védelmi megoldásokat, és az értéktárolására szolgáló eszközöket. A mechanikai védelem rendszerére (csakúgy, mint az elektronikai védelemre) különböző szabványok vonatkoznak. Mindezek mellett a MABISZ is kidolgozott egy ajánlásrendszert.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. A szolgálat átadás-átvétel menete.**
- 2. A szolgálati okmányok fajtái.**
- 3. A szolgálat során alkalmazható átvizsgáló eszközök.**
- 4. Az őr- és járőrszolgálat jellemző vonásai.**
- 5. A bolti őrszolgálat jellemzői.**
- 6. A recepciószolgálat jellemzői.**
- 7. A szállítmány biztonságát befolyásoló tényezők.**
- 8. A terület biztonságát befolyásoló tényezők.**
- 9. Milyen tényezőkből áll a komplex vagyonvédelmi rendszer?**
- 10. Mit nevezünk maradék kockázatnak?**
- 11. Mi az optimális biztonság?**
- 12. Hogyan határozná meg egy objektum biztonságát?**
- 13. Mi a feladata az elektronikai védelmi rendszereknek?**
- 14. Mi a feladata a mechanikai védelmi rendszereknek?**
- 15. Milyen elektronikai védelmi rendszereket ismer?**
- 16. Milyen mechanikai védelmi megoldásokat ismer?**

XI. VÉDELMI RENDSZEREK GYAKORLAT

Egy adott objektum védelmi rendszerének kialakítása igen nagy szakmai ismeretet igényel. Ismernünk kell a környezet **bűnügyi fertőzöttségét**, meg kell vizsgálni, hogy a vagyonellenes cselekmények közül milyen elkövetési módok fordulnak elő gyakrabban (lopás, betöréses lopás, rablás, rongálás, stb.). A különböző, biztonságot veszélyeztető veszélyforrásokat fel kell tudni ismerni, ezeket bekövetkezési valószínűség szerint sorba kell rendezni, és a védett értékhez igazított, költségoptimalizált védelmi rendszert kell megtervezni, majd kialakítani. Ehhez viszont hatalmas eszközismeret szükséges, amit nehezít az a tény, hogy a technológiai gyártásfolyamat korszerűsödése, az újabbnál újabb innovációk egy folyamatosan fejlődő és megújuló termékínálatot eredményeznek. A tankönyv kerete nem teszi lehetővé a különböző védelmi rendszerekhez tartozó összes védelmi eszköz felsorolását, ezért ezekből a következőkben csak a gyakrabban használt elemek kerülnek felsorolásra.

11.1. Elektronikus behatolás-jelző rendszer elemei

Az elektronikus behatolás-jelző rendszerek hagymahéj-szerűen épülnek fel, és az alábbi védelmi köröket, rétegeket tartalmazhatják:

- kültéri védelem,
- felület védelem,
- térvédelem,
- tárgyvédelem,
- személyvédelem.

A védelmi körökön túl a rendszerek fontos része a riasztás-jelzés és/vagy a távfelügyelet felé történő átjelzés.

A kültéri védelem eszközei

Kültéri rendszerek telepítésénél számolni kell a jelentős környezeti hatásokkal, mint pl. a csapadék különböző megjelenési formái, szélsőséges hőmérsékleti viszonyok, szél, villámlás, por. Ezek mellett téves riasztást generálhatnak a védett területre kerülő állatok, de szintén problémát okozhat a növényzet nem megfelelő karbantartása is. Mivel a kültéri védelem alkalmazásánál - a leírt okok miatt - jelentősen nagyobb a téves riasztás lehetősége, mint a beltéren telepített eszközök esetében, ezért általában állandó őrszolgálat munkájának segítéseként szokták alkalmazni.

A kültéri védelem eszközei mozgás-, rezgés-, nyomásváltozás és egyéb érzékelési módokon működő érzékelők lehetnek. Érdemes eltérő működési elven működő eszközöket alkalmazni, és a téves riasztások számának csökkentése érdekében csak azok együttes (vagy bizonyos időn belül bekövetkezett) jelzése esetén generálni riasztást. A kültéri védelem eszközeit lehetőség szerint kettős kerítés közé, védőzónába kell telepíteni. Néhány példa a kültéri védelem eszközeire:

- Kültéri passzív infra mozgásérzékelők:

Amire a passzív jelző is utal, **nem bocsátanak ki magukból energiát**, hanem a környezetből rájuk eső **infravörös sugárzást érzékelik**. Így az emberi test hőmérsékletének megfelelő infravörös spektrumba eső hősugárzás-változásra is jelez. Alkalmazásuk hátránya, hogy az előttük mozgó nagyobb testű állatok, esetleges gyors hőmérsékletváltozások téves jelzést generálhatnak.. Az eszközöket általában **területvédelemre** használják, 10-20 méteres „látótávolság” és 90-140 fokos „látószög” mellett.

- Mikrohullámú mozgásérzékelők:

Aktív védelmi eszközök. Az adóegység mikrohullámú tartományba eső rádiófrekvenciás jelet sugároz. Amennyiben a lefedett térbe mozgó tárgy (személy) kerül, akkor a róla visszaverődő jel frekvenciája módosul.

- Kerítésvédelmi eszközök
- Területhatároló szerkezetre (kerítés, fal, korlát stb.) erősítve, annak deformáció-ját, rezgését érzékelik.
- Lépésérzékelők

A talajba fektetett csőben lévő folyadék, vagy levegő nyomása a fölötte lévő földrétegre lépéskor megváltozik, és ez jelzést okoz. Másik fajtája a talajba fektetett optikai kábel, amelynél a kábel végén lévő vevő érzékeli, ha az adóból érkező fény-impulzusok az optikai kábel kismértékű elhajlása miatt torzulnak. A harmadik típus a kapacitív lépésérzékelő, ahol érzékelő-tűskéket kell megfelelő távolságban leásni a földfelszín alá. Az érzékelési sugár típustól függően 5-10 méter lehet. A kapacitív érzékelők a kapacitás változásának kiértékelését végzik, melyet egy tárgynak a kondenzátor elektromos mezőjébe hatolása vált ki.

- Infrasorompók:

Aktív védelmi eszközök. Ha az emberi szem számára láthatatlan infravörös fénysugár megszakad az infravörös fényt kibocsátó adóegység és a vevőegység között, az eszköz jelez. Alkalmazásának hátránya, hogy sűrű köd, hóesés, por, stb. téves jelzést okozhat, valamint a sugárnyaláb környezetében található növényzetet folyamatosan karban kell tartani.

A felületvédelem eszközei

A felületvédelem („héjvédelem”) eszközei biztosítják a védendő épületbe történő behatolási kísérletek érzékelését. A nyitható ablakokat, ajtókat nyitásérzékelővel kell ellátni, az üvegfelületek betörésének jelzésére üvegtörés-érzékelőket kell telepíteni, a nem megfelelő mechanikai szilárdságú falszerkezeteket falbon-tás-érzékelőkkel kell védeni.

A térvédelem eszközei

Térvédelemmel biztosítjuk a védendő területen belül történő mozgások jelzését. A védendő helyiségek mindegyikében, vagy csapda-szerűen (például csak a közlekedőfolyosókon) mozgásérzékelőket helyezünk el. Ezek lehetnek:

- Passzív infravörös mozgásérzékelők:

Működési elvük megegyezik a kültéri passzív infra mozgásérzékelőkével, azonban csak beltérben használhatók.

- Mikrohullámú mozgásérzékelők:

Működési elvük itt is megegyezik a kültéri mikrohullámú mozgásérzékelőkével, azonban csak beltérben használhatók. Alkalmazásukat korlátozza, hogy mivel a rádióhullámok áthatolnak a vékonyabb falakon, üvegfelületeken, az érzékelők az azokon túli mozgásokat is érzékelhetik.

- Ultrahangos mozgásérzékelők:

A mikrohullámú érzékelőhöz hasonló működési elv, azonban a kibocsátott hangfrekvencia az emberi hallásküszöb felett van kicsivel, és falakon, üvegen nem hatol át. Ezen eszközök telepítésénél ügyelni kell arra, hogy bár az emberi fül az ultrahangtartományra már nem érzékeny, de néhány háziállat (kutya, macska) még hall ebben a tartományban!

- Kombinált mozgásérzékelők:

Elnevezésüknek megfelelően egy burkolaton belül tartalmazznak passzív infravörös, és mikrohullámú, vagy ultrahangos doppler mozgásérzékelőt. A piacon megtalálható kombinált érzékelők nagy többsége mikrohullámú doppler-egységet tartalmaz, azonban találkozhatunk ultrahangos szenzorral épített kombinált mozgásérzékelőkkel is. A két különböző fizikai jellemzőt érzékelő detektor ÉS logikai kapcsolata (azaz, ha mindkét detektor egyszerre jelez) biztosítja a megbízhatóbb érzékelést és a téves jelzések csökkenését.

11.2. A tárgyvédelem eszközei

A kis térfogatban koncentrálódó nagy értékek felület- és térvédelemtől független védelmének igénye tette szükségessé különféle tárgyvédelmi eszközök kifejlesztését. A tárgyvédelmi eszközök a védendő tárgy pozíciójának, vagy fizikai állapotának megváltozását jelzik. Tárgyvédelemről beszélünk akkor is, amikor pán célszekrények, trezorok, széfek és műtárgyak elektronikus őrzéséről van szó. A tárgyvédelem eszközei:

- Rezgésérzékelők:

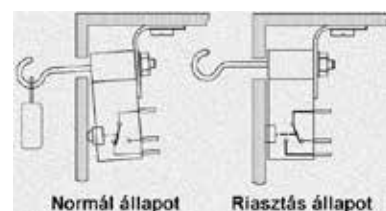
Leggyakrabban vékony falak, trezortermek, pán célszekrények, ATM-ek védelmére használják őket. Az érzékelőt a védendő tárgy felületére kell szerelni, a tárgy rezgését érzékeli.

- Súlyérzékelők:

Felakasztott képek, szobrok és egyéb álló műtárgyak védelmére használatos eszközök, amelyek a védendő tárgy elmozdításakor vagy eltávolításakor jeleznek.

- Infrahang-érzékelő

Vitrinek védelmére kifejlesztett, adóból és vevőből, valamint jelfeldolgozó egységből álló aktív eszköz. A vitrin belső terét az adó igen alacsony (legfeljebb néhányszor 10 Hz) frekvenciájú hanghullámokkal sugározza be, az adott vitrinre jellemző visszavert hangot a vevő (mikrofon) érzékeli. Amennyiben a vitrin bármely pontját megbontják, a visszavert hanghullámok jellemzői megváltoznak, és az eszköz riasztást generál.

5. ábra Súlyérzékelő működés közben

11.3. A személyvédelem eszközei

Személyvédelmi eszközökkel biztosítjuk a védendő objektumban a riasztórendszer élesített, vagy hatástalanított állapotától függetlenül a dolgozók személyi biztonságát. A passzív személyvédelmi eszközök (lövedékálló üvegek, betörésbiztos üvegek, rácsok stb.) fizikai védelmet nyújthatnak, míg az aktív személyvédelmi eszközök lehetőséget biztosítanak támadás esetén csendes riasztás aktiválására. Fontos, hogy a támadásjelző eszközök működtetése ne legyen észrevehető a támadó számára, mivel ez előre megjósolhatatlan reakciókat válthat ki belőle. Előfordulhat ugyanis, hogy a pánikjelzés leadása által indított szirénák meggondolatlan cselekményekre, felesleges erőszakra készítetik az elkövetőt, ami emberéletekbe is kerülhet.

Aktív személyvédelmi eszközök:

- Kézi támadásjelzők (gombok, kapcsolók):

A támadás által veszélyeztetett személyek közelében kell elhelyezni őket. Lehetnek egyszerű nyomógombok, kapcsolók vagy lehajtható fedelű támadásjelző eszközök. Az eszközök működtetése kézzel történik.

- Támadásjelző pedálok, sínek:

Lábbal működtethető eszközök, szerelhetők padlóra, asztal belső oldalára vagy az asztallap aljára.

- Optikai támadásjelzők:

Az optikai támadásjelzőket pénztároló rekeszekkel felszerelt pénztárakban helyezik el. Alapállapotban az érzékelő elem pénzköteggel van letakarva. Amennyiben a pénztáros ezt az egyébként nem használt pénzköteget leemeli a helyéről, az érzékelő jelez.

- Rádiós támadásjelzők:

A támadásjelző eszközbe épített rádióadó gombnyomáskor jelez, ezt a jelzést a vevő egység veszi és riasztást generál. Mobil támadásjelző eszköz használata nem helyhez kötött. Biztonsági őrk, épületen belül gyakori helyváltoztatással járó munkakörben dolgozók is használhatják.

11.4. A riasztás-jelzés eszközei

A védelem megsértése esetén riasztás-jelzést kell generálni a helyszínen, illetve egy (táv-) felügyeleti központban, ahonnan az intézkedést végző szerv zavartalanul értesíthető. Attól függően, hogy csak a felügyeleti szolgálatnál jelez-e a rendszer, vagy a helyszínen is hallható/látható jelzést ad, a riasztás csendes, vagy hangos riasztás lehet.

A helyi riasztás-jelzés eszközei kialakításuk és elhelyezésük szerint lehetnek kültéri és beltéri kivitelűek. A helyi riasztás-jelzés eszközei a jelzés típusa szerint lehetnek hangjelzők, fényjelzők vagy a kettő kombinációja, azaz hang és fényjelzők. Csoportosíthatjuk a helyi riasztás-jelzés eszközeit a tápellátás módja szerint is. Így megkülönböztetünk beépített akkumulátorosokat, amelyek a tápfeszültség elvételekor azonnal jelzést adnak, szabotálásuk ezáltal nehezebb, illetve akkumulátor nélküli típusúakat, melyek a tápfeszültség ráadásakor jeleznek.

A behatolás-jelző rendszerek központi egysége az elektronikus behatolás-jelző központ. A központ fogadja az érzékelő jelzéseit vezetékes, vagy rádiós úton. **A központ és a felhasználó közötti interfész a kezelőegység.** A kezelőegység segítségével tudunk a központtal és a központon keresztül a teljes rendszerrel kapcsolatot teremteni. A központ a kezelőegységen jelzi ki az információkat. A kezelőszemélyzet a kezelőegységen begépelt **személyi azonosító kód (PIN)** használatával fér hozzá a központ menürendszeréhez, ahonnan el tudja végezni például az élesítési, kikapcsolási feladatokat. Szintén a kezelőegységen keresztül történhet az eseményeket tároló memória kiolvasása. A legtöbb központ az eseményeket kronológiai sorrendben tárolja, dátum- és időbélyeggel ellátva.

Videómegfigyelő-rendszerek

A technika látványos fejlődésének köszönhetően az elmúlt húsz évben a videómegfigyelő-rendszerek világszerte gomba módon kezdtek el szaporodni. Felsorolni szinte lehetetlen mindazon helyeket, ahol videómegfigyelő-rendszerekkel találkozhatunk. Ilyen helyszínek lehetnek pl. közterületi térfigyelő kamera, pénztárak, múzeumok, kiállítások, közlekedés, kórházak, rendelő intézetek, oktatási intézmények, ipari létesítmények, repülőterek, pályaudvarok, bevásárlóközpontok, üzletek, stadionok, irodaházak, társasházak, lakóépületek, magáningatlan, büntetés-végrehajtás, katonai objektumok, könyvtárak, rendőrség, kaszinók, stb.

Kamerák

A kamerák feladata az általuk látott természetes kép átalakítása elektromos jelekké, amelyek alkalmasak megfelelő átviteli csatornán történő továbbításra, képpé történő visszaalakításra, valamint rögzítésre. A kamerák képalkotás szempontjából lehetnek **fekete-fehér** vagy **színes**, illetve **nappal színes, éjszaka fekete-fehér** (Day/Night) képet adók.

A felbontás a kamerára vonatkozó olyan jellemző, mely kifejezi, hogy függőleges vagy vízszintes irányban milyen két egymásmelletti pontot tud még megkülönböztetni. Általánosságban a 400 TVL felbontás alatti kamerákat kis-, míg az e felettieket nagy felbontásúnak nevezzük.

Objektívek

A kamerarendszer egyik legfontosabb alkotóeleme az objektív. Ez érthető, hiszen a kamera elektronikus része csak azokat a képeket tudja feldolgozni, amelyeket számára az objektív leképez. Az objektívnek azt a tulajdonságát, hogy mekkora nagyítással állítja elő a képet, a **fókusz távolsággal** (gyújtótávolsággal) milliméterben szokták megadni.

Képtáviteli eszközök

A kamerák után a második legfontosabb elem egy videómegfigyelő-rendszerben, maga az átviteli csatorna, hiszen lehet bármilyen nagy érzékenységgű és felbontású kameránk, valamint jó minőségű objektívünk, ha az átvitel során „sérül” a videojel. Az átviteli csatorna, mint gyűjtőfogalom alá tartoznak mindazon technológiai megoldások és eszközök, melyek biztosítják a videojel átvitelét két pont között. A legsűrűbben használt átviteli eszköz a koaxiális (körszimmetrikus, röviden: koax) kábel. Sokszor a kamerából kijövő videojelet átalakítjuk más típusú jellé annak érdekében, hogy nagyobb átviteli távolságot érhessünk el. Erre jó példa a csavart érpáras vezeték, vagy az akár 20 km távolság áthidalására is alkalmas optikai kábel. A vezetékes képtáviteli megoldáson túl létezik még vezeték nélküli rádiós, infrás és lézeres képtáviteli lehetőség is.

Monitorok

A monitorok feladata, hogy kétdimenziós felületen megjelenítsék a kamerák által előállított, vagy valamilyen tárolóeszközön rögzített és visszajátszott videó képeket. A monitorok felépítésben és áramköri kialakításban nagymértékben hasonlítanak az otthoni televízióhoz, azonban áramkörei 24 órás folyamatos üzemre tervezettek.

Videó központok

A legegyszerűbb videó rendszer egy optikával felszerelt kamerából, egy monitorból és a kettőt összekötő valamilyen átviteli közegből áll. Amennyiben a kamerák számát akárcsak eggyel is megnöveljük, szükségünk lesz egy olyan eszközre, mely képes a többi kamera jeleinek a fogadására és ezek képeinek egyetlen (vagy akár több) monitoron történő megjelenítésére. Ezek az eszközök az ún.: videó központok. A képek megjelenítése többféle módon történhet. Lehet sorrendi, vagy más néven szekvenciális, osztott képes, vagy ezek kombinációja. A képfeldolgozás és -megjelenítés módja szerint több típust különböztetünk meg, melyeknek egyébként a felhasználási területeik is különbözőek lehetnek.

Kameratartók és burkolatok

A kameratartók a kamerák megfelelő, mechanikailag stabil rögzítését, szerelését teszik lehetővé az installálás során. Anyagukat tekintve alumínium, acél, szénszálas erősítésű, illetve műanyag kivitelben egyaránt kapható. **Feladatuk a kamera és objektív védelme a külső mechanikai behatásoktól és időjárási viszonyoktól.**

Kameraforgatók és mozgatók

A kameraforgató egységek régóta megtalálhatók a gyártók és rendszertervezők palettáján. Vannak, akik ellenzik, és vannak, akik szorgalmazzák ezen eszközök telepítését. Az ellenzők szerint adott szituációban

biztos, hogy a kamera pont nem oda néz, ahova szükséges. Akik pedig kiállnak a mozgóegységek mellett, azok azzal érvelnek, hogy így egy sokkal költségtakarékosabb, viszont hatékonyabb rendszert lehet kialakítani, mivel a fix telepítéshez képest a mozgatás, ha nem is jelent egy új dimenziót, de mindenféleképpen nagyobb területek megfigyelését teszi lehetővé. Valóban mindkét tábor érve tartalmaz igazságokat, azonban megfelelő installálás és használat mellett a videómegfigyelő-rendszerek elemeiként a mozgóegységek jó szolgálatot tehetnek.

Képrögzítők

Sokszor van szükség az események **utólagos rekonstrukálására**. Ehhez nyújtanak segítséget a képrögzítők, melyek ma már sok hasonlóságot mutatnak ahhoz, ahogyan a számítástechnikai adatainkat is tároljuk. Mára már szinte mindenhol a képek rögzítése merevlemezekre történik.

11.5. Automatikus tűzjelző rendszerek

Az automatikus tűzjelző rendszerek telepítésének célja a keletkező tűz korai észlelése, a beavatkozó szervek mielőbbi értesítése az emberéletek és az anyagi javak hatékony mentésének érdekében.

Az automatikus tűzjelző rendszerekkel szemben elvárás, hogy a helyi riasztás-jelzésen túl automatikus vezérlési feladatokat is képesek legyenek elvégezni. Az égés során megváltozik az anyagok szerkezete, gázok fejlődnek, füst képződik, lánggal égés során pedig jelentős mennyiségű hő keletkezik. A keletkező gázokat az emberek szaglással, a füstöt- lángot látással, a hőmérsékletemelkedést pedig tapintással érzékelik. **Az automatikus tűzjelző rendszerekben használt elektronikus tűzjelző érzékelők is az égés során keletkezett gázokat, füstöt, hőmérsékletemelkedést tudják jelezni**, illetve a lángot, füstöt optikailag érzékelni a láthatófény-tartományban, vagy infravörös, esetleg ultraibolya tartományokban. Az automatikus tűzjelző rendszerek központi egységből, a hozzá csatlakoztatott kézi jelzésadókból, automatikus érzékelőkből, valamint vezérlő- jelzőeszközökből állnak. **Tűzjelzéskor a tűzjelző rendszer automatikusan végrehajtja a vezérlési feladatokat.** Leállítja a szellőzőrendszereket (hogy azok friss levegő befújásával ne táplálják a keletkező tüzet), megszólaltatja a helyszín elhagyására figyelmeztető hangjelzőket. Vezérli a felvonókat úgy, hogy azok lemenjenek a földszintre (vagy ha a menekülési útvonal másként kívánja, az adott vészkijáráttal rendelkező szintre), és ott kinyissák ajtóikat. Vezérli a gépészeti berendezések tűzcsappantyúit, becsukja a tűzgátló ajtókat, felszabadítja a beléptető-rendszer által felügyelt vészkijáráti útvonalba eső ajtókat, esetleg oltást indít.

A tűzvédelmi berendezés létesítésére vagy átalakítására (módosítás, bővítés) **műszaki tervdokumentációt** kell készíteni, melyet a tűzvédelmi hatósággal engedélyeztetni kell. A telepített, vagy átalakított berendezések használatbavételét a tűzvédelmi hatósággal engedélyeztetni kell. A létesítéshez, használatbavételhez szükséges hatósági engedélyt a létesítésre kötelezettnek (építtetőnek) kell beszereznie. Ez a feladat egy meghatalmazással átruházható a tervezőre is. **A tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról szóló 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet alapján kell az automatikus tűzjelző rendszerek létesítését és használatbavételét engedélyeztetni.**

11.6. Beléptető-rendszerek

A jól kiépített behatolás-jelző rendszerek zárás és élesítés után teljesítik feladatukat, meggátolják, jelzik és dokumentálják az illetéktelen behatolási szándékokat.

A beléptető-rendszer elemei

A beléptető-rendszer feladata: a belépő azonosítása, a belépési jogosultság megállapítása, az esemény dokumentálása, valamint az áthaladás szabályozása. Egy beléptető-rendszer alapvető funkcionális egységei: felismerő berendezés, áthaladás vezérlő rendszer, központi egység.

A beléptető-rendszer kiépítése az igényeknek megfelelően erősen változhat az egyedi belépési ponttól kezdve egészen az épületkomplexumok, vagy több telephelyes vállalatok hierarchikus beléptető-rendszeréig. Az egyes gyártmányoknál az eltérő fejlesztések következtében a részegységek elkülönülése nem mindig figyelhető meg, de a felsorolt funkciókat minden rendszernek teljesítenie kell.

Felismerő berendezés

A felismerő berendezés feladata: megállapítani és továbbítani az áthaladás vezérlő rendszer felé a belépő személy azonosítási jellemzőit, valamint tájékoztatást nyújtani a beléptető pont állapotáról, a belépési igény elfogadásáról, stb. Az azonosítás történhet a belépő személy **biometrikus jellemzői**, a **magával hordott azonosító eszköz** vizsgálata, ill. **memorizált információ** alapján.

Áthaladás vezérlő rendszer

Az előzetesen letöltött adatok alapján az áthaladás vezérlő rendszer feladata megállapítani, hogy a belépő személy a rendszerhez tartozik-e, valamint az adott időszakban jogosult-e áthaladni a kezelt beléptető ponton. A döntési információk megjelennek az olvasón (pl. zöld, vagy piros fény, figyelmeztető hang, kiírás LCD vagy más kijelzőn) és - engedélyezés esetén - a beléptető pont megnyílik. Riasztás jelzés érkezik az áthaladás vezérlő rendszerbe a beléptető ponttól: ha engedélyezés nélkül hatolnak át rajta, illetve ha a megszabott időn túl marad nyitva. Ugyancsak riasztás jelzés (szabotázs) keletkezik a felismerő berendezés, vagy a vezérlő burkolatának felnyitása esetén. A központi egységtől, illetve a beléptető rendszeren kívülről is érkezhettek az áthaladás vezérlő rendszerbe utasítások, amelyek a beléptető pontok, vagy egy részük nyitására (pl. tűzjelző rendszer, pánikgomb, stb.), vagy zárására (pl. behatolás jelző rendszer) vonatkoznak.

Központi egység

A központi egység szervezi a beléptető rendszer működését. Itt történik meg a jogosultságok meghatározása, az áthaladás vezérlő rendszerek felprogramozása, a működéssel kapcsolatos információk megjelenítése, dokumentálása, a teljes rendszer működésének ellenőrzése stb. A központi egységen keresztül történhet meg a rendszer szolgáltatásainak kiterjesztése, illetve több rendszer összekapcsolása.

Személyazonosítás

A beléptető rendszer első feladata a belépő személy azonosítása. A leggyakrabban használt azonosító eszközök kártya formátumúak, melyek mérete elvileg tetszőleges, de napjainkra a **smartcard** (bankkártya) szabvány terjedt el világszerte. Napjainkban már nem a legelterjedtebb azonosító eszköz a **mágnescsíkos kártya** (röviden mágneskártya). Mára már inkább az érintés nélküli azonosítási eljárások kerültek többségbe. Ezeknél a megoldásoknál a rádiós felismerő berendezés és a kártya az elektromágneses hullámok terjedését kihasználva egymás érintése nélkül kommunikál.

Kódkapcsolók alkalmazása

A **kódkapcsoló** (más néven billentyűzet, tasztatúra, nyomógombsor, stb.) elvileg önmagában is lehet egy beléptető rendszer felismerő berendezése, de a gyakorlatban már ritkábban használják.

Biometrikus azonosítás

A személyazonosítást szolgáló eszközök túlnyomórészt másolhatók, hamisíthatók, de a legjobban védett kártyák is eltulajdoníthatók, kerülhetnek illetéktelen kezekbe.

Már régóta ismert, hogy az emberre jellemző biológiai jegyek a legjobb azonosítók, de annak a hatalmas mennyiségű információnak tárolása, gyors és hibátlan feldolgozása, amit például egyetlen ujjnyomat tartalmaz, csak a személyi számítógépek elterjedésével vált lehetővé. **Azokat a rendszereket, amelyek az ember biológiai jegyei alapján végzik a személyazonosítást biometrikus azonosítóknak nevezzük.** Az embereket szinte minden porcikájuk alapján meg lehet különböztetni egymástól, azonban a beléptető rendszereknél praktikus okokból az ujjnyomat, a kézgeometria, a retina, az írisz, a hang és az aláírás jellemzőit vizsgálják leggyakrabban. Minden biometrikus azonosító rendszer működésének alapja, hogy a belépő személy vizsgált jegyeit korábban felvett és eltárolt mintákkal hasonlítja össze.

Az áteresztés eszközei

A beléptető rendszerek igen fontos részei a beléptető pontok, amelyek az áthaladás vezérlő rendszertől kapott utasítások alapján teszik lehetővé, vagy akadályozzák meg az áthaladást. A beléptető pontokat úgy kell kiépíteni, hogy ne legyen mód megkerülésükre, lehetőleg egyidejűleg csak egy ember haladhasson át rajta és rendelkezzen olyan érzékelővel, amely jelzi a beléptető rendszer felé az eszköz nyitott állapotát. Az áteresztés eszköze lehet elektromos zárral, vagy ajtótartó mágnessel szerelt ajtó, automatizált ajtó, forgóajtó, lengőkaros sorompó, forgókereszt, lebillenő karú háromágú sorompó (forgóvilla), szétnyíló karú sorompó.

11.7. Áruvédelmi rendszerek

Korábban az üzletek egy kis eladótérrel és viszonylag nagy kiszolgáló területtel rendelkeztek. A vevő kiválasztotta a megvenni kívánt portékát, az eladó levette a polcra, majd ha a vevő kifizette, akkor átadta neki. A vevők kegyeiért folytatott küzdelemben az üzletek elkezdték az árucikkeket a vevők által elérhető helyekre rakni, hogy a vevő megnézhesse, megfoghassa, esetleg kipróbálhassa azokat. Mára az üzletek már szinte csak eladótérből állnak, a vevők önkiszolgáló módon választják ki, amire szükségük van és elenyésző azon termékek száma, amelyeket kiszolgálópultból kell kérni az eladótól. A fizetés pedig egy kasszasornál történik. Az áruházak kialakításánál cél, hogy a vásárlók gyorsan bejussanak az üzletbe, ott minél több ideig tartózkodjanak, lehetőleg az áruház összes termékét megnézzék, majd ha távozni kívánnak, akkor azt minél előbb megtehessék, a lehető legkevesebb sorban állással töltött idővel.

Az áruvédelmi rendszerek telepítésének célja az árusított termékek fizetés nélkül történő kivitelének jelzése. Az EAS, az elektronikus áruvédelem angol nevének rövidítése (Electronic Article Surveillance). Az EAS rendszer feladata: az árukészlet egyes cikkei védi a lopástól. Ez azt is jelenti, hogy a vásárló az eladótérben az árut akár zsebre is teheti, ha a pénztárnál kifizeti, akkor nincs semmi baj, ha viszont fizetés nélkül próbál távozni, akkor az áruvédelmi rendszernek jeleznie kell.

A rendszerek kialakítása

A ki- és bejáratoknál és a pénztáraknál alkalmazott áruvédelmi rendszerek természetesen csak azon termékek eltulajdonítását tudják jelezni, amelyet a dolgozók (vagy már a csomagolás során a gyártók) előzetesen elektronikus áruvédelmi etikettekkel, vagy **címkékkel** láttak el. Az árukról a címkéket csak a dolgozók távolíthatják el speciális célszerszámokkal, vagy hatástalaníthatják úgynevezett **deaktivátorokkal**.

Az áruvédelmi rendszerek Mikrohullámú (MW) rádiófrekvenciás (RF), elektromágneses (EM), akusztó-mágnetikus (AM), illetve vezetékes kialakításúak lehetnek. Kiválasztásuknál figyelembe kell venni a védeni kívánt árucikkeket, a környezeti zavaró tényezőket (rádiófrekvenciás zavarok), a helyszíni adottságokat, illetve – mivel a kapukat a menekülési útvonalon helyezzük el, – ügyelni kell arra, hogy a letelepített eszközök a terület biztonságos elhagyását ne akadályozzák, a kiürítési időtartamot ne hosszabbítsák meg.

11.8. Kültéri mechanikai védelmek

Ezeket az eszközöket többnyire egy adott objektum környezetébe kell telepíteni. Alapvető célja, hogy megnehezítse a védett objektum megközelítését, vagy/és védje az objektum környezetében elhelyezkedő értékeket.

Az alkalmazható eszközök, megoldások a következők:

- Árkok

Alkalmazása több évszázadra vezethető vissza. Célja jelenleg is a védendő objektum megközelíthetőségének megnehezítése.

- Töltések

Kialakításaik szerint az árkok ellentéte. Az árkokkal szembeni előnye, hogy méreteitől függően nehezítik, vagy meg is gátolják a mögé való betekintést, korlátozzák tehát az objektumon belüli mozgások követését, kifigyelését.

- Kerítések

A kerítés az egyik leggyakrabban alkalmazott kültéri vagyonvédelmi építmény. A kerítés kijelöli a védett, felügyelt terület határát, valamint meggátolja, illetve megnehezíti a bejutást és belátást a védett területre. A vagyonvédelmi célból épített kerítések alapjai rendszerint szilárdak. A kerítések anyaga lehet: beton, tégl, kő, fém rácsszerkezet, drótfonat, fémháló, illetve ezek kombinált alkalmazási módszerei. Kerítésként alkalmazhatók a megfelelő magasságú, sűrű növényű sövények is. A kerítésen való átjutás nehezítésére a kerítéshez rögzített, sérülést okozó eszközöket is rögzíthetnek. (Pl. a kerítés falzatának tetejébe bebetonozott üvegcserepek, tüskés drót stb.). Drótakadályt önállóan is alkalmaznak, ideiglenes elhatárolásra, bekerítésre.

- Kapuk, sorompók, egyéb forgalomkorlátozó berendezések

A kerítésen történő legális átjutást kapuk, sorompók és forgalomkorlátozó berendezések teszik lehetővé. Feladatuk az illetéktelen belépés megakadályozásán kívül az adott, védett objektumba való belépési jogosultság felügyelete, a jogosultak belépni szándékozó személyek, gépjárművek belépésének biztosítása, illetve a jogosulatlanok megakadályozása. A forgalomkorlátozó berendezéseket elsősorban a kiemelten védett objektumok védelmére tervezték. Optimális esetben a kerítésen lévő kapuk és sorompók mechanikai megerősítését, a gépjárműforgalom szabályozását, illetve megakadályozását szolgálják. Ezek lehetnek: biztonsági oszlop, biztonsági útakadály, biztonsági úttorlasz, illetve abroncsstörő berendezések. Az eszközök közvetlenül csatlakoztathatók az elektronikus beléptető-rendszerhez, így lehetőség van az eszközök automatikus üzemeltetésére is.

11.9. Héjszerkezeti védelmek

Az objektum héjszerkezete alatt annak falait és födémjeit értjük. A rajtuk történő áthatolás kétféle módon, robbantással, vagy falbontásos módszerrel lehetséges. Mindkét behatolási módzat akusztikusan figyelemfelhívó, és elektronikus úton is jól detektálható. Mindezeket túl a falbontás megfelelő szerszámozottságot kíván és időigényes, a robbantás pedig felkészültséget igényel. A védelmi szinthez szükséges megfelelő szilárdságú falzat és födém kialakítása már az objektum tervezési/kivitelezési szakaszában feladat. Ennek utólagos módosítása igen költséges.

A héjszerkezeti védelem feladatkörbe tartozhat a nyílászárók megfelelő mechanikai védelme, melyre a rácsok, redőnyök és fóliák szolgálnak.

A rács szerkezetét képező anyag minőségére, valamint a rács kialakításának és felszerelésének módjára ajánlások vannak. Ennek értelmében a pénzintézetekre vonatkozóan pl. előírt a járószinttől 3 m-nél alacsonyabban elhelyezkedő nyílászárók teljes felületére, minimum 16 mm keresztmetszetű köracél anyagból készült, - vagy ezzel egyenszilárdságú, - kívülről nem szerelhető, minimum 100 x 300 mm-es kiosztású rácszat felszerelése.

Esztétikusabb, ebből kifolyólag lakókörnyezetben általánosabban használt védelem a redőny. Hozzá kell azonban tenni, hogy alapfunkcióját tekintve inkább a betekintés, mintsem a behatolás gátlására szolgál. Megfelelő mechanikai szilárdságot csak a speciális, megerősített biztonsági redőny nyújt, melynek bekerülési költsége többszöröse a hagyományos változatnak.

Nyílászárók

A falszerkezeti elemeken a legegyszerűbb átjutást általában a nyílászárók biztosítják. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a lakásbetörések döntő többségét a nyílászárók - ajtók, ablakok - feltörésével, erőszakos kinyitásával követik el. A mechanikai védelem legsokrétűbb területe a nyílászárók védelme.

Ajtók

Az ajtók és kapuk feladata nyitott állapotban a terek közötti kapcsolat létrehozása, míg zárt állapotban a terek elválasztása. Az ajtók rendeltetésük szerint lehetnek: bejárati ajtók, tűzgátló ajtók, trezorajtók, fogdaajtók, forgóajtók, lengőajtók, erkélyajtók, garázsajtók, vész kijárati ajtók, szobaközi ajtók, stb. Az ajtó részegységei:

- ajtótok
- szárny
- pánt (A tok és szárny között a teherátadó kapcsolatot teremti meg.)
- Kiegészítő szerelvények (zárszerkezetek, vasalatok, stb.)

Ablakok

Az ablakok feladata lehetővé tenni a fény bejutását, a természetes szellőzést, és a vizuális kapcsolatot a környezettel, valamint megakadályozni a szél, a csapadék, a por beáramlását, a tér túlzott lehűlését, felmelegedését, a zaj bejutását, a behatolást, és a kizuhanást. Működés szerint megkülönböztethetünk fixen üvegezett, nyíló, bukó, billenő és forgó, bukó-nyíló, toló, és harmonika típusokat.

Zárák, zárszerkezetek

A záratok rögzítési módjuk alapján különböztetjük meg. Három rögzítési mód ismeretes, ezek:

- a rácsavarozható zár, melyet rácsavarozunk (rászerelünk) az ajtólapra,
- a beeresztő zár, mely az ajtólapba van beeresztve,
- a bevésőzár, melyet az ajtólapba bevésve szerelünk.

Biztonsági ajtóknál találkozhatunk az ajtólapba épített több ponton záródó zárszerkezettel.

Hengerzárbetétek, lakatok

Az átlagosan használt záratok hengerzárbetétet működteti. A hengerzárbetét olyan alkatrész, melynek rendeltetése, hogy cserélhetően az e célra elrendezett záratba, például a bevésőzárba behelyezhető legyen. A hengerzárbetét a kulcs elfordításával elmozdítja a zárreteszt, és amennyiben váltókar is van a záratban, közvetlenül mozgatja a zárapsdát is. Egy zárószervezet a hengerzárbetét és a különböző zárható és/vagy különböző kulcsprofilú hozzá tartozó kulcsok kombinációja, amelyek egymással funkcionálisan kapcsolatban vannak.

A lemez- és tömörházas lakatok működése hasonlít a zárszerkezetek és hengerzárbetétek működéséhez. Itt azonban a megfelelő lezárásra ún. lakatpántra is szükség van, amit a lakat kengyele retesz. Legtöbbször épp ez a lakatpánt van a legnagyobb támadásnak kitéve, ezért ennek minősége és felszerelési módja figyelmet igényel.

Rácsszerkezetek

A rácsszerkezeteket többnyire nyílászárók felületének elfedésére használjuk, ezenkívül alkalmazzák még fal-felületek megerősítésére, térhatárolásra, illetve találkozhatunk vele különböző aknáknál (vízóra, angolakna), vagy villanyóra szekrényeknél. A rácsszerkezetek lehetnek: fixre beépítettek, nyithatók, kézi, vagy motoros erővel el-, vagy felhúzhatók.

A biztonsági fólia

A biztonsági fóliák olyan többrétegű, laminált, műanyag alapú védőelemek, amelyeket az üvegfelületre utólag felerősítve megakadályozzák annak támadás esetén történő azonnali összeesését. A fólia csak rövid ideig tud ellenállni a támadásoknak, ezért vagyonvédelmi szempontból ott érdemes alkalmazni, ahol gyors lefolyású támadással lehet számolni.

A fóliák másik alkalmazási területükön az ember testi épségét védik, mivel egy esetlegesen betört üvegből nem szóródnak szét a szilánkok, így nem okoznak sérülést (pl. egy robbantást követően). A biztonsági fóliák alkalmasak lehetnek „Molotov koktél”-lal való támadás ellen, robbanásveszélyes üzem üvegezett nyílászáróinak védelmére, továbbá terrorcselekmények, robbantásos támadások esetén a személyvédelemre.

Értéktároló eszközök

A kis térfogatban koncentrálnodó nagy értékek (tipikusan nagy értékű eszközök, műtárgyak, ékszerek, stb.) tárolására különböző értéktárolók állnak rendelkezésre. Ezek között megtalálhatunk tűzálló, betörésálló, illetve a kettő kombinációjából kialakított értéktárolókat. Fontos megjegyezni, hogy a névvel ellentétben csak késleltetni tudják mind a tűz, mind pedig a mechanikai áthatolási időt. Az értéktárolókat minősítésük során értékhatár kategóriákba sorolják be, ennek alapján kiválaszthatók azok a típusok, melyek az igényeink szerinti értékőrzésre alkalmasak. Egyes típusú értéktárolóknak az illetéktelen kinyitás során történő eltulajdonításon túl a tárolt értékek fizikai biztonságát is szavatolni kell.

Páncélszekrények (értékszekrények)

A klasszikus páncélszekrények kettős acélfalból álló értéktárolók. A nagyobb értékek tárolására készült páncélszekrények külső és belső fala között rendszerint különleges anyag található, amely a fokozott fizikai támadás elleni védelem növelése végett kerül beépítésre. Ezek az anyagok lehetnek B400-as beton, gyöngykavics, vagy a gyártó szabadalmát képező speciális egyéb anyag. Az ajtólapokra az előírások szigorúbbak, mint az oldallapokra, mivel itt helyezkednek el a különféle zárszerkezetek. A zárszerkezetek lehetnek kulcsos, azaz lemezzel zárósak, tárcsás reteszelésűek, azaz számkombinációsak, továbbá elektromechanikus zárszerkezetűek.

Tűzálló szekrények

A számítógépes adatvédelem céljára gyártott szekrények is ide tartoznak, miután az adathordozó eszközök miatt a szekrények belső hőmérséklete nem emelkedhet 300 C fok fölé. Ezek minősítési vizsgálatai szigorúbbak, mint a tűzálló szekrényeké. A tűzálló szekrények belső hőmérsékletét 660 C fokig szavatolják, feljebb nem emelkedhet, mert a papír 700 C fok felett izzik, majd elszénesezik. A tűzálló szekrények 30, 60, 90, 120 percre minősítettek.

Támadást akadályozó üvegek

A támadást akadályozó üvegek közös jellemzője, hogy az üveg betörése után az üvegrétegek közötti PVB fólia megnehezíti az áthatolást, és megakadályozza az üvegszilánkok kipergését, leválását.

11.10. ÖSSZEFOGLALÁS

Az elektronikus behatolás-jelző rendszer védelmi körökre osztható, úgymint: kültéri védelem, felületvédelem, térvédelem személyvédelem és tárgyvédelem. A védelmi körökön túl a rendszerek fontos része a riasztás-jelzés és/vagy a távfelügyelet felé történő átjelzés. A kültéri védelem eszközei mozgás, rezgés, nyomásváltozás és egyéb érzékelési módokon működő érzékelők lehetnek. A felületvédelemmel a védendő épületbe történő behatolási kísérletek érzékelését, a térvédelemmel pedig a védendő területen belül történő mozgások jelzését biztosítjuk. A tárgyvédelmi eszközök a védendő tárgy pozíciójának, vagy fizikai állapotának megváltozását jelzik. Személyvédelmi eszközökkel biztosítjuk a védendő objektumban a riasztórendszer élesített, vagy hatástalanított állapotától függetlenül a dolgozók személyi biztonságát. A behatolás-jelző rendszerek központi egysége az elektronikus behatolás-jelző központ, mely fogadja az érzékelő jelzéseit vezetékes, vagy rádiós úton. A központ és a felhasználó közötti interfész a kezelőegység. Videó megfigyelőrendszereket telepítünk különböző események megfigyelésére, valamint tárolására a cselekmények egy esetleges későbbi rekonstruálása céljából. Az automatikus tűzjelző rendszerek telepítésének célja a keletkező tűz korai észlelése, a beavatkozó szervek mielőbbi értesítése az emberéletek és az anyagi javak hatékony mentésének érdekében. A beléptető rendszer feladata: a belépő azonosítása, a belépési jogosultság megállapítása, az esemény dokumentálása, valamint az áthaladás szabályozása. Az azonosítás történhet a belépő személy biometrikus jellemzői, a magával hordott azonosító eszköz vizsgálata, ill. memorizált információ alapján. Azokat a rendszereket, amelyek az ember biológiai jegyei alapján végzik a személyazonosítást, biometrikus azonosítóknak nevezzük. Az áruvédelmi rendszerek telepítésének célja az árusított termékek fizetés nélkül történő kivitelének jelzése. Az áruvédelmi rendszerek mikrohullámú, rádiófrekvenciás, elektromágneses, akusztó-magnetikus, illetve vezetékes kialakításúak lehetnek. A személy átvizsgálása során a ruházat alá rejtett nemkívánatos tárgyak felderítése a cél. A gépjárművek belépésénél nem csak a belépési jogosultságot kell ellenőrizni, hanem azt is, hogy a gépjárművön, vagy annak csomagterében nem helyeztek el robbanóanyagot vagy más veszélyes eszközt. A vizsgálat történhet szemrevételezéssel, röntgenberendezéssel, kézi tükrökkel, alvázskenner-berendezéssel. Az objektum héjszerkezete alatt annak falait és födémjeit értjük. A héjszerkezeti védelem feladatkörébe tartozhat a nyílászárók megfelelő mechanikai védelme, melyre a rácsok, redőnyök és fóliák szolgálnak. A kis térfogatban koncentrálódó nagy értékek (tipikusan nagy értékű eszközök, műtárgyak, ékszerek, stb.) tárolására különböző értéktárolók állnak rendelkezésre. Ezek között megtalálhatunk tűzálló, betörésálló, illetve a kettő kombinációjából kialakított értéktárolókat.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen védelmi körökből áll az elektronikus behatolás-jelző rendszer?
2. Sorolja fel a kültéri védelem eszközeit!
3. Sorolja fel a felületvédelem eszközeit!
4. Sorolja fel a tárgyvédelem eszközeit!
5. Csoportosítsa és sorolja fel a személyvédelem eszközeit!
6. Mi a behatolás-jelző központ feladata?
7. Mi a kamerák feladata, és milyen típusokat ismer?
8. Mi az automatikus tűzjelző rendszer feladata?
9. Milyen vezérlési feladatokat hajt végre a tűzjelző rendszer?
10. Milyen feltételei vannak a tűzvédelmi berendezések létesítésének?
11. Mi a beléptető rendszer feladata?
12. Mi alapján történhet meg az azonosítás?
13. Mit jelent a biometrikus azonosító?
14. Mi az áruvédelmi rendszer feladata?
15. Mi a személy és gépjármű átvizsgálás célja?
16. Milyen eszközöket alkalmaznak a személy és gépjármű átvizsgálás során?
17. Soroljon fel mechanikai eszközöket a héjszerkezet védelmére!
18. Csoportosítsa az értéktárolókat!

XII. OBJEKTUMVÉDELMI GYAKORLATOK

A személy- és vagyonvédelmi tevékenységek közül az egyik, ha nem a legismertebb a létesítmények őrzése, amelyet a biztonsági szakzsargon objektumőrzésként, illetve objektumvédelemként fogalmaz meg.

12.1. Az objektum fogalma

A **biztonságnak** ki kell terjednie az **épületekre**, a bennük lévő **vagyontárgyakra**, az ott tartózkodó **személyekre**, és a **működtetés folyamataira** is, csak így érhetőek el kiegyensúlyozott, zavartalan körülmények.

Az objektum:

- Olyan, a természetben kialakult, illetve azon emberi beavatkozással módosított földfelszíni terület, vagy
- ember által létrehozott mesterséges egy, vagy több felépítmény, amely
- egyedileg azonosítható, és elkülönült területtel, meghatározott mérettel, határvonallal rendelkezik, és az objektum
- a benne lévő vagyontárgyak, az ott folyó tevékenység biztonságának fenntartása céljából
- szakszerű, folyamatos őrzése indokolt.

12.2. Az objektumok jellemzői

Az őrzési feladatok meghatározásakor nélkülözhetetlen az objektum valamennyi **biztonságra ható**, azzal összefüggésbe hozható releváns **tulajdonságának** feltárása, és figyelembe vétele.

A **védelmi szint** kialakítása optimális esetben a veszélyeztetettség különböző – kiemelt, fokozott, általános, gyenge - nagyságrendjén alapul.

A **kiemelt létesítmények** a legjelentősebb objektumok az állam működése szempontjából, így pl. a központi államhatalmi, közigazgatási szervek épületei, (parlament, kormányhivatalok, minisztériumok) a honvédelem, a nemzetbiztonság, a rendvédelmi szervezetek objektumai. (honvédség, rendőrség, büntetés-végrehajtás, katasztrófavédelem)

Ezek a létesítmények **kiemelten zártak**, vagy kiemelten védendő zónáik szerint **részben zártak**, ehhez igazodik az arra jogosultak belépésének és mozgásának, tartózkodásának konzekvens ellenőrzése, az alkalmazott biztonságtechnika magas színvonala.

A fokozott védelmi szintnek megfelelően hivatásos állomány, illetve fegyveres biztonsági őrség látja el a kiemelt objektumok őrzési feladatait.

Az összes többi létesítmény **egyéb** kategóriába sorolható, a belépés nyílt, lehetséges a személy- és gépjárműforgalom meghatározott feltételekkel.

A kategórián belül lényegesen **eltérőek** a kialakított **védelmi szintek**, amelyek - elsősorban a magánszférában - döntően a tulajdonosi szándékoktól, a biztonságra fordított pénzügyi lehetőségektől függenek.

Az ágazati jellegzetességek lényegesen befolyásolják az objektumok működési sajátosságait, ezen keresztül a biztonsági tényezőket:

- a **középületekre**, közhivatalokra elsősorban a dolgozók és az ügyfelek személyforgalma jellemző,
- **pénzügyi** típusúak a bankok, a pénz be- és kifizetést lebonyolító ügyfélfogadók, ahol speciális biztonsági feladatokat kell megoldani,
- az **egészségügyi** létesítményekben – kórházakban, rendelőintézetben – különös gondot kell fordítani a betegek, ápoltak forgalmára, értékeinek biztonságára,
- az **oktatási** intézményben ciklikus a dolgozók és diákok-hallgatók személyforgalma, kismértékű a haszonjárművek forgalma,
- a **kulturális** létesítmények – színházak, koncerttermek - látogatóinak érkezése és távoztása igényel nagy figyelmet, a múzeumokban a kiállítási tárgyak megóvása a privilegizált feladat,
- a **gazdasági** élet szereplői - ipar, kereskedelem, szolgáltatás, mezőgazdaság – esetében általában klasszikusan komplex őrzésvédelmi feladatokat kell ellátni,
- a **vendéglátóipar**, az **idegenforgalom** – szórakozóhelyek, szállodák – tulajdonvédelmi specialitásain túl különösen a vendégek, nemegyszer személyvédelemhez kapcsolódó szolgáltatásait igényli,
- a **közlekedési** létesítmények - vasútállomás, távolsági autóbusz végállomás, repülőtér, kikötő – esetében nemcsak az utasok, hanem az áruk forgalmának lebonyolítása is jelentős feladat, a határállomásokon határforgalmi viszonyok között.

12.3. A kritikus infrastruktúrák (létfontosságú rendszerek)

A technológia fejlődése következtében rendkívül fokozottan érzékeny, kiemelten védendő értékek, tevékenységek, létesítmények jöttek létre.

Míg korábban elsősorban természeti erők következtében jöttek létre a **katasztrófahelyzetek**, napjainkban a természeti hatások mellett számolnunk kell az emberi beavatkozás hatásaival, legyen az akár szándékos, akár gondatlan.

Külön kell megemlíteni az ártó szándékú **emberi cselekedeteket**, amely legveszélyesebb formája a globális **terrorizmus**, amely ellen úgyszintén nemzetközi együttműködésre van szükség.

Létfontosságú létesítmények:

- energia (villamos erőművek kőolaj-földgázipar),
- közlekedés (közúti-, vasúti-, vízi- és légi közlekedés, logisztikai központok),
- egészségügy (aktív fekvőbeteg-ellátás, egészségügyi tartalékok és vérkészletek),
- pénzügy (bank-hitelbiztonság),
- ipar (veszélyes hulladékok kezelése és tárolása, oltóanyag-gyógyszergyártás),
- infokommunikáció (vezetékes, távközlési kommunikáció, posta, kormányzati informatikai, elektronikus hálózatok),
- víz (ivóvíz, szennyvízelvezetés-tisztítás),
- jogrend - kormányzat (kormányzati rendszerek, létesítmények, közigazgatási szolgáltatások),
- közbiztonság - védelem (közbiztonság- védelmi, honvédelmi rendszerek és létesítmények).

12.4. Az objektumok biztonságát befolyásoló kockázati tényezők

Az adott objektum fontossága, jelentősége, rendeltetése, funkciója – lásd az előzőekben felsorolt jellegzetességeket – döntő hatást gyakorol a biztonság szintjére.

Az objektumok biztonságát további, az előzőekben bemutatott – elsősorban az objektumra jellemző – lényegi vonásokhoz kapcsolódó **objektív és szubjektív tényezők** befolyásolják, figyelembe vételük nem mellőzhető az őrzésvédelem kialakításakor, megszervezésekor.

Értékelhetők az állandó **környezeti, topográfiai** körülmények – pl. a beépítettség, a domborzati-terepviszonyok, az ingatlan fekvése (nagy-kisváros, centrum, külváros, lakott területen belül,-kívül), a növényzet sűrűsége, áthatolhatatlansága, közvilágítás, út- és forgalmi viszonyok, amelyek egyediségükben és összességükben befolyásolják pl. a láthatóságot, a megközelíthetőséget, egy esetleges menekülési útvonal megtervezését.

Lényeges szempont az ellenőrzést igénylő **személy-** és **jármű-**, valamint a kapcsolódó – pl. kurrens, jövedéki, - **áruforgalom** nagyságrendje és összetétele, továbbá a **termelt, vagy tárolt értékek**, anyagok (nemesfém, pénz, értékpapír) volumene, esetleges **veszélyessége** (sugárzóanyag), amelyek fokozottan védendő szenzitív helyiségekben, illetve területrészekben vannak elhelyezve.

Figyelmet érdemelnek a **humánerőforrás** egyes szubjektív jellegzetességei, mint a munkahelyek minőségi-megfelelési követelményei, a dolgozók képzettsége, összetétele, fluktuációja, jövedelmi viszonyai, ezzel összefüggésben kötődésük a munkahelyhez, a munkahely munkaerőmegtartó-képessége.

Fontos ismereteket jelentenek az objektum és környezetének **kriminális** jellegzetességei, pl.:

- a bűnügyi helyzet, a fertőzöttség mértéke, a megtörtént – elsősorban tulajdon elleni – jogsértések, és elkövetők, a látencia,
- a környezetben deviáns lakossági jelenlét, életmód, munkanélküliség mértéke, jövedelmi viszonyok,
- a rendőri szervezet közelsége, a rendőrség reakcióképessége.

12.5. Objektumvédelem

- az objektumőrzésen alapuló,
- élet- és vagyonvédelmi intézkedések összessége, komplex rendszere,
- a rendelkezésre álló feltételrendszer igénybevételével,
- a védelmi feltételrendszer fenntartása,
- a támadás elhárítása, a veszélyhelyzet felszámolása,
- a működés zavartalanságának biztosítása,
- a támadás bekövetkezését megelőző állapot visszaállítása céljából.

A **komplexitás** az intézkedések összessége alatt értendő minden olyan kötelezettség teljesítése, amely az adott veszélyhelyzet megoldásához szükséges, amelyet egy szakmailag jól kidolgozott védelmi dokumentáció tartalmaz.

A biztonsági személyzet munkájához nélkülözhetetlen a vagyonőrök speciális **személyes felszerelése**, és az általuk kezelt különböző rendeltetésű **biztonságtechnikai, épületüzemeltetési berendezések**.

A szolgálat intézkedései mindinkább eltolódnak az **épületfelügyelet** irányába, ennek rendszereit felügyelik, kezelik, különböző kijelzők, műszerek értékeit értelmezik és regisztrálják. A vagyonőrök gyakran csak kiegészítő képesítésekkel, – pl. tűzjelző-rendszer-, lift- és kisnyomású kazánkezelés-, felelnek meg a szolgálati hely követelményeinek.

12.6. A vagyonvédelmi koncepció

Az őrzés magas szintű teljesítése akkor valósítható meg, ha a **valós biztonsági szükségleteknek**, érdekeknek megfelelően, reálisan történik meg a vagyonvédelmi koncepció elkészítése, a tennivalók megtervezése. A jól kialakított védelmi koncepció az objektum előzőekben részletezett jellegzetességeinek, biztonságát befolyásoló tényezőinek értékelését, mint megállapított **kockázati tényezőket** veszi figyelembe. A kockázatot növelő tényező lehet a veszély bekövetkezésének a valószínűsége, valamint az okozott kár nagysága és súlya.

Ahhoz, hogy jól tervezhessünk, elsődleges feladat egy biztonsági felmérés elkészítése.

- Az értékelés-elemzés során meg kell állapítani a **biztonság fennálló szintjét**, annak szubjektív befolyásolástól mentes **okait, elemeit**.

A biztonsági kockázatok elemzése során a következőket indokolt eljárás alá vonni:

- az **objektum általános jellemzői** (pl. fekvése, terepviszonyok, a közvetlen környezet, megközelítő útvonal és burkolata, épületek-szintek száma, funkciója, elhelyezkedése, biztonsági zónák száma, leírása, közvilágítás, stb.),
- a **gazdálkodási, logisztikai folyamat** és biztonságra ható tényezői, (pl. érték, tevékenység, termék, áru-gépjármű **forgalom, tárolás, stb.**),
- **emberi** veszélyeztetettség tényezők, motivációk (pl. ártó szándék, üzleti érdekek, konkurencia, bűncselekmény, stb.),
- **potenciálisan veszélyeztetett** pontok, területek pl. vezetői, fontosabb irodák, informatikai központ, pénztár, érték-irattár, energia-elosztók, technológiai beavatkozás lehetőségei, stb.),
- **fizikai védelem** (pl. anyag, méret, megfelelőség, kerítések, kapuk, sorompók, héj- és felületvédelem - tető, földem, falazat, padozat -, nyílászárók - ajtók-ablakok -, rácsozat, üvegfelületek, záruk, kulcsok, stb.),
- **elektronikus védelem** és elemei, pl. riasztórendszer, (mozgás-nyitás- törés érzékelők) távfelügyelet, tárgyvédelem, térvédelem,) beléptető- és kamerás megfigyelő rendszer, tűzjelző és oltórendszer, stb.),
- **közművek** és elosztók (víz, gáz, áram, fűtés, csatorna, stb.),
- az **informatikai** rendszer biztonsági jellemzőinek felmérése kimondottan a megbízó szándékától, igényétől függ (pl. fizikai környezet, szabályozás, egyes műveletek, biztonsági mentés, hardver- és szoftvernyilvántartás, jogosítások, kódkezelés, stb.),
- **személyforgalom** (dolgozók, vendégek, ügyfelek, beszállítók, takarítók, kártyakezelés, munkaidőn túl tartózkodás, stb.),
- **gépjárműforgalom** (személygépkocsik, haszonjárművek) vasúti forgalom (szerelvényellenőrzés a MÁV előírásai szerint),
- **anyag- és áruforgalom** (volumen, kurrens-jövedéki áruféleségek, bizonylatok, szállítólevelek, plom-bák, áruátvétel, rakodás, tárolás, hulladék-, veszélyeshulladék-kezelés, raktárak, üzemanyagok, stb.),
- a **vagyonvédelmi szolgálat** (szabályozottság, szervezettség, felszerelés, elhelyezés, szolgálati formák, fontosabb tevékenységek pl. kulcs-, okmánykezelés, stb.),
- **adatkezelés, titokvédelem** (pl. rezsimentézkedések és érvényesülésük, személyes adatok kezelése, stb.),

- **biztonsági szabályozás**, tervek (pl. SZMSZ-ben és kapcsolódó rendelkezésekben, katasztrófa-, tűzriadó-, bombariadó kiürítési tervek, stb.),
- **közlekedés** (pl. szabályozottság, belső úthálózat, közlekedési jelzések, parkolás, forgalmi viszonyok, stb.).

Ha nagyobb esélyt akarunk adni a biztonság érdekeinek, el kell érünk, hogy a **megbízók elfogadják** a szakmai érveléseket. Ez különösen akkor kivitelezhető, ha elsősorban olyan szervezési intézkedéseket javasolunk, amelyek nem igényelnek pénzügyi ráfordítást.

12.7. Szolgáltatási feladatok:

- a portán, recepción teljesítendő ellenőrzési, kezelési feladatok
- személyforgalom (be-kiléptetés, csomag-ruházatellenőrzés),
- járműforgalom ellenőrzése,
- az áru-, szállítmányforgalom ellenőrzése,
- kulcskezelés,
- telefonközpont kezelése,
- küldemények átvétele,
- biztonságtechnikai, épületfelügyeleti rendszerek felügyelete, kezelése,
- járőrözés,
- rendészeti típusú intézkedések, ellenőrzések
- alkoholfogyasztás,
- munkaidőn túl tartózkodás,
- munkavégzési engedély betartása,
- tűzgyújtási engedély betartása,
- dohányzási tilalom, dohányzási szabályok betartása.
- személyvédelmi intézkedések
- intézkedések rendkívüli események alkalmával
- bűncselekmény, vagy szabálysértés,
- tűzeset,
- talált tárgy, csomag,
- közveszéllyel fenyegetés.
- az egyes vagyonőrök speciális feladatai
- váltásvezetői feladatok

12.8. Teljesítendő feladatok

Az ismertetett feladatokat a létszámviszonyoktól függően egy, vagy több vagyonőr teljesíti, optimális esetben a létszám elegendő a megbízói igények teljesítésére.

Általános gyakorlat, hogy az összes feladatot a létesítmény biztonságának veszélyeztetettsége függvényében ésszerűen szelektálni kell. Ezzel csökkenteni kell a kockázatok tudatos vállalását.

A személyforgalommal kapcsolatos feladatok

- **tájékoztatás, felvilágosítás adás**

Az érkező ügyfeleket, látogatókat fel kell világosítani az ügyfélfogadás helyéről, akik közül sokan nem rendelkeznek kellő információval ügyeik elintézésének módjáról.

A felkészült recepciós rendelkezik alapvető ismeretekkel, azonban fennáll annak a veszélye, hogy téves információt adhat, ezért meg kell határozni, hogy melyek azok az ügyek, amelyekről kizárólag az ügyintéző adhat tájékoztatást.

- **személyek azonosítása, belépési jogosultság megállapítása**

A belépő személy azonosítása csak akkor szükséges, ha a belépési jogosultság ellenőrzött.

A belépési jogosultság szabályozása szempontjából az objektumok különbözőek aszerint, hogy milyen mértékben ellenőrzött, illetve korlátozott az áthaladás a peremvonalon, a külső nyílászárón, jelen esetben a portán. Irodaházakra jellemző, hogy arcképes igazolvány alapján történik a személyazonosítás, majd ideiglenes belépési engedély kerül kiadásra.

Fokozottan védett objektumok esetében megszokottá vált korszerű biztonsági eszközök – csomagröntgen, mágnes kapu, biometrikus azonosító rendszerek - használata is.

- **ideiglenes belépési engedély kiadásakor fogadókészség tisztázása, majd engedély kiadása**

Eseti engedély kiadása előtt az ügyintézővel fel kell venni a kapcsolatot, és ha tudja fogadni az ügyfelet, vagy ha várnia kell, és várakozóhely áll rendelkezésre, akkor kiadható a belépési engedély.

- **csomag-ruházat átvizsgálás** (részletesen a következő fejezetben)

- **fel- és lekísérés**

A biztonság szintjétől függ, hogy tartózkodhat-e, mozoghat-e idegen személy egyedül a létesítményben, de sor kerülhet a VIP vendégek kísérésére is.

Ha erre szükség van, akkor két megoldás lehetséges, vagy a vagyonőr látja el a kíséresi feladatokat az ügyintézés helyére és onnan vissza, vagy ezt a létesítmény dolgozója teszi meg.

- **kiléptetéskor a belépési engedély visszavétele**

Kiléptetéskor vissza kell venni az ideiglenes belépési engedélyt. Ellenőrzést igényel a létesítményben tartózkodás ésszerű időtartama, nem árt ekkor sem megállapítani a személyazonosságot, sor kerülhet csomag- illetve ruházat átvizsgálásra is.

- **nyilvántartási feladatok**

Ellenőrzött beléptetés esetén nem pusztán a belépési jogosultság megállapítását kell megtenni, hanem a forgalom (belépés, tartózkodás, távozás) nyilvántartását is meg kell oldani.

A személyforgalmi nyilvántartás adatai elektronikus beléptető-rendszerek esetén az eszközök háttértárolóin rögzülnek, a személyforgalmi naplók rovatait értelemszerűen kézzel töltik ki a vagyonőrök (érkezés-távozás ideje, név, belépés helye, ügyintéző neve).

- **jogosulatlan belépés megakadályozása,**

Portai feladat az illetéktelen személy jogellenes behatolásának megakadályozása. Ha a verbális megoldás ilyenkor nem vezet eredményre, sor kerülhet **fizikai erő** kifejtésére.

Jogosulatlan bent-tartózkodás esetében – a jogtalan behatolás kivételével - jogszerű volt a belépés, ezt követően alakult ki a jogszerűtlen állapot, amely nem feltétlen közjogi jogszabályba ütköző magatartás, hiszen lehet olyan helyzet, állapot, amely a működés rendjét sérti, vagy veszélyezteti.

Az intézkedés alkalmával arra kell törekedni, hogy a felszólítás eredménytelensége esetén kulturáltan, törvényesen és szakszerűen, a működést legkevésbé megzavarva történjék az illető eltávolítása.

Nagy forgalmú ügyfélfogadás esetén gyakran alkalmaznak sorszámkiadó rendszereket, ekkor a beléptetés mellett figyelmet kell fordítani a várótermek rendjének fenntartására is.

12.9. Objektumvédelmi intézkedések

a) csomagellenőrzésről bővebben korábbi fejezetekben esett szó

Amennyiben technikai eszköz nem áll rendelkezésre, a csomag bemutatására történő felhívásra van jogi lehetőség. Ha ennek önként nem tesz eleget, hatósági közreműködés igénylése következhet. A személy birtokában megtalált tiltott tárgy (pl. közbiztonságra különösen veszélyes eszköz) feltalálása további szabálysértési,- vagy büntetőeljárást vonhat maga után.

b) ruházatátvizsgálás

Előjáróban **el kell határolni** a ruházat átvizsgálást a **motozástól**, amelyet a köznyelvben gyakran helytelenül alkalmaznak az intézkedés meghatározására.

A **motozás** büntetőeljárási cselekmény, az eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság azonos nemű foglalkoztatottja végzi el a ruházat ellenőrzésén túl a testüreges átvizsgálását is, amely természetesen a ruhadarabok levetésével jár együtt.

Erre az eljárásra a vagyonőr nem jogosult, hiszen nem hivatalos személy, így hatósági jogkörrel nem rendelkezik.

A személynél lévő csomag meghatározása:

A személynél lévő csomag lehet a kezében fogott, vagy testére rögzített, illetve azon viselt tárgy, amely dolgok szállítására szolgál. Lehet külső szemlélő számára látható, és elfedett.

12.10. Az objektumőrzés módjai

Az **objektum szokásos állapotában őrzési** tevékenység valósul meg, azonban ha **biztonságot befolyásoló esemény** – rendkívüli esemény – következik be, akkor az őrzést **fel kell váltania a védelemnek**, mint magasabb biztonsági fokozatnak.

Az alapvető őrzési módok a **pontőrzés, területőrzés, a járőrözés**, és ezek **kombinált** módzatai, amelyek különböző szolgálati formákban valósulnak meg, a külső és belső őrzésben elfoglalt helyek, szerepek szerint.

Pontőrzést általában a leginkább veszélyeztetett objektumok igényelnek, amely nem feltétlenül terjed ki a teljes területre, hanem csak annak kiemelt védelmet igénylő részeire. Az őrzés korlátozása pénzügyi, takarékosági okokra is visszavezethető, emellett az élőerő mellé rendelt korszerű biztonságtechnikai megoldást jelenthet.

A **körkörös** őrzés a külső védelmi vonalak megerősítését eredményezi folyamatos ellenőrzés alatt tartásával, gyakran őrkutyával.

Területőrzés valósul meg a pontőrzés és a körkörös őrzés együttes, kombinált alkalmazásával, ez a mód minősíthető a legmagasabb szintűnek.

Az objektumőrzési módoknak felel meg a vagyonőrök beosztása, és feladataik meghatározása:

- elsősorban **külső** őrzési feladatokat teljesítenek a járőrök, a kutyás járőrök,
- **belső** feladatokat lát el a portás és a recepció, a monitor-megfigyelő, vagy a rendészeti intézkedést fogantatosító járőr.

12.11. ÖSSZEFOGLALÁS

Az objektumok területén az ott folyó tevékenység zavartalan működése, az ott tartózkodó emberek személy- és vagyonbiztonsága alapvető érdek. A különféle típusú objektumok biztonságát jelentősen befolyásolják a benne lévő értékek, és az ott folyó tevékenység. Megfelelő őrzés-védelmi módszerekkel és technikával sikerül biztosítani az objektumban folytatott tevékenység rendeltetésszerű működését. Kiemeltük a ki- és beléptetés során alkalmazott fokozott ellenőrzést, és a területőrzés módszereit.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1) Az objektumok működési sajátossága mennyiben befolyásolja a biztonságot?
- 2) Milyen kockázati tényezők veszélyeztetik az objektum biztonságát?
- 3) Melyek a legveszélyeztetettebb objektumok, indokolja meg miért?
- 4) Hogyan növelhető az objektum biztonsága?
- 5) Melyek a legfontosabb objektumvédelmi intézkedések?

XIII. RENDEZVÉNYBIZTOSÍTÁSI GYAKORLAT

Magyarország Alaptörvénye minden állampolgár számára biztosítja a személyi sérthetetlenséget, a gyülekezés szabadságát és ennek keretében jogokat biztosít ezek megvédésére.

A rendezvények helyszínén –ahol valamilyen célból sok ember gyűlik össze - fokozott felelősség hárul a szervezőkre a tömeg személy,- és vagyonbiztonságának a védelme miatt.

Gondoljunk arra, hogy míg egy komolyzenei koncerten a tömeg magatartása békés, ezzel szemben több sportrendezvényen ellentétes a szurkolók érdekeltsége, illetve hasonló a helyzet a politikai rendezvényeken is, ahol gyakrabban előfordulhatnak erőszakos, rendbontó cselekmények.

13.1. A rendezvény

a) fogalma

Egy adott szempont szerint, valamely szervezet vagy magánszemély által rendezett társasági esemény, közös összejövetel, ahol a különböző emberek valamilyen célból találkoznak, alkalmi, állandó- vagy folyamatos jelleggel.

b) fajtái:

A rendezvényeket céljuk, tartalmuk, helyük szerint tudjuk megkülönböztetni, így azok felosztása és megítélése ezek ismeretében lehetséges:

- politikai rendezvények (állami rendezvények, pártrendezvények, békés összejövetelek, felvonulások, tüntetések, választások, stb.),
- sportrendezvények,
- kulturális rendezvények (koncert, kiállítás, évfordulós megemlékezések, egyéb rendezvények),
- vallási rendezvények (körmenet, kultusztalálkozások, stb.),
- gazdasági rendezvények (vásárok, bemutatók, kiállítások),
- katonai rendezvények (eskü, tiszt-, tiszthelyettes avatás, fegyverbemutató, honvédelmi nap, hadgyakorlat, stb.),
- magánrendezvények (esküvő, fogadás, parti, stb.).

c) felosztása:

hely szerint:

- **kültéri rendezvény** (megrendezése közterületen, nyílt terepen-, területen történik. Egyértelmű területi határok nincsenek, azok kijelölése, meghatározása a rendezvény szervezőinek feladata.);
- **beltéri rendezvény** (épületen, intézményen, objektumon belül kerül megszervezésre, egyértelműek a területi határok, és az esetleges külső kapcsolódó területek is.).

A rendezvények ilyen jellegű osztályozása, illetve megkülönböztetése azért fontos, mivel a biztosítás megszervezésénél egészen más feladatok adódnak a zavartalanság biztosításában. Ez alapján beszélhetünk statikus rendezvényről (egy adott helyszínen) és dinamikus vagy mozgó rendezvényről.

13.2. Rendezvénybiztosítás

A rendezvényeket sok esetben megzavarták olyan személyek, csoportok, akik nem értettek egyet a rendezvény céljával, elítélték az azon résztvevőket. Sok esetben – főleg sportrendezvényeken – olyan személyek, csoportok jelentek meg, akik zavarkeltés, rendzavarás céljából vettek részt a rendezvényen.

a) fogalma

Azon intézkedések és tevékenységek összessége, amely kisebb-nagyobb csoportokat, tömegeket vonzó események zavartalansága, a rendezvényen résztvevők személyi és vagyoni biztonságának megőrzése érdekében kerülnek alkalmazásra.

b) célja

- a rendezvény zavartalanságának biztosítása,
- a rendbontásra irányuló törekvések megakadályozása,
- a rendbontást előidéző személyek kiszűrése, és a rendőri szervekkel együttműködve ezen személyek kiemelése,
- az illetéktelen személyek távoltartása,
- a rendezvényen megjelenő vezetők, védett személyek testi épségének a biztosítása.

A jogszabályok előírásai szerint a **rendezvények zavartalanságának biztosításáért mindig a szervezőnek kell felelősséget vállalnia!**

c) A szervező kötelessége:

- a rendezvény jellegének megfelelően megtenni a szakhatóság felé a szükséges bejelentéseket, beszerezni az engedélyeket és megkötni a szerződéseket,
- megkötni a megbízási szerződést a megfelelő vagyonvédelmi céggel a rendezői feladatok elvégzésére,
- megszervezni a rendőrséggel, a rendezővel, a szakhatóság képviselőivel és egyéb közreműködőkkel a helyszínbejárást, pontosítani a rendezvény lebonyolításának részfeladatait, a felelősöket,
- meghatározni a közreműködői és rendezői létszámot és a feladatokat,
- biztosítani a közreműködők infrastrukturális igényeit, a szükséges technikai eszközöket.

d) A rendezvénybiztosító jogai:

- a területre belépő, vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni;
- a jogosultság igazolásának megtagadása, illetőleg a közölt adatok valótlanúsága esetén a belépést megakadályozni, a bent tartózkodást megtiltani, az érintett személyt távozásra felszólítani;
- a területre belépő személyt - különösen testi sérülés okozására alkalmas tárgyak bevitelének megakadályozása érdekében - csomagja tartalmának bemutatására felszólítani;
- az érintett személyen és csomagján kizárólag fémtárgyak kimutatására alkalmas eszközt alkalmazni, ennek elutasítása esetén a rendezvényen való részvételt megtiltani;
- a területen tartózkodó, vagy onnan kilépő személyt csomagja tartalmának, járművének, valamint szállítmányának bemutatására felhívni;
- a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni;
- a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, a rendezvényről kivezetni;
- vagyonvédelmi biztonságtechnikai eszközöket, rendszereket alkalmazni;
- a területre belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazni, és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani,

- minden olyan törvényes intézkedést foganatosítani, ami a rendezvény zavartalanságát, a résztvevők biztonságát biztosítja, illetve az esetlegesen kialakult konfliktus elterjedését megakadályozza.

A jogosultságok ismerete és betartása lehetőséget biztosít arra, hogy a személy- és vagyonőr intézkedése szakszerű legyen, és helyes alkalmazásukkal elkerülje a kritikus helyzeteket.

e) A rendezvénybiztosító kötelességei:

- a jogszabályokban előírtak maradéktalan betartása,
- a megbízásra vonatkozó biztosítási terv elkészítése (alapvetően a biztonsági vezető feladata),
- a megbízó által a szerződésben meghatározott feladatok (pl. személy-, csomag-, gépjármű átvizsgálás, stb.) végrehatása,
- rendzavarás esetén a jogszabályban megengedett arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazható, valamint a jogos védelmi helyzetben a megengedett védelmi eszközöket (gumibot, gázspray, őrkutya) lehet igénybe venni,
- a titoktartási kötelezettség betartása,
- a személyiséggjogokra vonatkozó előírások betartása a rendezvénybiztosítás teljes időtartama alatt, illetve azt követően,
- a szervezővel és a hatósági és rendvédelmi szervekkel a kapcsolat folyamatos fenntartása,
- a hatóság által foganatosított intézkedések végrehajtásának segítése,
- a meghatározott jelentések időbeli megtétele.

13.3. Biztonság szervezési feladatok

a) Helyszínbejárás

A rendezvények zavartalanságának biztosítása érdekében a szervezők és rendezvénybiztosító szervezetek fontos feladata a helyszín bejárása, a rendezvény lebonyolítására vonatkozó mozzanatok helyszíni pontosítása.

A helyszínbejárás olyan tevéleges intézkedés, amelynek során az érintettek megismerik a helyszínt, és döntenek a rendezvény általános, vagy kiemelt biztosításának kérdéséről.

b) Rendezvénybiztosítási terv

A begyűjtött adatok, információk értékelése, valamint a helyszínbejárás eredménye alapján kerülhet sor a feladatok kialakítására és az érintett szervekkel történő egyeztetésére. A feladatok előzetes kialakítását minden esetben a megbízott vagyonvédelmi szervezet készíti el. Ő felelős a feladatok egyeztetésének végrehajtásáért is.

A rendezvénybiztosítási terv elkészítésére csak a feladatok kidolgozása és egyeztetése után kerülhet sor!

c) Helyszín átvizsgálása

Az eligazítást követően a rendezvény helyszínét és környékét minden esetben át kell vizsgálni. Nagy figyelmet kell fordítani az átvizsgálás során a nézőtérre, irodákra, a VIP és a sajtó képviselői részére kijelölt területekre, a különálló épületekre, büfékre, illemhelyekre, és minden olyan helyiségre, területre, amely potenciálisan veszélyforrás lehet. Az átvizsgálás során kiemelten kell ellenőrizni a menekülési útvonalak, kapuk, vészkijáratok használhatóságát.

d) Beléptetés

A beléptetés célja, hogy ellenőrizhetővé váljon a rendezvényen résztvevők ott tartózkodásának jogossága. Beltéri rendezvények esetén a kapukon és bejáratokon történik a beléptetés. Kültéri rendezvények esetén különféle, kordonokkal kijelölt belépési pontok vannak, amelyeken a résztvevőknek át kell haladniuk.

A beléptetés során alkalmazhatók különféle technikai eszközök, amelyek a belépők ellenőrzését, a belépők-nél található fémeszközök ellenőrzését szolgálhatják (mágnes kapuk, kézi detektoros kereső eszközök és műszerek, csomagátvizsgáló röntgen).

A rendezvényre érkező személyek először a biztonsági őrral találkoznak, ezért nagyon fontos, hogy a beléptetés során a biztonsági őr udvarias, de határozott magatartást tanúsítson, mert ez a későbbiek során is bizalmat kelthet az esetleges intézkedések foganatosításakor.

Az olyan rendezvényre, amelyre belépő megléte előírás, csak azokat a személyeket lehet beengedni, akik rendelkeznek az adott rendezvényre jogosító belépővel. A biztonsági őrnek meg kell győződnie a beléptetés során, hogy a belépni szándékozó rendelkezik-e érvényes belépővel, engedéllyel, meghívóval, és azok eredetiek-e.

A belépés jogosultságának ellenőrzését követően – amennyiben a rendezvényszervező meghatározta és szükséges – az előírások szerinti csomag-, és ruházat átvizsgálását is végre kell hajtani. Ennek során első-sorban a közbiztonságra veszélyes és tiltott eszközök, illetve egyéb előírás esetén a kép- és hangrögzítő eszközök, zászlók, szeszesital bevitelét kell megakadályozni. Az átvizsgálás megtagadása esetén a belépés biztonsági okokból megtagadható.

e) Térfigyelő rendszer alkalmazása:

A témával az előző fejezetekben részletesen foglalkoztunk.

f) Együttműködés a rendvédelmi és hatósági szervekkel

A bűnmegelőzés és vagyonvédelem hatékonyságának növelése érdekében a vagyonvédelmi vállalkozások folyamatosan együttműködnek a rendvédelmi, és egyéb érintett szervezetekkel (rendőrség, polgárőrség, NAV vám- és pénzügyőri szervei, katasztrófavédelem szervei, mentőszolgálat, közterület-felügyelet), és az önkormányzatokkal. Az együttműködés formáját, módját a rendezvénybiztosítási tervnek részletesen tartalmaznia kell.

A rendezvény biztosítási feladatainak ellátása közben bekövetkezett esemény során a rend helyreállításába bekapcsolódó rendvédelmi szervek tevékenységét minden eszközzel segíteni kell. A rendvédelmi szervek tevékenységének akadályozása, a szükséges segítség megadásának megtagadása, vagy elmulasztása törvénnyellenes magatartás.

g) A rendezvénybiztosítás tapasztalatainak összegzése

Mindenfajta rendezvényre érvényes szabály, hogy a rendezvény befejezésekor értékeljék a biztosítás eredményességét, hatékonyságát, különös figyelemmel a rendkívüli események bekövetkezését követő intézkedések szakszerűségét és gyorsaságát, amelyeket összefoglaló jelentésben kell rögzíteni.

h) Rendkívüli helyzet kezelése

Rendkívüli esemény (közveszéllyel fenyegetés, bombariadó, verekedés, tűz, ájulás, rosszullét, halál, baleset, robbanás, tömegszerencsétlenség, hirtelen bekövetkezett rendkívüli időjárás-változás, bűncselekményt elkövető személy észlelése, stb.) bekövetkezésekor az intézkedések foganatosításáért a rendezvény szervezője által megbízott személy, vagy biztonsági szolgálat a felelős.

A rendkívüli esemény bekövetkeztekor azonnal értesíteni kell az illetékes hatósági szerveket (rendőrség, tűzoltóság, mentők, katasztrófavédelem), tájékoztatva őket a bekövetkezett esemény helyéről, jellegéről, méretéről.

Szükség esetén elrendelhetik a helyszín kiürítését, amelyet előzetesen jóváhagyott terv szerint hajtanak végre.

13.4. Különböző típusú rendezvények biztosítása

a) A gyülekezési törvény hatálya alá tartozó rendezvények biztosítása

A politikai rendezvények jelentős többségére a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény előírásai a meghatározóak. E törvény hatálya keretében olyan rendezvények tarthatók, amelyeken a résztvevők véleményüket szabadon kinyilváníthatják, azonban e jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt, vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

A biztosítás kiterjed:

- a rendezvény helyszínének a közvetlen környezetére,
- felvonulás esetén az útvonalra,
- a felvonulást keresztező utakra, ideiglenes lezárásukra,
- a demonstráció gépjárművel érkező járműveinek parkolóhely kijelölésére és a parkolásra,
- a felvonulók előtt, illetve mögött a forgalomelterelésre, az esetleges rendzavarás megelőzése céljából,
- zárt rendezvény esetén az illetéktelenek kiszűrésére, a helyszínre való bejutás megakadályozására.

A rendezvényekre a résztvevők nem vihetnek magukkal olyan eszközöket, fegyvereket, amelyek mások testi épségét veszélyeztethetik. A biztonsági feladatokat ellátó személyzetnek ki kell szűrni azokat, akik olyan eszközöket akarnak bevinni a rendezvény helyszínére, amelyek a közbiztonságra különösen veszélyes eszköznek minősülnek, és tiltva vannak.

b) sport-, illetve kulturális rendezvények biztosítása

Az utóbbi években ezen a területen egyre gyakrabban veszik igénybe a civil biztonsági cégek szolgáltatásait, ezért szükséges külön is foglalkozni e terület biztosítási feladataival. A két terület rendelkezik speciális vonásokkal, de a sok azonos tennivaló lehetővé teszi azok együttes kezelését.

A sportrendezvényekre vonatkozó szabályozókat részletesen tartalmazza a sportról szóló törvény, amely meghatározza, hogy kit kell szervezőnek és rendezőnek tekinteni, mi a felelősségük, hogyan történjen a beléptetés egy sportrendezvényre, mit jelent az a tény, hogy valakit eltiltanak a sportrendezvény látogatásától, hogyan lehet kamerával figyelni a rendezvény rendjét és résztvevőit, valamint milyen szabályok vonatkoznak a nézőre és a rendezvényre. A sporttörvényben meghatározottak irányadók lehetnek más rendezvények biztosításának előkészítése és végrehajtása során.

A biztosítás megszervezésének konkrét feladatai:

a) a küzdőtér, színpad biztosításának feladatai:

- ellenőrizni kell, hogy a küzdőtér és a nézőteret elválasztó kerítés, akadály, illetve a színpad és a nézőtér között lévő távolság megfelel-e az előírt követelményeknek, biztosítja-e a szereplők, csapatok zavartalan fellépését,
- fel kell szerelni, illetve ki kell jelölni azokat a helyeket, ahonnan a nézőtér videotechnikával figyelhető (esetleges rendbontás esetén a felbujtó, hangadó, vagy felelős utólagosan is kiszűrhető). Biztosítani kell a szabad kilátást a videokamerás térmegfigyeléshez és a folyamatos energiaellátást,

- ellenőrizni kell a tűzvédelmi és elsősegély-nyújtó helyiségek, eszközök, berendezések működőképességét, hozzáférhetőségét, a kezelőszemélyzet jelenlétét,
- a néző csak a jegyen feltüntetett helyen, illetve szektorban foglaljon helyet,
- az egyes szektorok egymástól el legyenek választva megfelelő akadállyal, kerítéssel, kordonnal. A szektorok szétválasztása biztosított-e, van-e lehetőség a nézőknek a szektorok közötti átjárásra,
- a rajongóknak, illetve a vendégszurkolóknak külön szektort kell kijelölni, amely külön bejáratral rendelkezik és megakadályozza a szomszéd szektorba való átjárást. A vezéregyéniségekkel előzetesen fel kell venni a kapcsolatot, és rajtuk keresztül felkérni a szurkolókat a normális magatartásra,
- tájékozódni kell a korábban előfordult rendzavarásokról, azt elősegítő okokról, hogy megismerésük a megelőzés érdekében teendő feladatok kijelölését megkönnyítse,
- a szereplők, illetve a játékosok ki- és bevonulásának a biztosítása rendzavarás esetére is,
- a rendzavaráskor igénybe vehető hangosbeszélő, kivetítő biztosítása.

b) az objektum, illetve a stadion külső biztosításának feladatai:

- a szektoronkénti beléptető kapuknál biztonsági ellenőrzést kell végezni, hogy a közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket, szűrő-ütőeszközöket, petárdát, esetleg fegyvert ne vihessenek be a nézőtérre. Erre a tényre előzetesen fel kell hívni a nézők figyelmét (látható helyen tábla kihehelyezése, jegypénztárnál figyelmeztetés, stb.) Az elvett eszközöket biztonságos helyen kell tárolni a rendezvény végéig, és azt követően visszaszolgáltatni a tulajdonosnak. A közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket át kell adni a rendőrségnek,
- egy-egy kapunál 3-4 fős biztonsági személyzet dolgozzon, hogy szükség esetén segítséget tudjanak nyújtani egymásnak,
- a szervezők illetve a rendezők által ismert rendzavarókat, valamint az eltiltottakat ki kell szűrni, hogy ne mehessenek be a nézőtérre,
- meg kell akadályozni, hogy a részeg, ittas, kábítószer hatása alatt lévő személyek bemenjenek a rendezvény helyszínére,
- meg kell akadályozni, hogy gyűlöletre uszító feliratokat, jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképeket, vagy nem engedélyezett méretű zászlót a rendezvény helyszínére bevigyenek,
- őrizni kell azokat a helyeket, ahol jeggyel nem rendelkezők esetleg megpróbálnak bemászni,
- amennyiben a megbízás külső területre is kiterjed, akkor a parkolás rendjének felügyeletét is végre kell hajtani,
- a szervezőnek biztosítani kell az egészségügyi létesítményeket, amelyeket a résztvevők létszámától függően (általában 1000 fő/szektor) szükségszerűen kell kialakítani szektoronként,
- az elsősegély biztosítása a szervező feladata, viszont a biztosításban résztvevőknek szükséges ismerni az elsősegélynyújtásba bevont személyzet és eszközök elhelyezésének pontos helyét, a velük való kapcsolattartás rendjét.

c) az öltözők biztosításának feladatai:

- a játékvezetők, játékosok, fellépő művészek öltözőinek biztosítása,
- a fellépő művészek, játékosok, játékvezetők testi épségének biztosítása,
- illetéktelen személyek öltözőkbe történő belépésének megakadályozása,
- rendzavarás esetén megakadályozni, hogy a szurkolók védett területre belépjenek,
- az öltözőkben hagyott értékek őrzése, lopások megakadályozása,
- biztosítani a fellépő művészek, játékosok, játékvezetők helyszínről való biztonságos eltávozását.

A rendezvények biztosításánál különös figyelmet kell fordítani a pirotechnikai eszközök használatából keletkező balesetek megelőzésére. Ellenőrizni kell, hogy a katasztrófavédelem engedélyezte-e az adott eszközök használatát.

A botrányt okozó, garázda magatartást tanúsító személyeket a biztonsági szolgálatnak határozott fellépéssel ki kell emelni, lehetőleg észrevétlenül, hogy ne zavarják meg a rendezvényt.

A rendezvény megkezdése előtt célszerű ellenőrizni a mellékhelyiségeket is, mivel - főleg koncertek esetében - már többször előfordult, hogy a fiatalok a mellékhelyiségben kábítószerrel használják a hangulatuk javítására. A sportrendezvények kapcsán ismerni kell a sportrendezvények biztonságáról 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet szabályait.

d) kiállítások biztosítása

A kulturális kiállítások speciális jellegéből következik, hogy ezzel a területtel külön is kell foglalkozni, hiszen a biztosítás nem a rendezvény megnyitásakor kezdődik, hanem a kiállítandó tárgyaknak az adott helyszínre való szállításával.

Miután felmértük a kiállítás területét, pontosan meg kell tervezni, hogyan fogjuk biztosítani a látogatók fogadását, és a kiállított tárgyak sértetlenségét, esetleges lopások, rongálások megakadályozását.

Konkrét biztosítási feladatok:

- a látogatók ellenőrzése, hogy rongálás végrehajtására alkalmas eszközöket ne vigyenek be,
- a kiállított tárgyak védelmére tekintettel a fényképezőgépek, videokamerák használatának megakadályozása,
- csak annyi látogatót szabad beengedni, amennyit a teremszolgálat biztonságosan ellenőrizni tud,
- a teremőröket megfelelő összeköttetési eszközökkel kell ellátni, hogy intézkedés esetén segítséget tudjanak hívni,
- a teremszolgálat mellett a kiállított tárgyakat, termékeket elektronikai jelzőrendszerrel, illetve videó figyelőkamerákkal is biztosítani kell.

A napi zárások alkalmával ellenőrizni kell, hogy nem rejtőzött-e el valaki az épületben, nem maradt-e hátra olyan táska, illetve egyéb tárgy, amely bűncselekményre utalhat. Meg kell győződni a védelmi berendezések működőképességéről.

A zárva tartás alatt is állandó ellenőrzést kell biztosítani a technikai rendszer információt rögzítő helyiségében, amely általában a biztonsági szolgálat ügyeleti szobája.

e) a gazdasági rendezvények biztosítása

A biztonsági szolgálatok feladatait meghatározza, hogy külső, vagy belső védelmi feladatokat látnak-e el.

A külső védelmi feladat átfogja:

- a rendezvény külső határainak védelmét, az illegális behatolás megakadályozását,
- a kijelölt parkolók védelmét, és a parkolási rend betartását,
- a látogatók ki-be léptetését, a belépőjegyek ellenőrzését,
- a cégek által bemutatásra szánt áruk, eszközök belépéskori ellenőrzését (fuvarlevél),
- a kiszállítandó tárgyak, eszközök ellenőrzését, elsősorban az elszállítás jogosultságának tényét.

A belső védelmi feladat átfogja:

- az egyes pavilonok, szabadban lévő kiállítási területek őrzését,
- a kiállított tárgyak, eszközök őrzését, a rongálások, lopások megakadályozását,
- a tűzvédelmi, környezetvédelmi és biztonsági szabályok betartását.

13.5. A rendezvénybiztosításban résztvevők magatartása

A biztosítás megszervezése során különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a biztosítók mindenki által észrevehető kitűzővel legyenek ellátva, esetleg formaruhában vegyenek részt a feladat végrehajtásában.

Fontos öltözködési, magatartási szabályok:

- a biztonsági őrnek megkülönböztetett öltözete legyen, és jól látható kitűzővel rendelkezzen,
- a biztosításban résztvevő személyzetnek a nézőket kell figyelni és nem a küzdőteret,
- nem szabad állást foglalni egyik szurkolótábor mellett sem, kivéve rendzavarás esetén, amikor a vétlen tábor védelmét kell ellátni,
- a biztonsági szolgálat ellen irányuló provokációkat nem szabad észrevenni,
- amennyiben szükségessé válik intézkedés foganatosítása, azt határozottan kell végrehajtani, a személy, vagy személyek figyelmeztetését követően.

Fontos szabály, hogy fegyvert nem vihetnek magukkal a rendezvényre a civil biztonsági szolgálatok által odavezényelt biztonsági őrök, illetve még arányos mérvű testi erőt – a jogos védelem esetét kivéve – sem alkalmazhatnak láthatóan terhes nővel, és gyermekkorúval szemben!

A biztonsági szolgálatnak semleges magatartást kell tanúsítania a különböző bekiabálásokat illetően, vagyis kerülni kell a provokatív megnyilvánulások, esetleg összecsapások lehetőségét is. A munka szervezése során tudatosítaniuk kell, hogy feladatunk a zavartalanság biztosítása és nem a véleménynyilvánítás. A biztosítás megszervezésével egyetlen személyt kell kijelölni, aki megszervezi az együttműködést a rendőrséggel, illetve a rendezvényt kezdeményezők vezetőivel.

13.6. ÖSSZEFOGLALÁS

A sport, kulturális, politikai és más egyéb célból összegyűlt embertömeg biztonságának védelme kiemelt feladatok elé állítja a hatóságokat és a magánbiztonság szereplőit egyaránt.

A rendezvénybiztosítás legfőbb célja az összegyűlt emberek személy- és vagyonbiztonságának a védelme. Az összes rendezvényre tilos bevinni közbiztonságra veszélyes eszközöket, amelynek megakadályozására a rendezők ruházátvizsgálatot hajtanak végre. A rendzavaró személyeket pedig kivezetik a rendezvény területéről.

Rendkívüli esemény bekövetkezése esetén a rendezők gondoskodnak a rend fenntartásáról, szükség esetén segítik a helyszín kiürítését.

A magánbiztonsági szolgálat rendezvénybiztosítói szorosan együttműködnek a hatóságok, különösen a rendőrség és a katasztrófavédelem munkatársaival.

A rendezvénybiztosítás előkészületéről és végrehajtásáról írásbeli dokumentációt kell készíteni.

A jogszabályi meghatározás értelmében a közbiztonságra különösen veszélyes eszköznek minősül:

- az olyan szúró- vagy vágóeszköz, amelynek szúróhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szúróhosszúsága vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szúró-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (íj, számszeríj, francia kés, szigonypuska, paritty, csúzli),

- a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (ólmosbot, boxer),
- a láncsal, vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezek,
- az olyan eszközök, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray),
- az olyan eszköz, amely az utánzás jellege, és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánzatok),
- az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló).

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. Hogyan csoportosítjuk a rendezvényeket?**
- 2. Miért kell biztosítani a rendezvényeket?**
- 3. Milyen módszerekkel tehetjük biztonságosabbá a rendezvényt?**
- 4. Milyen rendkívüli események fordulhatnak elő rendezvényen, és milyen intézkedések követik?**
- 5. Mi a rendezvénybiztosító feladata?**

XIV. FIZIKAI ÁLLÓKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE

14.1. Fizikai képességek fejlesztése a rendészeti képzésben

Fizikai képességeken a mozgások hatékonyságát meghatározó összetevőket értjük. Ezek a mozgások lehetnek sporttevékenység részei, vagy akár rendészeti intézkedés alkalmával is beszélhetünk hatékony mozgásos cselekvésről. A fő képességek az erő, a gyorsaság, az állóképesség, valamint a koordináció, melyek minősége egyrészt öröklött, másrészt tanulási, gyakorlási folyamatokon keresztül nagymértékben fejleszthető.

14.2. A fizikai képességek csoportjai

Kondicionális képességek: erő, gyorsaság, állóképesség. Ezek fejlesztése a rendészeti tevékenység szempontjából rendkívül fontos, gondoljunk olyan intézkedési helyzetekre, mint egy bűnelkövető elfogása, földre vitele, megbilincselése.

Erő: a külső erők és a mozgás közben fellépő erők, ellenállások legyőzésének képessége az izomzat aktív erő kifejtésének (rövidülés és feszültségnövekedés) segítségével.

Az erő fajtái:

- *Maximális erő,* az az izomerő, amelyet az egyén maximális számú működési egység egyidejű aktiválódása révén képes kifejteni. Ez adott gyakorlatban a legnagyobb ellenállással szembeni egyszeri végrehajtást jelenti. Pl: súlyemelés, vagy fekvőnyomás, az a legnagyobb súly, amit egyszer ki tudsz nyomni.
- *Gyorserő:* az ideg-izom rendszernek az a képessége, amely lehetővé teszi az ellenállások nagy gyorsasággal történő legyőzését. Pl: rövidtávfutók, vagy egy judo dobás végrehajtása, intézkedés alá vont személy földre vitele.
- *Az erő-állóképesség* a hosszantartó erő kifejtéseket igénylő mozgásoknál az izomzat elfáradással szembeni ellenállásában fejeződik ki. pl: saját testsúllyal húzódzkodás maximális ismétlésszámmal.

Gyorsaság: A gyorsaság a mozgások adott feltételek melletti nagy sebességű végrehajtását jelenti. Az a képesség, amely lehetővé teszi egyrészt a legnagyobb sebességgel történő haladást, és a különböző sportági technikák lehető legrövidebb idő alatti végrehajtását.

A gyorsaság fajtái:

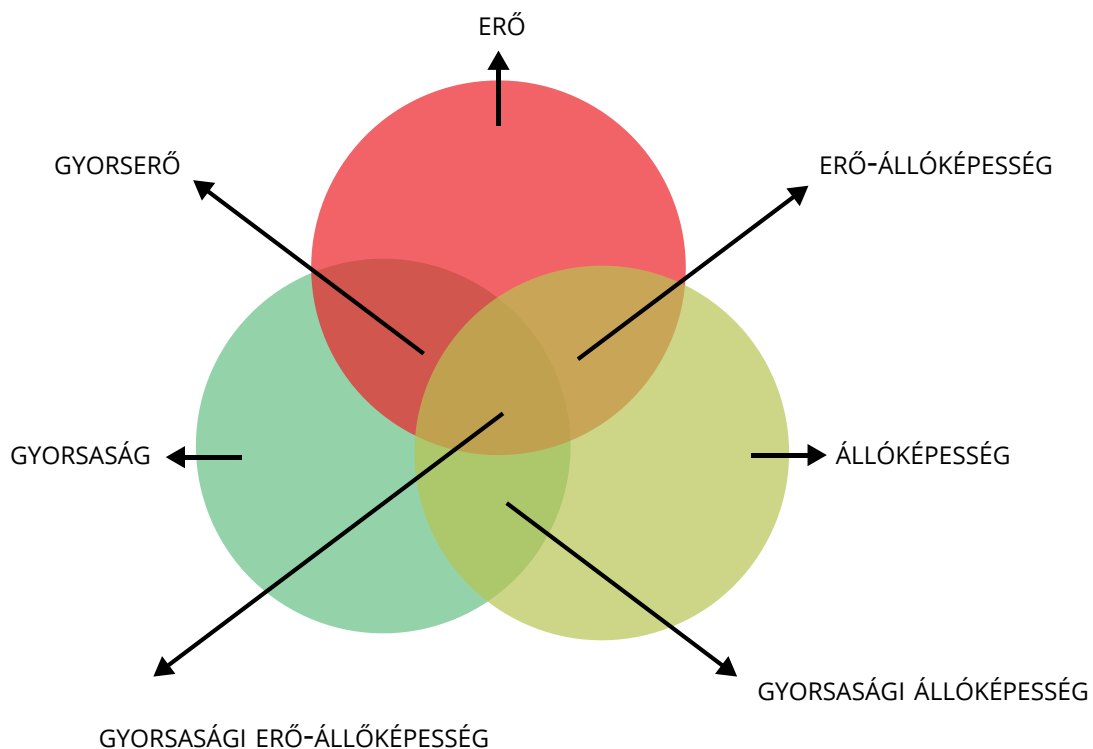
- *Mozgásgyorsaság:* a ciklikus mozgásokban a lehető legnagyobb sebességgel való haladás képessége, pl.: vágtagyorsaság (sprintfutásnál).
- *Gyorsasági állóképesség:* maximális, vagy ahhoz közeli sebességű izommunka ismételt végrehajtásának képessége. pl: kerékpárosok sprintfutam.
- *Helyzetgyorsaság:* helyzetfelismerés, valamint az ebből fakadó döntéshozatal gyorsasága, pl.: labdajátékokban, vagy rendészeti szempontból intézkedés közben.

Állóképesség: A szervezet fáradással szembeni ellenálló-képességét hosszan tartó sportbeli erő kifejtéseknél állóképességnek nevezzük. Az állóképes egyén viszonylag magas intenzitással hosszú ideig képes munkát

végezni. Az állóképesség színvonala mindenekelőtt a keringési és légzőszervek, az anyagcsere és az idegrendszer működésétől függ. Lényeges feltétele a szervek és szervrendszerek koordinált működése.

Az állóképesség fajtái:

- *rövidtávú*: 45 másodperctől 2 percig tartó erőfelfejtések esetében. pl: 400 m futás,
- *középtávú*: 2 perctől 9 percig tartó teljesítmények esetében. pl: 2 km futás,
- *hosszútávú*: 15 perc feletti teljesítmények esetében. pl: 10 km futás

6.ábra: A kondicionális képességek kölcsönhatásai

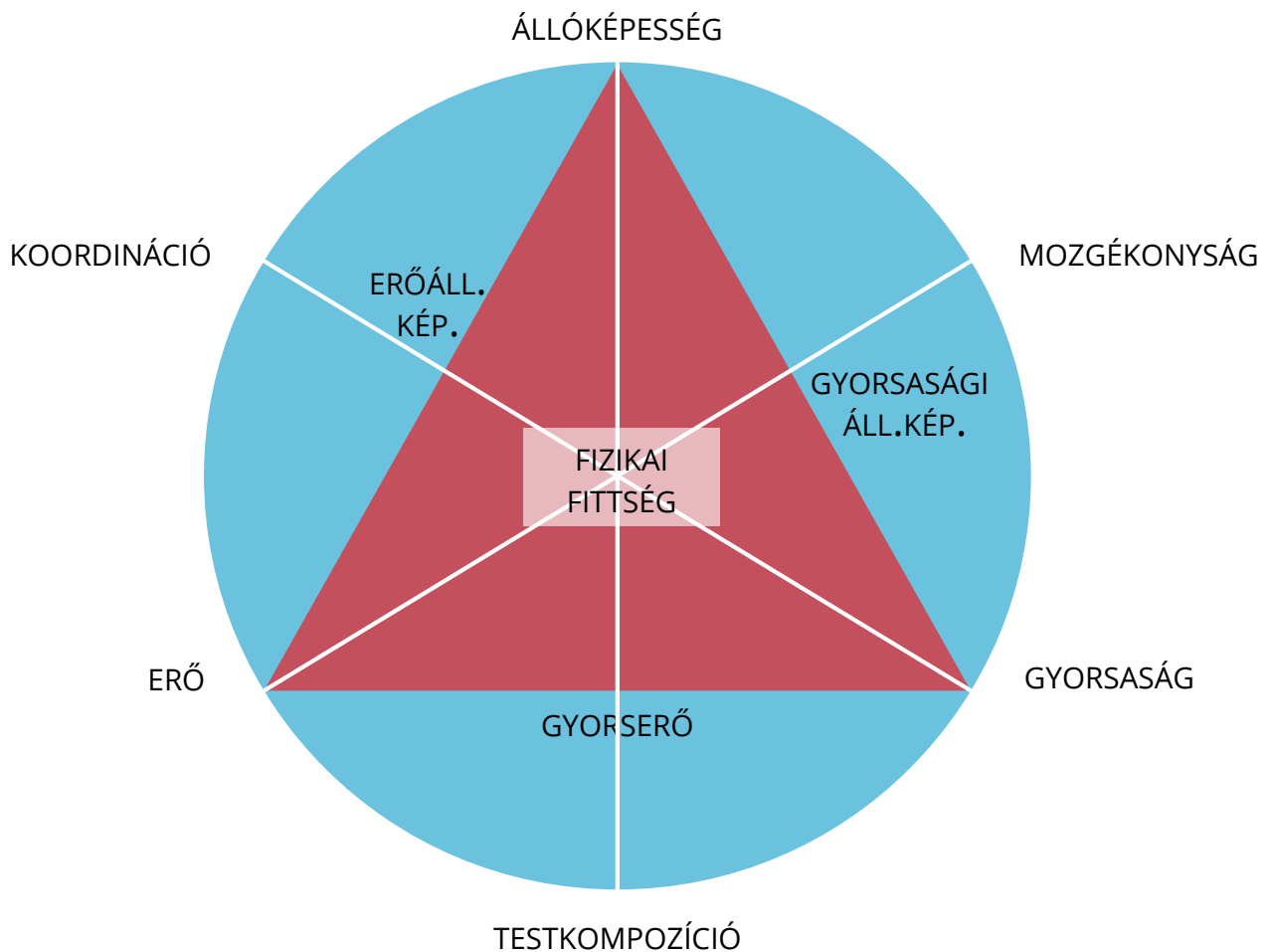
Koordinációs képességek: A fizikai képességek azon csoportja, amelyek a mozgásvégrehajtás minőségét, a gazdaságos energia-felhasználást eredményező mozgást, valamint a cselekvéstanulás sikerességét határozzák meg.

Fajtái:

- *kinesztézis*: mozgásérzékelés, az izmokból érkező ingerek (feszülés, lazulás) érzékelésének és feldolgozásának képessége. Lehetővé teszi a mozgások pontos és gazdaságos végrehajtását. pl: talajtorna formagyakorlat.
- *egyensúlyozó képesség*: az a koordinációs képesség, amely kicsi alátámasztási felület, vagy bizonytalan egyensúlyi viszonyok (fordulatok, forgások) közötti mozgások célszerű és gyors megoldását teszi lehetővé. pl: műkorcsolya különböző ugrások, forgások,

- *ritmusképesség*: a mozgásfolyamatok időbeli, dinamikai rendjének felfogása, a mozgásokban rejlő, vagy előre megadott ritmus érzékelése, annak a mozgás végrehajtásában való megjelenítése. pl: aerobik,
- *reakciógyorsaság*: külső ingerre történő válaszreakciók gyorsasága, pl.: rajtgyorsaság,
- *gyorsasági és állóképességi koordináció*: ezek a koordinációs képességek bonyolult, időkényszer alatt végrehajtandó mozgáscelekvések esetében, illetve a hosszantartó erő kifejtéseknél játszanak lényeges szerepet. pl: biatlon,
- *térbeli tájékozódó képesség*: a téri (térbeli) tájékozódó képesség lehetővé teszi az egyén térben és időben történő feladatainak célszerű, a követelményeknek megfelelő koordinálását. pl: tájfutás.

Ízületi mozgékonyaság: ízületek mozgástartományainak mértéke. Más szóval: hajlékonyaság.

7. ábra: A Motoros képességek kölcsönhatásai

14.3. Gyakorlatok erő fejlesztéséhez

1. Felhúzás (az alsó végtag és a törzs erejét fejleszti)

Az alapállás vállszélességnél valamivel keskenyebb, a lábfej pedig előre, vagy enyhén kifelé mutat. A rúd a lábfej közepe felett helyezkedik el, közel a lábszárhoz. A rudat a lábaknál kijebb, hagyományos, vagy vegyes fogással megragadjuk, a csípőt leengedjük, a fej előre néz, a vállak a rúd felett vannak, a mellét pedig kiemeljük, a hát végig egyenes legyen (a gerinc természetes ívét tartsuk). A lábakat használva indítjuk a húzást, majd a hát is függőleges helyzetbe kerül, mindez egy folyamatos, megszakítások, és a rúd rángatása nélküli mozdulat keretében. A gyakorlat során végig igyekezzünk a farizmot, a lábakat, és a hátat is egyszerre használni húzni a súlyt, a súlypontot pedig tartsuk a sarkakon. Ha a térdiek kiegyenesedtek, a felsőtest pedig függőleges, akkor ugyanazon a pályán visszaengedjük a súlyt. A túlzott hátradőlés a végpontnál kerülendő. Fontos, hogy a rúd végig a lábakon mozog felfelé - a maximum távolság a lábak és a rúd között maximum néhány milliméter legyen.

8. ábra: Felhúzás

2. Guggolás súllyal (az alsó végtag és a törzs erejét fejleszti)

Nagyjából vállszélességű terpesz, a lábfejek enyhén kifelé néznek, kb. 30 fokos szögben. A törzs egyenes, a súlyzó a trapézizmon ül. A fogás a rúdon egy kicsivel szélesebb legyen csak, mint a vállszélesség. Ereszkedj le természetesen, és engedd, hogy a csípőd és feneked hátra menjen, és ne a térded nyomd előre. Képzeld le mintha egy székre ülnél be magad mögé. Legalább addig ereszkedj le, amíg a combod párhuzamos nem lesz a talajjal. Itt a mozgást megállítod egy pillanatra, majd megindítod a mozgást felfelé.

9. ábra: Guggolás súllyal

3. Fekvenyomás (a felső végtag tolóerejét fejleszti)

Válasszunk vállszéles fogást. Lassan engedjük le a súlyt, minimum 2 másodpercig tartson. Állítsuk meg a mellkasunkon. Nyomjuk ki a súlyt dinamikusán, de a mozdulat végén ne dobjuk plafonra a rudat, hanem kontrolláljuk.

10. ábra: Fekvenyomás

4. Döntött törzsű evezés (a felső végtag húzóerejét fejleszti)

A lábad legyen kb. vállszélességnyi terpeszben, és **hajolj előre minimum 45 fokra szögig. Hajlítsd be kissé a térded, hogy a hát alsó részében lévő szükségtelen feszültség eltűnjön.** Ragadd meg a rudat vállszélességben alsó fogással. A karodnak egyenesen kell lógnia a mozgás kezdetekor. Húzd fel a rudat a hasad/mellkasod irányába oly módon, hogy a könyöködre koncentrálj a mozdulat egész ideje alatt. **Amikor a rúd megérintette a törzsedet, lassan engedd vissza a kiinduló pozícióba.**

11. ábra: Döntött törzsű evezés

14.4. Gyakorlatok gyorsaság fejlesztéséhez

1. Sprintek (az egész test gyorsaságát fejleszti)

Maximális iramú futások. (60-100-200m)

2. Kötélrázás (a kar gyorsaságát fejleszti)

Kezünkbe vesszük a 2" (kb 5cm) átmérőjű, 10m hosszúságú, végénél vagy átbújtatva rögzített (felénél visszahajlítva) kötelnek a végét, és váltott karral a talajra merőlegesen hullámokat keltünk benne.

12. ábra: Kötélrázás

3. Agility létra (az alsó végtag gyorsaságát fejleszti)

A létra egy tökéletes eszköz arra, hogy a láb gyorsaságát, ügyességét, koordinációját, valamint az egész alsó végtag robbanékonyságát és rugalmasságát csúcsra fejlesszük. Igen hasznos a különböző ugró, futó, és az alsó végtagot jelentősen igénybe vevő sportot űzők sport-specifikus fejlesztésében.

13. ábra: Agility létra

4. Boxzsák ütése (a felsőtest gyorsaságát fejleszti)

14. ábra: Boxzsák

Néhány gyakorlat állóképesség fejlesztéshez

1. Úszás (1000 m-2000 m-5000 m, teljes test állóképességét fejleszti),
2. Futás (2000 m-5000 m-10000 m, teljes test állóképességét fejleszti),
3. Kerékpározás (10 km-50 km, alsó végtag állóképességét fejleszti),
4. Dobozra ugrás (teljes test állóképességét fejleszti).

Vállszélességű terpeszben helyezkedünk el a dobozzal szemben. A helyből távolugrás technikáját alkalmazzuk, csak kevésbé dőlünk előre, és felugrunk a doboz tetejére. Ott kiegyenesítjük a testünket, majd leugrunk.

15. ábra: Dobozra ugrás

5. Burpee (teljes test állóképességét fejleszt)

Valójában egy 4 ütemű fekvőtámasz azzal a különbséggel, hogy mellkassal megérintjük a talajt.

16. ábra: Burpee

6. Ugrálókötél duplázással (teljes test állóképességét fejleszt)

Ugrálókötelezésnél kettőt pörgetünk ugrásonként.

16. ábra: Ugrálókötél

7. Húzódkodás (felső végtag erő- állóképességét fejleszt)

Kapaszkodjunk meg a rúdban széles fogással (a fogástávolság nagyjából 30 cm-el legyen szélesebb a válladnál, mind a két oldalon), és a lábainkat összekulcsolva függeszkedjünk. Húzzuk fel magunkat az állunk magasságáig úgy, hogy közben a könyökünket hátrahúzzva, a lapockánkat próbáljuk maximálisan összehúzni. A felső ponton tartjuk meg magunkat egy pillanatra, koncentráljunk a teljes összehúzásra, majd lassan - a gravitációval megküzdve - eresszük le magunkat a kiinduló helyzetbe. A testtartásunk legyen végig enyhén homorítva.

17. ábra: Húzódkodás

Az erő megnyilvánulási formáinak fejlesztési zónái

Edzéscél gyakorlatonként	Sorozat	Intenzitás	Ismétlésszám	Edzésgyakoriság (hetente)
Maxerő	3-5-8	RM 85-100%	1-3	2-3
Gyorserő	3-5	RM 70-85%	3-8	2-3
Erő-állóképesség	5-8	RM 60-70%	10-15	4-5

Az izmok anatómiai jellemzői, és edzésméleti kutatások alapján, ha egyéni csúcserőt akarunk fejleszteni, akkor a maximális vagy szubmaximális zónában kell terhelni. Az lesz a cél, hogy a versenyző 1-3 ismétléssel tudja végezni a gyakorlatot. Ha a terhelési intenzitás 70-85% érték közé csökken, akkor általában a robbanékony-gyorserő fejlesztési zónába jutunk, miközben a cél lesz a súly 3-8 ismétlésben való mozgatása, a lehető legnagyobb sebesség elérésével. Még lejjebb, 60-70% intenzitási zónában már 10-15 ismétlési számnál többet tud végrehajtani a versenyző egy-egy fogásra, ekkor az erő-állóképesség fejlesztése várható. Ha 15-30%-os zónába csökken, akkor a sebességre tevődik át a hangsúly.

14.5. Az edzés-tervezés főbb szempontjai

1. Mit szeretnénk fejleszteni?
2. Mennyi időt tudunk rászánni edzésenként?
3. Mennyiszer tudunk edzeni egy héten?
4. Van-e ortopédia elváltozásunk, esetleg sérülésünk?
5. Mely izomcsoport(ok) van(nak) lemaradva a többihez képest?
6. Tudjuk-e megfelelően fedezni a megnövekedett kalóriabevitelt?
7. A különböző ízületi mozgáshatáraink mennyire behatároltak?
8. Milyen a testalkatunk? (endomorf, mezomorf, ektomorf)
9. Életkorunk?
10. Sportágspecifikusság?
11. Kiindulási szint?

14.6. Minta edzéstervek

Mivel minden ember más és más adottságokkal, testarányokkal, izomzattal, állóképességgel, gyorsasággal rendelkezik, ezért vegyünk egy teljesen átlagos, normál értékekkel rendelkező egyént, aki egyenlő arányban szeretné fejleszteni mindegyik képességét, azonos időráfordítással, eltekintve az előzőekben felsorolt kérdésektől:

“A” edzésnap

- fekvőnyomás 5x3db 85-100% intenzitással (max erő)
- döntött törzsű evezés 5x3db 85-100% intenzitással (max erő)
- sprint 5x200m (gyorsaság)
- agility létra 5x8 feladattal (gyorsaság)
- burpee 5x15 (erő-állóképesség)

“B” edzésnap

- 2 km úszás (állóképesség)

“C” edzésnap

- felhúzás 5x3db 85-100% intenzitással (erő)
- guggolás 5x3db 85-100% intenzitással (erő)
- kötélrázás időre 5x35mp (gyorsaság)
- boxzsák ütése időre 5x60mp (gyorsaság)
- dobozra ugrás 5x15 (erő-állóképesség)

“D” edzésnap

- 10 km futás (állóképesség)

“E” edzésnap

- nyomás kézi-súlyzóval 45'-os padon 5x3db 85-100% intenzitással (erő)
- fűrészelés kézi súlyzóval 5x3db 85-100% intenzitással (erő)
- sprint 5x400m (erő-állóképesség)
- ugrálókötélvezés időre 5x60mp (erő-állóképesség)
- dobozra ugrás burpee-vel 5x12 (erő-állóképesség)

14.7. ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen fejezetben megismerkedhettünk a fizikai képességek fejlesztésének módszereivel. Fizikai képességeken a mozgások hatékonyságát meghatározó összetevőket értjük. Ezek a mozgások lehetnek sporttevékenység részei, vagy akár rendészeti intézkedés alkalmával is beszélhetünk hatékony mozgásos cselekvésről. A fő képességek az erő, a gyorsaság, az állóképesség, valamint a koordináció, melyek minősége egyrészt öröklött, másrészt tanulási, gyakorlati folyamaton keresztül nagymértékben fejleszthető.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

- 1. Melyek a kondicionális képességek, mit tud ezekről?**
- 2. Mi a koordinációs képesség?**
- 3. Milyen feladatokat ismer erő, állóképesség, gyorsaság fejlesztésére?**
- 4. Melyek az edzéstervezés fő szempontjai?**
- 5. Készítsen saját maga számára egy minta edzéstervet!**

XV. MELLÉKLET

AZ ÚJRAÉLESZTÉS ABC-JE ÁBRÁKKAL.

1. Óvatosan közelíts!

2. Reagál a beteg?

Óvatosan rázd meg a vállát!
„Jó napot, jól van?”

3. Kiálts segítségért!

4. Biztosíts légutat!

Ha reagál:

- Hagyd abban a pozícióban, ahogy találtad!
- Próbálj rájönni, mi történt vele!
- Vizsgáld újra rendszeresen!

5. Ellenőrizd a légzést!

- Hallom, látom, érzem
(NORMÁLIS a légzés?)

Agonális légzés:

- a keringésmegállás után az esetek 40%-ában előfordulhat,
- zajos, horkoló, látványos, ritka légvétel,
- keringésmegállással egyenértékű jel.

6. 30 mellkasi kompresszió

- Tedd a tenyered kéztőit a mellkas közepére!
- Kulcsold össze a másik kezeddal!
- Nyomd le a mellkast:
- frekvencia: 100 – 120 / perc,
- mélység 5 – 6 cm,
- lenyomás – felengedés.
- Gyorsan és erősen nyomd!
- Lehetőség szerint cseréljenek a kompressziót végző személyek 2 percenként!

7. 2 lélegeztetés

Lélegeztetés

- Fogd be az orrát!
- Vegyél levegőt (normális légvételyt)!
- Kapd be a beteg száját!
- Fújd be a levegőt, amíg a mellkast nem látod emelkedni!
- Ez kb. 1 mp-et vegyen igénybe!
- Hagyd a mellkast lesülyedni!
- Ismételd meg!

Folytasd az újraélesztést!

XVI. IRODALOMJEGYZÉK

- DR. CHRISTIÁN LÁSZLÓ (szerk.): A magánbiztonság elméleti alapjai, NKE, Budapest, 2014.
- Dr. MÉSZÁROS BENCE: A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései. In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 2010.
- DR. SZABÓ LÁSZLÓ (szerk.): Magánnyomozók kézikönyve, SZVMSZK, Budapest, 2008.
- TÓTH TIBOR: [tiboru]: Kémek krémje, Göncöl Kiadó, Budapest, 2015.
- www.pinkerton.com
- BORAI ÁKOS: Gondolatok a privát vagyonvédelemről, a „vagyonvédelmi törvényről”, Belügyi Szemle (1998. évi 12. szám),
- DR. CHRISTIÁN LÁSZLÓ: A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség, UNIVERSITAS-GYŐR Non-profit Kft, Győr 2011
- FINSZTER GÉZA: A rendőrség joga. Budapest, 2012. Duna Mix Kft.
- FINSZTER GÉZA: A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyvkiadó, Budapest, NKE 2013.
- SZÖVÉNYI GYÖRGY: Hidak és szakadékok... A köz- és magánbiztonság szereplőinek viszonyáról, a szolgáltatott magánbiztonság szemszögéből. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI. Pécs, 2010.
- ANDORKA RUDFOLF: *Bevezetés a szociológiába*, Budapest, Osiris Kiadó, 2003.
- FORGÁCS JÓZSEF: *A társas érintkezés pszichológiája*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1989.
- PEASE, BARBARA ÉS ALLEN: *A testbeszéd enciklopédiája*, Budapest, Park Könyvkiadó, 2006.
- PÉTERFINÉ BÁNYIK ANITA: *Társadalomismeret és szakmai kommunikáció 9. évfolyam*, Budapest, 2016.
- http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_520_bevezetes_a_szociologiaba/ch03.html#id491085
- <https://erettsegisegedlet.blogspot.hu/2009/11/tarsadalmi-mobilitas-es-vandorlas.html>

BELÜGYMINISZTERIUM

